

محبت

خلل پذیر بود هر بسا که می بینی
مگر بنای محبت که حالی از خلل است

دنیاس کال جنوری ۲۰۲۳

شماره چهارم / سال ۲۶م / دسامبر ۲۰۲۳

تجدد محبت

MAHABBAT

A non periodical magazine published by ADS
(Afghan Dosty Society)
22 Town Field Way, Isleworth, Middlesex, TW7 6TN, UK
Tel: 0044(0)20 88472609 - 0044(0)7956190157
e-mail: mahabbat.dosti@gmail.com
Bank name: Barclays,
Account No: 23541010, Sort Code: 20-70-70, UK
SWIFTBIC BARCGB22- IBAN GB33 2070 70235410 10

شاسنامه:

مياډگذار و صاحب امتياز: انجمن دوستي افغان

تحت نظر بهائت تحرير:

ن. چانډع، اکبري دمليل غ. ح. يکلذع و. سولمل

مدير مسئول: بيايون تايچ

د افغانستان شاوخوا څه تیریري؟

په ۲۰۲۳ م کال کې افغانستان بیا هم د سیاسي، اقتصادي، ټولنيز او فرهنگي بحران سره لاس او گریوان پاتې شو او بې له دې چې کومه روښنایي تر سترگو شي، هیواد ۲۰۲۴ م نوي کال ته د بحران سره یو ځای ننوزي. د خواشینۍ ځای دی چې د څه کم پنځه لسيزې جنگ جگړو له امله افغانان نه دي توانيدلي چې په نړیوالو نورمونو برابره حکومتولي جوړه کړي. د سړي جگړې د وړانیو، بې ثباتیو څخه آسیا کې ځیني هیوادونه د ملت دولت جوړونې له بهیر په کامیابۍ تیریري او اوس اقتصاد محوره نظامونه لري او د تیرو جگړو او بې نظمیو ځای ورو ورو ثبات او آبادي نیسي. ویتنام، کمبودیا، بنگلادیش، تاجیکستان او نور یې مهم مثالونه دي. خو افغانستان په تیرو ۵۰ کلونو کې ۳ سیکولار ۳ مذهبي او ۱ مختلط یانې سیکولار مذهبي نظامونه تجربه کړي او د هغې ناکام بهیر تر اوسه هم ادامه لري. د ټولو څخه بدتر حالت دا دی چې هیوادوال مشروع حکومت نه لري او د طالبانو واکمنې د نړۍ هیڅ هیواد تر اوسه په رسمیت نه ده پیژندلې. په یویشتمه پېړۍ کې د افغانستان خلک د نړۍ د هغو محرومو ټولنو په لیکه کې راځي چې د قانون پر بنا تثبیت شوي حقوق نه لري او هم د دې ډاډ نه شي موندلی چې د تیري په وړاندې له چا او په کوم قانوني چوکاټ کې اړینه مرسته وغواړي. د ښځو بشري حقوق تر پښو لاندې کيږي، هره ورځ پرې اریانونکي محدودیتونه لگول کيږي چې د ځان وژنې، پر اخلاقي مفاسدو د اخته کیدو، تاوتریخوالي ته د هڅیدو لامل شوي او بیلگې یې په وروستیو کلونو کې زیاتې تر سترگو شوي. افغانستان د آیدیلوژیکو مکتبونو په یو داسې لابراتوار اوبستی څو هر مکتب ورکې خپله آیدیلوژي تجربه کړي، خو تر دې مهال د هیڅ مکتب آیدیلوژي د تجربې له ازمیښت کامیابه نه ده راوتلې. له ټولو خواشینونکي دا چې هیڅ مکتب له خپلې آیدیلوژیکې ماتې ډیر لږ پند هم نه دی اخستی. د دغو ټولو تجربو د ناکامۍ زور بیا د هیواد له خلکو او ځمکې ایستل کيږي. ځمکه د افغانانو سوځې، د هغوی پلرنی وطن او ټاټوبی وړانیري، د نړۍ د ترقۍ له کاروان شاته پاتې کيږي، گټه غرضي او حسود گاونډیان او نړیوال سیمه ایز ستر قدرتونه کوي. د کمبختۍ ځای دا دی چې د ټولو دغو ناخواله پره بیرته په افغانانو ور اچول کيږي، چې گواکې دا افغانان دي چې د بنسټپالنې پر لور ځي او خپل ټاټوبۍ په خپلو لاسونو وړانوي. دې لوبه کې بهرنیان او هیوادوال دواړه ملامت ښکاري. د بهرنیانو ملامتي دا ده چې د تیرو څه کم ۵ لسيزو پروژوې نظامونه یو هم د افغانانو له خوا رامنځ ته شوي نه دي، خو پرې تپل شوي! ځکه په یوه واکمنۍ کې هم هغوی د دولت ملت جوړونې بهیر ودې او انکشاف ته چا پرېښودلي نه دي. لکه څرنګه چې روسانو او امریکایانو د یرغل پر مهال خپلو ځواکونو ته موقتي استوګن ځایونه جوړ کړي وه او له تلو سره یې په څو ورځو کې وران کړل، افغانانو ته یې نظامونه هم په هومره خاموالي جوړ کړي وه چې تش په اشاره له بیخه ونړیدل. همدارنګه د ژنیو او دوحې موافقې د افغانستان د وخت د حکومتونو او خلکو غیاب کې وشولې، چې تش د قواو د تېښتې لارې په کې روسانو او امریکایانو وموندلې. خو د جگړو، وړانیو، مرګ ژوبلو ناورین او په بهرنیو د لا وابستګۍ رسۍ د افغانانو نصیب شوي. بلې: روسانو له تېښتې نه وروسته مجاهدین واک ته ورسول او امریکایانو طالبانو ته د بیا واکمنۍ تاج ورپه سر کړ؛ بیله دې چې له خدای او افغان ولس وشمیري دواړو پروژوې اېزارو د خپلو سیاسي آندونو پر بنا د قهرمانۍ لقبونه او امتیازونه له ولس څخه د پوښتنې گوږنې پرته ځانونو ته ورکړل؛ نړیوالو او سمه ایزو قدرتونو او د مجاهدینو کسبي کرکټر هغوی دومره ناکاره او سره وویشل چې د دوی پر ځای له ناچارې طالبانو ته ښه راغلی وویل شو. اوس د واک په ګدۍ ناست طالبان هم؛ له دې پرته چې ځانونو ته یې پام شي دومره وحشت ته هڅول کيږي چې ښایي له دوی بدترو کړیو ته په واک کې د راتلو له پاره د ناچارۍ؛ ښه راغلی وویل شي.

افغانان څکه ملامت دي چې د تيرو لسيزو د ناکامه سياستونو له درانه بار تر اوسه هم ځانونه ستړي نه احساسوي. د جگړو، مرگ ژوبلو او ورانيو له سختو فشارونو سره سره چې سم نيم خلک گاونډيو او د نړۍ هيوادونو ته کډوال شوي او ډير انساني ضد چلندونه په ځانونو زغمي، بيا هم د هغو په پوځو وعدو غولېږي، چا چې بهرنيانو ته په چوپړ کې له خپلو خلکو سره کړي دي.

لکه څرنګه چې د بهرنيانو د لاسوهنې بار د خلکو ملا کوپه کړي، په عين حال کې د يو شمير هغو روښانفکرانو رول؛ چې په خبرتيا او يا ناخبرتيا کې د بل په اشاره چورليږي، خپل خلک د انديښنې، سربداليو او بې باوريو گرداب کې اچوي او افغانستان ورته يو بيګانه انګر معرفي کوي چې آن بايد تجزيه شي؛ چندانې نه ارزول کېږي! ښايې دغه لږ شمير روڼ آندو د خپل آبايي وطن په تعمير کې برخه لري نه وي، نو ځکه د ويش څخه په تالان خوش دي! خو د روڼ آندو له ډيره کې؛ چې له يوې خوا خپله سينه د وطنپالنې په ډبره وهي اما له بلې خوا د خپلو خلکو بيدار ساتلو او يو موټي کولو کې ډيره کمه برخه اخلي او په کره لار د رهي شوي روښانفکرانو د بچولو په انساني وطني کار کې زيات زيار نه باسي؛ پوره گيله موجوده !!هه

بي ځايه به نه وي چې د ۲۰۲۳ کال ارقامو ته په کتلو له څو مهمو پېښو برسېرته يادونه وکړو:

د افغانستان دننه اوسيدونکي او هغه کډوال چې په زور له گاونډيو او ځينو نورو هيوادونو ستونل کېږي له تاريخي لوږې سره لاس او گريوان دي. د اروپا د ملګري خونديتوب او بشري مرستو پروګرام ارقام ښيي چې په ۲۰۲۳ کې د افغانانو دوه پر درې برخه يانې ۲۸،۳ ميليونه خلک بېرنيو بشري مرستو ته اړ شوي خو لږ تر لږه ژوندي پاتې شي. له دې جملې ۱۷ ميليونه وګړي په سخته لوږه اخته دي او ۶ ميليونو يې د قحطۍ څخه په يو ګام واټن کې قرار نيولی. په ټوله کې اقتصادي زوال ګړندی شوی، لوږه او خوارځواکي خورا بدې کچې ته رسيدلې، د نړيوالو اجناسو نه راپورته شوی انفلاسيون زړه بوګونکی دی، کلیو او ښارونو کې فقر له حد اوښتی، د ملي روغتيا سيستم د ړنګيدو په حال کې ښکاري او د ټولني نيمايې برخه يانې ښځې نجونې له ژوند څخه محرومي شوي دي. د نمونې په توګه جغتو، بهسودو او سيدآباد کې د عمومي روغتيا مسأله له سختو گواښونو سره مخ شوي ده، يانې کوچنيان د پوره خوړو او پاکو اوبو له نشتوالي څخه زښت ډير رنځ وړي.

له گاونډيو هيوادونو د افغان کډوالو د ايستل کيدو موضوع د نورو کلونو په پرتله زياته کړکيچنه او پېچلې شوې، ډير افغانان له پاکستان او ايران وطن ته راستنول کېږي. دا انساني ناورين د ۲۰۲۳ کال يو له جدي مسألو او د خصوصيت له لحاظه خواشينونکې تراژيدې بلل کېږي. په پاکستان کې د افغان کډوالو د ايستلو لړۍ په ډير وحشت صورت مومي، يانې دشرل کيدونکو کډوالو د کورنيو ځيني غړي، مال متاع ورڅخه پرځاي پاتې شوي، د سختو وهلو تړلو او آن جنسي زورونو، تيږيو سره مخامخ او زنداني شوي دي. وطن ته د را اوښتلو سره د دې پر ځاي چې د راستنيدونکو کډوالو په څير ورسره چلند وشي، د واکمنو د ادارې کمزورتيا او پوره مرستو د نشتوالي له امله نيمه خوا په لنډمهاله کمپونو کې د سرگردانۍ شپې او ورځې تيروي، له ټولو زړه بوګونکي دا چې استخباراتي کړۍ د کډوالو د مرګ او ژوند تر منځ پوله کې هم (د خپلو مخالفينو د لټون په هڅو ځانونه بوخت ساتي).

د ډالرو د نرخ په کرته او پورته کيدو سره افغانۍ د خپل ارزښت ساتنې استقرار له لاسه ورکوي، بيله دې چې د اجناسو بېي راتيږي شي، د اوسيدونکو د پير او پلور ځواک په بې ساري ډول کښته کېږي.

د بيان آزادۍ، فردي آزادۍ، بشري حقوق، ټولنيزو خدماتو ته لاسرسی، نه مراعاتيږي، جنسيتي او په نورو ښو تبعيضونو ته په لوي لاس لمن وهل کېږي. له دې کبله د نيابتي جګړې بهرني او کورني لوري له موقع څخه په گټې اخستني د نيابتي جګړې نوې بڼې پيل کولو ته تر خپل اغيز لاندې لوبغاړو ته د تمرين ورکولو په انساني ضد افغاني ضد اسلامي ضد هڅو ژور لګيا کېږي.

په واکمنۍ د طالبانو انحصاري تکیه، د هیوادنیو سیاسي مدني ټولنو فعالیت ته اجازه نه ورکول، گوت نیونکو او مخالفینو ته حوصله نه لرل، له قانون پرته له نړۍ او سیمې سره د طبیعي ارزښت لرونکو زیرمو د کیندنو تړونونه کول او د هغې څخه د لاسته راټلونکي وجوه د اندازې او استفادې رپوټ له ولس سره نه شریکول، په سیاسي برخه کې د ځینو ملکونو سره د ښکاره، نیمه ښکاره مناسباتو ټینګول او پالل او خلک یې له پایلو نه خپرول د دې لامل شوي چې په بهر کې د افغان میشتو کتلو له منځ څخه په بیلابیلو بڼو د مخالفت او مقاومت آوازونه را اوچت شي او یو لړ ګروپي او ډله ایزو هلو ځلو ته سازمان ورکړل شي. د ۲۰۲۳ د اکتوبر په ۱۸ مه روم ایټالیا کې (د افغانستان په هکله) د اروپا اتحادیې، بریتانیا، کاناډا، فرانسې، جرمني، ایټالیا، جاپان او ناروي ناسته؛ د نوامبر ۲۲ مه مسکو کې د روسیې او تاجیکستان ولسمشرانو لیدنه کتنه؛ د نوامبر ۲۳ مه (د افغانستان د وضعې په باب) منسک کې د ډله ایز امنیت سازمان د غړو هیوادونو غونډه؛ په همدې نېټه (د تیر او راتلونکي منځ کې افغانستان) تر سرلیک لاندې مسکو کې د طالبانو د یو شمیر مخالفینو راغونډیدل؛ د نوامبر ۲۷ مه دوشنبې تاجیکستان کې (د هرات امنیتي ۱۱ م کنفرانس)؛ د دسامبر ۴ م او ۷ م پاکستان ته د آمریکا بهرنیو چارو لوړ پوړو چارواکو جولیا والس نویس او الیزابت هورست سفر؛ د آمریکا سنا ته د جوبایدن وروستی لیک؛ د ملګرو ملتونو د سازمان سر منشي د همغږي کوونکې فریدون سنیرلي د ۸ میاشتنيو لیدنو کتنو او سفرونو (د طالبانو سره د نړیوالو سازمانونو او نړیوالې ټولنې تعامل د لار نقشې) تر عنوان لاندې رپوټ؛ د ویانا ناسته؛ د هیواد له شمالي ولایتونو نه د طالبانو د لوي درستیز قاري فصیح الدین لیدنه؛ او نور یو وارې بیا افغانستان کې د سولې راوستلو پر ځای د نوي نیابتې جګړې د مهندسۍ او پیلولو څخه حکایت کوي. له ۱۹۹۲ کال نه راوروسته دوه ځله مجاهدین او دوه واري طالبان واک ته رسول شوي چې په مجموع کې د افغانستان د ودې او انکشاف ۳۱ زرین کلونه په جګړو، وینه تویونې او د هیواد په کامله بربادۍ لګول شوي. په مقابل کې ښایې ډیر لږ ښاري انکشاف ته زمینه برابره شوي وي. د افغانستان خلک ټول ږانده نه دي چې په دې لوبو یې سر نه وي خلاص شوی. که سوله نه راځي ملامتې یوازې د افغانانو نه ده، بلکه بهرنيان د پرې عمده لوری دی. ځکه چې د نیابتې جګړو د بڼې، موخو او شدت اسباب او وسایل بهرنيان تیاروي نه افغانان!! که بهرنيان د خپلو منافعو پر سر زموږ هیواد کې له نیابتې جګړو لاس واخلي سوله راتللی شي سیمه او نړۍ له خطر بچ کیږي. که داسې ونه شي؛ ښایې په قومي مذهبي او نورو لحاظونو له بهر څخه په افغانستان او بهر میشتو افغانانو کې لاسوهنه لا نوره څو بعدیزه شي. له دې کبله هیوادنیو سیاسي نهادونو ته ښایې مصلحت نه وي چې د افغانستان د نیابتې جګړې د کوم اړخ په پلوی وزنه زیاته کړي. ځکه چې (د جګړې عمده خواو د بهرنيانو په ملاتړ یو بل له واکه غورځولي) او که دا بهیر په همدې بڼه ادامه وکړي، افغانستان له جګړې نه شي راوتلی. له بحران څخه د وتلو وړ لار (د افغانانو منځ کې د سیاسي فرهنګي روشنګرۍ کار ته متې راغلل؛ په ټولنیزو رسنیو کې هر ډول تعصباتو ته د لمن وهلو پر ځای د نیابتې جګړې په اصلي جرړو موندلو او لیري کولو افغانان باوري کول؛ د جګړې جرړو د ایستلو په موخه د افغانستان د ټولو هیوادنیو سیاسي مدني ټولنو او شخصیتونو راټولول؛ د نړۍ له هغو هیوادونو، سیاسي سازمانونو، مدني نهادونو او اشخاصو سره چې په افغانستان کې د نیابتې جګړې لوری او یا مرستندوي نه وي اړیکو جوړولو او پاللو ته کلکه پاملرنه اړول او هغوی هڅول چې د جګړې او لا قانونۍ په پای ته رسولو کې د وطنوالو سره کمک وکړي او نور) په گوته کولی شو. په پای کې له پورتنې لنډ جریان لږ شان پته لګولی شو چې د افغانستان شاوخوا څه تیریري، کومې اغیزې په هیواد او وطنوالو ښیندې او د هغې د لیري کولو تدابیر به څه وي؟ د محبت خپرونکې ډلګۍ؛ د افغانستان د جګړو هرې خوا ته د ملامتۍ گوته نیسې او په پوره بې پرې توب د هیواد د روان ناوړین حل په یو داسې عادلانه او منطقي تعامل کې وینې چې کورني او بهرني اړخونه پرې موافقه وکړي او د افغانستان استقلال، ملي حاکمیت، ځمکنۍ بشپړتیا او ملي ګټو ته په کې درناوی وشي؛

پاي

اگر پایداری را از تاریخ زندگی انسان خط بزنیم چیزی برای سخن باقی نمی ماند. هستی با پایداری و سخت جانی بشر تا این جا راه آمده است. همین پیشرفت های علمی و دود چراغ خوردن دانشمندان برای پیشرفت صنعت خود پایداری است. دانش هوش مصنوعی می تواند پایداری بشر در برابر زندگی باشد. کشف یک مرض و کشف دوا برای جامعه بشری پایداری به حساب می آید. بشر همین گونه با پایداری و افت و خیزها پیش آمده است و زندگی بشر دقیق با همین پایداری ها روشن می شود و معنی پیدا می کند.

سخن اما جای دیگر است. آن جای که پایداری محور تمام پایداری های بشری می شود. پایداری برای بقا و بودن به عنوان انسان در سر زمین مشخص که در تاریخ بشر کم سابقه نه که پر سابقه است. اگر چریک های چپ را که نماد برجسته آن چگواراست در جهان معاصر مثال بزنیم سخن بی جایی نیست اما بسیاری از کشورها که در برابر تهاجم ها و تجاوزها از خود شهامت و پایداری نشان می دهند از همین نوع پایداری محوری است که در دوره های تاریخ وجود داشته است. کشور و یا قدرتی به کشور دیگر تجاوز کرده و مردم کشورها به دفاع برخاسته اند.

مثال های فراوانی کم نیستند. لکن حماس و مردم غزه بی تردید این پایداری را از جهات مختلف در تاریخ بشر از نو نوشتند. شهامت و پایداری را که مردم غزه در برابر مدعی ترین ارتش جهان و آن هم با حمایت امریکا از این ارتش نشان داد آذرخشی است که هیچ کارشناس پایداری و نیروی مبارزاتی و اطلاعاتی آن را هرگز تصور نمی کردند. اسرائیل دانشمندان کشور مانند ایران را در داخل ایران ترور می کرد و در سوریه هر وقت و هر جا که دلش شد حمله کرده و می کند. رهبران فلسطینی را حتی در دبی ترور کردند اما در برابر یک گروه چند هزار نفری مبارز و مقاوم بیشتر از دو ماه است هیچ کاری طبق ادعای شان نتوانستند.

اسرائیل می گفت تا نابودی حماس با وی مذاکره نمی کند اما پایداری مردم غزه مجبور کرد مذاکره کند. می گفت تا نابودی حماس نه نان نه غذا، نه آب و نه برق اما مجبور شد ولو قطره چکان این کار را انجام دهد، تا غزه هم آب هم غذا و برق داشته باشد. ادعا کرد که چندین هزار نفر از نیروهای حماس را کشته است اما تا حالا جنازه بیست سی نفر را بیشتر نشان داده نتوانسته است و بر عکس مبارزان فلسطینی قدم به قدم و کوچه به کوچه نا کار کردن دانه دانه تانک های مرکاو اسرائیل را زنده در شبکه های اجتماعی پخش می کنند. درست است ارتش اسرائیل با حمایت امریکا غزه را با خاک یکسان کرد. بیش از بیست هزار نفر از طفل و جوان و پیر را به کام مرگ فرستاد اما مبارزان فلسطین روح پایداری را چنان در رگ رگ ملت فلسطین شکوفا کرد که تاریخ اندر تاریخ جهان انسانی به یاد خواهد داشت. این پایداری بی مانند می تواند الگوی تمام قد مستضعفین برای همه عصرها و نسل ها باشد.

این پایداری بی مانند در تاریخ بشر نشان داد که مردم و مبارزانی اگر اراده واقعی برای آزادی سرزمین و کشور خود داشته باشند هیچ نیروی نمی تواند در برابر مبارزان واقعی بایستد. قوی ترین ارتش جهان که امریکا باشد و حمایت تمام قدش از تجاوزات اسرائیل امروز پیش عزم فولادین فرزندان فلسطین کم آمده است. هر آن گپ عوض می کنند و هر آن موضع تغییر می دهند. امریکا هیچ گاه تا این اندازه مغضوب کشورهای جهان نبوده است که در شورای امنیت تک و تنها بماند. حتی بریتانیا که برادر خوانده تاریخی امریکا است در وتوی قطعنامه همراهی نکرد و رای ممتنع داد.

با تمام مشکلات و غم که امروز در غزه دامن گسترانده فردای تاریخ مبارزه از آن مبارزان غزه و فلسطین است. امکان دارد غزه که با خاک یکسان است یکسان تر شود. خانه ها ویران تر و خیابان ها پر خون تر شود. بیست هزار دیگر کشته شوند. رهبران حماس هم که عاشقان مرگ سرخ اند شهید شوند اما روح پایداری و آزادی چنان در کالبد مبارزان آزادی فلسطین دمیده است که نا ممکن است این چراغ به آسانی خاموش شود. ما شاهد درخشش بیشتر مبارزه و پایداری خواهیم بود. نه تنها در غزه که در جای جهان و در هر جا که زمینش و سرزمینش مورد غارت و تجاوز قرار گرفته است. این چراغ تازه در جهان روشن شده است و این چراغ تا فرداهای تاریخ چراغ راه مبارزان ملت ها خواهد ماند.

دموکراسی به مثابه یک اصل قابل پذیرش - و تاکنون مناسب‌ترین روش ارضا کننده انسان‌ها در تمام بخش‌های زندگی، رفته رفته قابلیت انطباقی خود را به تمام حوزه‌های زندگی بشریت، چون حوزه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و حتی زندگی خصوصی و شخصی انسان‌ها کشانید.

برداشت درست از دموکراسی و سیر تاریخی آن در جوامع بشری نه تنها سطح دانش افراد را در فهم از دموکراسی بالا می‌برد بلکه اشتراک فعال و آگاهانه مردم را در ایجاد حکومت‌های دموکراتیک و جلوگیری از حرکت‌های غیردموکراتیک که زیر عنوان دموکراسی بر مردم تحمیل می‌گردند، زمینه ساز می‌شود. در کشورهایی مانند افغانستان، هر اقدامی که منافی منافع گروه و طبقه خاصی نباشد، دموکراتیک شمرده می‌شود.

توماس جفرسون، پدر دموکراسی امریکا، چهار مؤلفه را برای دموکراسی ضروری می‌دانست: آموزش همگانی، مشارکت سیاسی، برابری اقتصادی، و نمایندگی به توسط اشرافیت طبیعی.

شرط توفیق دموکراسی این است که حکومت‌ها و رهبران‌شان به ایجاد نهاد‌ها، اتخاذ روش‌ها، و پی‌ریزی سیاست‌هایی دست‌زنند که از حمایت شهروندان برخوردار باشند.

در هیچ زمانی از تاریخ مانند امروز این همه انسان از حقوق رسمی شهروندی در نظام‌های حکومتی دموکراتیک برخوردار نبوده‌اند. با این همه، آینده دموکراسی ناروشن است.

برای شهروندان کشوری که تازه پا در راه دموکراسی گذاشته است،

شناخت دقیق و روشن از دموکراسی و درک درست از دموکراسی‌های

به تجربه گرفته شده در جهان، به ارائه نمونه‌هایی از انواع و اقسام

دموکراسی و صحبت‌هایی در زمینه می‌پردازیم.

صحبت‌هایی از دموکراسی

یادداشت: در این بحث حفظ پیوستگی مطالب دشوار است. تلاش می‌شود تا در "صحبت‌هایی از دموکراسی" به پرسشها و مسائل روز بیشتر پرداخته شود. شاید در یک شماره یک، دو و یا بیشتر موضوع‌ها یا جستارها، نظر به حجم مجله، در پیوند باهم و یا بدون ارتباط مباحث یک با دیگر به نشر برسند.

شور و رایزنی شما موجب تشویق و غنای بیشتر صحبت می‌شود.

"محبت"

دو اصل اول، ملی‌گرایی (ناسیونالیسم و دموکراسی)، هنگامی که سون در سال ۱۸۹۴ سازمان «احیای جامعه چین» را تأسیس کرد، جزئی از عقاید او بودند. اصل سوم، معیشت ملت، حاصل مشاهدات و بررسی‌های سون در مورد مسایل اجتماعی انگلستان هنگام اقامتش در لندن در ۱۸۹۷ بود. این سه اصل سرانجام به صورت ایدئولوژی رهنمای «اتحادیه چینی» درآمدند؛ این اتحادیه پیش‌درآمدی برای «حزب ملی گرای چین» بود، که سون و دیگران در سال ۱۹۰۵ تأسیس کردند.

اصول سه‌گانه ملت

اصول عقیدتی که توسط سون یات سن (۱۸۶۶-۱۹۲۵) برای «حزب ملی گرای (ناسیونالیست) چین» (کومینتانگ) تدوین شد. «اصول سه‌گانه ملت» حاوی نظریات سون - که غالباً از او به عنوان پدر چین نوین یاد می‌شود- در مورد انقلاب و حکومت در چین است.

ملی‌گرایی

برداشت سون از ملی‌گرایی ناشی از سرخوردگی از ضعف چین در صحنه بین‌المللی و چندپارچگی داخلی آن بود. چین، در دوران زندگی سون، در معرض بهره‌برداری اقتصادی و سیاسی قدرت‌های امپریالیستی بود. سون ریشه‌ناتوانی چین در مقاومت در برابر فشارهای امپریالیستی را فقدان ملی‌گرایی در چین می‌دانست. می‌گفت که وفاداری چینی‌ها بیشتر به خانواده و طایفه است تا به کل کشور. به همین دلیل، چین را به یک سینی پر از شن (پتنوسی پر از ریگ) نامتراکم تشبیه می‌کرد. به گفته سون، مشکل چین نه فقدان آزادی فردی بلکه فراوانی آن بود؛ ملی‌گرایی قدرتی بود که چینی‌ها را به واحد تسلیم‌نشده بدل می‌کرد. مانند سنگی محکم که حاصل اضافه‌کردن سیمان به شن است. (حاصل اضافه‌کردن سمنت به ریگ است.)

بر خلاف روشنفکرهای «چهارم ماه می» چین، که خانواده چینی را عامل خفقان فردگرایی می‌دانستند و آن را ریشه خودکامگی در جامعه چین می‌شمردند، سون وفاداری‌های خانوادگی را پایه وحدت ملی می‌دانست. او می‌گفت که یکی کردن حدود ۴۰۰ طایفه چین (او در اینجا تعداد واقعی طایفه‌ها را خیلی کم عنوان کرده است)، بسیار ساده‌تر از ایجاد وحدت ملی در میان ۴۰۰ میلیون احاد چین است. بدین ترتیب، وفاداری به خانواده بنیان وفاداری ملی می‌شود. نفی آرمان‌های جهان‌گرایانه روشنفکرهای «چهارم ماه می» توسط سون را می‌توان در ملی‌گرایی محافظه‌کارانه سون نیز مشاهده کرد. از نظر او، ممکن است جهان‌گرایی برای کشورهای پیشرفته مناسب باشد، ولی برای کشورهای در حال توسعه‌ای مانند چین چیزی تجملی است که توان پرداخت هزینه آن را ندارند.

حکومت نیرومند و حق حاکمیت مردم

استنباط سون از دموکراسی (که گاهی «حقوق مردم» ترجمه می‌شود) تفاوت زیادی به تلقی غربیان از این واژه داشت. از نظر سون، رشد دموکراسی در غرب انعکاسی بود

«اصول سه گانه ملت» در سال ۱۹۲۴ و با تشویق میخائیل بورودین به شکل‌های نهایی خود درآمد؛ بورودین یکی از ماموران کمینترن بود که سون را ترغیب کرد که چندین سخنرانی در مورد فلسفه سیاسی خود ایراد کند. (کمینترن، یا «بین‌الملل کمونیست»، گروهی بود که بلشویک‌های روسیه برای تبلیغ انقلاب جهانی تشکیل دادند.) سخنرانی‌های سون، بعداً در کتاب «اصول سه گانه ملت» مدون شد، کتابی که در «انقلاب ناسیونالیستی» ۱۹۲۶ تا ۱۹۲۸، که به اتحاد چین انجامید، به منشور ایدئولوژیک کومینتانگ تبدیل شد. عقاید مندرج در این کتاب هنوز هم اندیشه رهنمای «حزب کلی‌گرا» است. سخنرانی‌های سال ۱۹۲۴ سون شامل شش سخنرانی در مورد هر یک از دو اصل ملی‌گرایی و دموکراسی بود. او در مورد اصل معیشت ملت تنها چهار سخنرانی ایراد کرد، چون بیماری و تلاش‌های برای مانور در دنیای سیاست‌های نظامیان مستقل سبب شد که دست از سخنرانی بردارد و به پکن برود. سون در ماه مارچ ۱۹۲۵ در پکن درگذشت.

سخنرانی‌های سون در مورد «اصول سه گانه ملت» به هیچ عنوان رساله منظم نیست. این سخنرانی‌ها - همراه با خط آشفته، درازگویی و مطالبی غالباً متناقض - بیشتر حس آرمان‌خواهی را به ذهن می‌رساند تا برنامه قابل درک و منسجم برای موفقیت و حکومت انقلابی. با وجود این امید‌های ملت چین برای رسیدن به استقلال ملی، حق حاکمیت مردم و رفاه جمعی در آنها منسجمند. و همین امر موجب شده است که در زمان خود از آنها استقبال شایانی شود و دلیلی است برای تأثیر پایدار آنها بر تفکر امروز چین.

سون اصول خود در مورد ملی‌گرایی، دموکراسی، و معیشت ملت را با عقیده آبراهام لینکلن، یعنی حکومت مردم، توسط مردم، و برای مردم، مقایسه می‌کرد. اما اصول سون، در واقع منعکس‌کننده استنباط‌های سنتی چین در مورد تعدیل ثروت و رفاه اجتماعی است، که با مطالعات سون در مورد سوسیالیسم اروپایی و احساسات ضد استعماری روزگارش بیشتر تلطیف شد تا با عقاید لینکلن در باره دموکراسی، بررسی دقیق هر اصل نشانگر شکاف واقعی بین تفکر سون و مفهوم‌های دموکراسی در غرب است.

از فرایند و نیاز تاریخی بسیار متفاوت با چیزی که چین با آن مواجه بود. به گفته سون، دموکراسی غربی نتیجه مبارزه با خودکامگی است و، در نتیجه، به آزادی و مهار حکومت تاکید می کند. از سوی دیگر، مردم چین از خودکامگی رنج نمی کشیدند؛ امپراتور مالیات می گرفت ولی دخالت دیگری در حیات و مرگ مردم نداشت.

بنابراین، مشکل چین نه مبارزه در راه آزادی (که آن موقع هم بیش از حد از آن برخوردار بود) بلکه مبارزه در راه تاسیس حکومت نیرومندی بود که برای تامین منافع ملت حکومت کند. از دید سون، لازم بود که میان «حق حاکمیت» و «توانایی» تمایز نهاده شود. این تمایز، که سون هرگز با انسجام آن را توضیح نداد، یکی از مسایل اصلی دموکراسی غربی را حل خواهد کرد. به گفته سون، شهروندان دموکراسی های غربی می ترسیدند که مبادا مهار حکومت نیرومند از دستشان خارج شود. سون می گفت که چین، با تفویض حکومت به افراد لایق، حکومت نیرومند را با حق حاکمیت ملت ترکیب خواهند کرد.

هرچند تمایز میان حق حاکمیت و توانایی مبهم است، ولی شکی نیست که به با برداشت نخبه گرایانه سون از دموکراسی و اعتقاد همیشگی وی به سلسله مراتب طبیعی میان مردم به خوبی همخوانی داشت. سون مردم جهان را به سه گروه تقسیم می کرد: متفکر- مبدعی مثل خودش، شاگردان و پیروان گروه اول، و مجریان ناآگاه. او دوست داشت که این گروه ها را با تشریح مثال خانه سازی تصویر کند. معمار نقشه ها را تهیه می کند، سرکارگر آنها را می خواند، و کارگران، بدون داشتن درکی از معماری، از دستورها تبعیت می کنند و خانه را می سازند.

تصویر جامعه ای اخلاقی

اصل آخر سون، معیشت ملت، را می توان نوعی سوسیالیسم دانست که به شکل التقاطی از برخی از نظریات سیاسی غربی و الگوهای سنتی چین در مورد تعدیل ثروت برگرفته شده بود. به نظر سون، مشکل اساسی چین نابرابری ثروت نبود، بلکه فقر کل کشور بود. به نظر او، شرایط چین و کاربرد اصل مورد اعتقادی در باره معیشت ملت، می

توانست از آن نوع نابرابری ها و تضادهای طبقاتی که نظریات کارل مارکس تلاشی برای یافتن راه حل آنها بودند جلوگیری کند. به گفته سون، سرمایه و نیروی کار می توانند، با همکاری یکدیگر، ثروتی ایجاد کنند که کل ملت را منتفع سازد.

سون، که اعتقاد مارکسیستی به مبارزه طبقاتی را بشدت نفی می کرد، می گفت که همکاری طبقاتی کلید نیل چین به هماهنگی اجتماعی و رفاه است. اما برای رسیدن به رشد اقتصادی، لازم بود که حکومت نقشی فعال در محدود کردن سرمایه ایفا کند. مثلاً، سون مانع استفاده از مالیات بندی و قوانینی بود که تضمین کنند که سرمایه دارها از سرمایه خود در راه خیر جامعه استفاده نکنند. علاوه بر این، او حامی سیاستی بود که بر طبق آن دولت زمین را، به جای مصادره، بخرد و تقسیم کند. در نهایت، با توسعه بنگاه های دولتی که بر راس اقتصاد چین قرار بگیرند، می توان از تمرکز زیاد ثروت و قدرت جلوگیری کرد. صنایعی که برای اقتصاد جنبه اساسی دارند، مانند راه آهن، معادن، و حمل و نقل، باید متعلق به دولت باشند.

حقوق مالکیت، حمایت

حمایت از حقوق مالکیت مفهومی است که با رابطه قانونی میان افراد یا گروه ها و منابع مادی ارتباط دارد. حقوق مالکیت وابستگی و علاقه ای را توصیف می کنند که فرد یا گروهی، با توجه با بقیه مردم جهان، به منافع مادی دارد. این که بگوییم کسی مالک چیزی است، دارایی و ثروتی دارد، به معنای آن است که شخص به چیزی که در تملک او

است علاقه بیشتری دارد تا دیگری. ماهیت، حقانیت، و فحوای این دلبستگی پیچیده است. اصل سامان بخش نظام مالکیت خصوصی این است که هر چیزی متعلق به یک شخص است. با وجود این، نظام [مالکیت خصوصی] شکل های متعددی را برای مالکیت مشترک پیش بینی کرده است. در برخی از مفاهیم حقوق مالکیت حتی ذکری از مالکیت فردی به میان نیامده است. در عوض، مالکیت یا به گروه، بر اساس منافع مشترک، نسبت داده می شود یا به طور کلی به جامعه، بر پایه دلبستگی و علاقه ای که مردم به طور یکسان به چیزی دارند.

دارایی غالباً به صورت مشترک در مالکیت گروهی از افراد است، مانند شرکای یک شرکت تجاری، یا زن و شوهر. مالک دارایی لازم نیست که حتی شخص انسانی باشد؛ بسیاری از دارایی ها در تملک گروه هایی از اشخاص هستند که توسط دولت به وجود آمده اند، مانند شرکت ها و بنگاه های خصوصی و دولتی، شرکت های سهامی عام، تعاونی ها یا تراست ها. حتی در کشورهایی که به مالکیت خصوصی دارایی پایبندند، خود دولت مالک دارایی است.

روش های تخصیص منابع

چرا پسندیده و ضروری است که به یک شخص یا گروه، نسبت به یک شخص یا گروه دیگر، منافع بیشتری اختصاص یابد؟ بیشتر فلاسفه ای که فکر می کردند حمایت از مالکیت خصوصی یا جمعی امری ضروری و پسندیده است - شاید به جز کارل مارکس - این نظام قوانین ساماندهی را تا منشأ آن، یعنی پدیده کمبود، دنبال کرده اند. از آنجا که تقاضاهای مردم معمولاً بیشتر از عرضه منابع مادی است، باید از روشی استفاده کرد تا چگونگی تخصیص این منابع کمیاب میان متقاضیانی که در رقابت با یکدیگرند تعیین شود. با در نظر گرفتن این که سعادت مردم، و حتی بقای آنها، ممکن است در مخاطره قرار گیرد، شاید اختلاف نظرهای شدیدی بر سر استفاده از منابع کمیاب به ظهور رسد. حقوق مالکیت، در واقع، روشی است که جامعه ای از آنها استفاده می کند تا، به شیوه منصفانه و قابل پیش بینی، تعیین کند که چه کسی به چه منبعی دسترسی داشته باشد. این شیوه تخصیص منابع،

بسته به اصول عادلانه توزیع که جامعه به آن پایبند است، از جامعه ای تا جامعه دیگر تفاوت می کند. این اصول حقوق و وظایف هر فرد را در نهادهای جامعه توصیف می کنند و توزیع مناسب سودها و زیان هایی را که ملازم عضویت در اجتماع است معین می سازند.

آینده نگری جامعه برای هرگونه حق مالکیتی، چه خصوصی چه شکل دیگر، برای رفع این مشکل، یعنی تخصیص منابع، نشاندهنده تعهدی است در برابر فردی که او را، بر اساس نظریه های دیگری از عدالت، جدا از جامعه در نظر می گیرد. جامعه ای که در آن توزیع منابع بر حسب نیاز و شایستگی ها صورت می گیرد شکل دیگری از تخصیص منابع را به وجود می آورد و لزوماً توجیه گر مالکیت خصوصی نیست. برای درک اهمیت حق مالکیت، مهم درک این مساله است که اصولاً داشتن حق به چه معنی است.

دولت ها باید تخصیص منابع کمیاب به یک شخص یا گروه به نسبت اشخاص و گروه های دیگر را توجیه کنند. این توجیه معمولاً بر پایه یکی از سه نوع نظریه سیاسی استوار است: بر مبنای هدف ها، بر مبنای وظیفه، و بر مبنای حقوق. در نظریه سیاسی مبنی بر هدف ها اقداماتی که موجب پیشرفت اهداف احتمالی، مانند کارایی اقتصادی، باشند مورد تشویق قرار می گیرند اما اقداماتی که به هدف ها آسیب رسانند ممنوع اعلام می گردند. در نظریه سیاسی مبتنی بر وظیفه، اعمالی که مربوط به اجرای یک رشته وظایف افرادند، از قبیل پیروی از ده فرمان کتاب مقدس، مورد تشویق قرار می گیرند حتی به قیمت فدا شدن هدف هایی نظیر کارایی یا بازده اقتصادی. در نظریه سیاسی مبتنی بر حقوق، هدف های دولت بر اساس مطالبات افراد در مورد شیوه بخصوصی از زندگی، بدون توجه به تاثیر آن بر اهداف دیگر یا کاهش رفاه عمومی، استوارند. نظریه سیاسی مبتنی بر حقوق، بیشتر بر استقلال فردی تکیه می کند تا بر سازگاری و انطباق با قوانین اخلاقی مشخص (مانند نظریه های مبتنی بر وظیفه)، یا بر پیشرفت رفاه عمومی (مانند نظریه های مبتنی بر هدف ها).

تضمین حق مالکیت تصدیق و دادن مطالبات فرد است در منابع مادی بدون توجه به تاثیر آن روی سایر هدف های جامعه. خود این ادعای نیرومند مالکیت احتمالاً همان چیزی است که حقوقدان قرن هجده انگلیس، سر ویلیام بلکستون در نظر داشت هنگامی که مالکیت خصوصی را این گونه وصف کرد: «یگانه حاکمیت خودکامه ای که یک فرد مدعی است و، با بی اعتنایی کامل نسبت به حق هر فرد دیگری در گیتی، بر چیزهای بیرونی جهان اعمال می کند.»

با وجود این، تعداد کمی از دولت ها هستند که تصویری چنین گسترده از حقوق مالکیت دارند و از آنها به قیمت سایر وظایف اخلاقی و هدف های اجتماعی بشدت حمایت می کنند. این که دولت حق مالکیت بر چوب بیس بال را در مورد کسی به اجرا در آورد به معنای آن نیست که به آن شخص اجازه دهد که چوب را بر سر دیگری بکوبد. هم هدف تامین ایمنی مردم و هم وظیفه اخلاقی آسیب نرساندن به دیگران «یگانه حاکمیت خودکامه» مالک دارایی بر چیزی نسبت به بقیه جهان را تحت الشعاع قرار می دهد.

بدین ترتیب دولت می تواند استفاده از حقوق مالکیت را بدون تضعیف مفهوم مالکیت مردود کند. این امر نشان می دهد که ماهیت این حق پیچیده تر از نظارت کامل بر ثروت مادی است. در واقع، حقوق مالکیت را می توان به عنوان یک دسته از حقوق متفاوتی انگاشت که - بسته به هدف های سیاسی و اقتصادی جامعه معینی - بدون سست کردن و تضعیف مفهوم یا حمایت از مالکیت خصوصی به طور کلی، می توان از آنها به میزان کم تر یا بیشتری بهره مند شد.

اگرچه، حق مالکیت ندرتاً به معنای تسلط مستبدانه بر چیزی یا نفعی است، جمع دسته ای از حقوق که مالکیت بر دارایی و ثروتی را موجب می شود متضمن شکل های متفاوتی از سلطه و حاکمیت است. البته اجزای تشکیل دهنده این دسته از حقوق ممکن است تغییر کند یا

متفاوت باشد. عناصر رایج و پذیرفته شده مفهوم آزادی خواهانه مالکیت، چنان که فیلسوف حقوقی معاصر انگلیسی، آنتونی هونر بیان کرده است، مشتملند بر تصاحب، استفاده، مدیریت، درآمد، سرمایه، امنیت، قابلیت اتصال، نبود شرط، ممنوعیت استفاده زیان بخش از ثروت، تعهد و مسوولیت در قبال اجرا، و حقوق باقی مانده. این اصطلاحات به شرح زیر بیان می شوند:

تصاحب به معنای کنترل فیزیکی شئی به صورت انحصاری است. استفاده به معنای بهره مندی از شئی مورد تملک است. مدیریت یعنی حق تصمیم گیری در این باره که شئی مورد تملک چگونه و توسط چه کسی استفاده شود. درآمد به معنی حق بهره مندی از منافع است که از فدا کردن فایده شخصی حاصل می شود و برخورداری از یک شئی و اجازه دادن به دیگران برای استفاده و بهره وری از آن. سرمایه به معنای واگذار کردن شئی و آزادی در مصرف، تلف کردن، یا نابودی همه یا بخشی از آن است. امنیت یعنی مصونیت از مصادره و سلب مالکیت به نحوی که مالک و صاحب ثروت بتواند با نگاه به آینده تا ابد مالکیت خود را حفظ کند. قابلیت انتقال به معنای حق تصمیم گیری مالک در به ارث گذاشتن دارایی، یا واگذاری مختارانه منافع یک شئی به دیگری است. نبود شرط به معنای آن است که حق مالک محدود به شرط خاص نیست. ممنوعیت استفاده زیان بخش از ثروت به معنی آن است که مالک موظف است از ثروت خود به زیان دیگری استفاده نکند. تعهد و مسوولیت در قبال اجرا یعنی منافع صاحب ثروت از هر شئی مشمول مصادره در پرداخت بدهی است. حقوق باقی مانده به معنای آن است که هرگاه سود کم تری در شئی منتقل شده به دیگری از دست رود، با سود بیشتری به مالک بازگردانده می شود.

توجیحات

اگر چه هیچ جامعه ای تمامی یک مجموعه حقوق را تضمین نمی کند، اما اطلاعات مردم شناختی و تاریخی حکایت از آن دارند که برخی از عناصر حقوق مالکیت

تقریباً در همه جا مورد حمایت قرار می گیرند. میزان حمایت شدن از هر یک از این حقوق- یا حتی این که آیا مالکیت جمعی یا اشتراکی مورد تاییدند یا خیر- بسته به مفهوم وسیع تر عدالت و حقانیتی است که حقوق مالکیت برای خدمت به آن طرح ریزی شده اند.

تلاش برای توجیه حقوق مالکیت دارای پیشینه ای به قدرت خود نظریه سیاسی است. ارسطو در قرن چهارم پیش از میلاد طرحی برای دفاع از مالکیت خصوصی در برابر مالکیت اشتراکی، که طرح اولیه سودگرایانه ای بود، پیش بینی کرد. سودگرایی، با ترجیح این هدف سیاسی که رفاه عمومی بهبود یابد، در آرزوی به حد اکثر رساندن رضایت خاطر مردم و سعادت در جامعه است- اگر نه به طور کل، لافل در حد متوسط، ارسطو بیزاری خود را از مالکیت اشتراکی بر این اساس قرار می داد که بهره وری کامل از زمین در صورتی بیشتر و اختلاف اجتماعی در صورتی کم تر است که هر کس قطعه زمین خود را مالک باشد. او این امر را طبیعی می انگاشت که مردم برای چیزی که متعلق به خودشان است سخت تر تلاش می کنند، و بنابراین از مفت خواران و بیکاره ها بیزارند. ارسطو از مالکیت خصوصی به منظور رسیدن به صلح و بهره وری و مصالح اجتماعی دفاع می کرد نه برای حمایت از جنبه اساسی فردیت. در واقع، ارسطو علاقمند به تقسیم مجموعه حقوق مالکیت و توزیع منابع به صورت اشتراکی بود چون به باور او این شکل از مالکیت می توانست انسجام اجتماعی را حفظ کند.

دفاع مشهور دیگری از مالکیت وجود دارد که بر عکس دفاع ارسطو از آن است. یکی از برجسته ترین جنبه های این استدلال، که به همت فیلسوف قرن هفدهم انگلیسی، جان لاک، پرورده شد، توجیه مالکیت خصوصی بر حسب رفاه فردی است تا رفاه عمومی یا اجتماعی. لاک نشان داد که چگونه افراد می توانند به حقوق مالکیت، در آنچه خداوند به همه مردم عطا کرده است، دست یابند.

لاک با رد این نظر که اموال و دارایی، از جمله مردم، در وهله نخست، متعلق به پادشاهند. استدلال می کرد که

همه مردم متعلق به خودشان هستند و حق دارند که مالک منابع مادی باشند حتی پیش از پیدایش جامعه مدنی- یعنی، در شرایط طبیعی زندگی. این حق طبیعی از نیاز انسان به استفاده از منابع مادی به منظور بقا سرچشمه می گیرد. به عقیده لاک، هنگامی که انسان چیزها را از حالت طبیعی آن بر می گیرد و کار خود را با آنها می آمیزد، بخشی از آنچه متعلق به خود شخص است [کار انسان] با آن شئی چنان در می آمیزد که مردم دیگر را از داشتن حق مشترک مالکیت بر آن باز می دارد و آن شئی را ملک طلق او می سازد. بنابراین، مثلاً، اگر شخصی برای نخستین بار قطعه زمینی را از درخت و سنگ و علف پاک کند، مالک آن قطعه زمین خواهد شد. به همین شکل، اگر آن شخص پیشگام در آن زمین زراعت کند و با کار و زحمت خود از آن زمین محصولی به دست آورد، محصول خرمن متعلق به او است. از دید لاک، حق مالکیت آن قدر مهمند که هیچ شخصی رضایت نمی دهد که دولتی در شناخت و حمایت از این حقوق قصور ورزد، و اگر دولتی در این امر کوتاهی کند، آن وقت به طور قانونی و مشروع می توان بر آن شورید.

لاک، اگرچه حق مالکیت را بر اساس [کار] فرد توجیه می کند، اما توجیه خود را بر اساس آن چه همه افراد به طور مشترک دارند استوار نمی سازد. بلکه استدلالش را بر پایه کاری می دهد که برخی از افراد انجام می دهند. اگر کسی کار خود را با چیزی در نیامیزد یا صاحب چیزی شود که به طور مشروع از کسی گرفته باشد که او نیز از کار خود در موجودیت بخشیدن به آن بهره نگرفته است، در آن صورت حق مالکیتی وجود نخواهد داشت.

نوع جدید توجیه حق مالکیت، که توسط فیلسوف امریکایی، رابرت نازیک پیشنهاد شده است، مالکیت خصوصی را بر اساس استحقاق تاریخی توجیه می کند. پرسش در این باره که آیا نوع بخصوصی از توزیع دارایی عادلانه است یا نه به معنای آن است که بپرسیم چگونه مردم آن را به دست آورده اند. اگر شخص آن را منصفانه، و

از طریق اصول عادلانه کسب ثروت، یا انتقال از شخص دیگری که او نیز به طرق قانونی صاحب ثروت شده است به دست آورده باشد، در آن صورت آزادی هیچ کس مورد تجاوز قرار نگرفته است و دلیلی برای شکایت وجود ندارد. اگر پیشینه قسمتی از دارایی لکه دار باشد، آن وقت حق مالکیت صاحب ثروت سست و تضعیف می شود.

به علت فاصله زمانی بسیار طولانی که جامعه های امروز را از دوره «وضعیت طبیعی» ماقبل تاریخ جدا می کند، شناسایی پیشینه بیشتر مالکیت ها امکان پذیر نیست. از این رو، عدالت و حقانیت توزیع باید بر پایه ایمان و اعتماد پذیرفته شود- چیزی که بسیاری از آنانی که از حق مالکیت محروم شده اند احتمالاً نخواهند پذیرفت. به علاوه، استحقاق تاریخی، مانند همه حقوق ویژه، مالکیت بر اساس برخی از خصایص عام انسانی را توجیه نمی کند. به بیان دقیق تر، حق به وسیله یک رشته علل و شرایط خاص و مشروط، از قبیل آمیختن کار شخص با دارایی و یا خرید آن از کسی که او قبلاً چنین کرده است، توجیه می شود. برخی از مردم ممکن است، به دلایلی که بیرون از توانایی و اختیار آنها است، در وضعیتی نباشند که این شرایط را بر آورند. مثلاً، نه زمین بی صاحبی باقی مانده باشد و نه داوطلبی برای فروش.

بنابراین نظریه ها، بخش بزرگی از جمعیتی که حایز این شرایط خاص نباشند از حق مالکیت برخوردار نخواهند بود. این امر با عقیده به حقوق اولیه ای که موید جنبه ای از طبیعت انسانی است که هر کسی واجد آن است سازگار نیست. مثلاً، حق سخن گفتن و داشتن زندگی خصوصی معمولاً مشروط به اعمالی نیست که بیرون از اختیار شخص باشند. مالکیت را نیز می توان یکی از مولفه های حق دیگری در نظر گرفت که جزء حقوق اساسی و اولیه انسان شناخته شده اند، از قبیل آزادی و دموکراسی. اگر چنین است، پس جامعه ها مجبورند که در تعهد خود برای حفظ حق مالکیت در برابر این هدف های دیگر توازنی برقرار سازند.

به قول گ.و.ف.هگل، فیلسوف قرن نوزدهم آلمان، عدالت نیازمند چیزی بیشتر از نظام حقوق مالکیت است تا حقوق افراد را حمایت کند. مالکیت بر دارایی به مثابه امری ضروری برای هر کس شناخته می شود. در نظر هگل، مالکیت یکی از جنبه های اساسی رشد اخلاقی بود که مردم را قادر می ساخت تا آزادانه در جهان عمل کنند. این تلقی از مالکیت موجب شد که وی تا حدی به مخالفت با فقر برخیزد زیرا نبود مالکیت یا فقدان دارایی، به آزادی فردی، که هر کسی استحقاق برخوردار از آن را دارد، آسیب می رساند.

مالکیت و عدالت

اگر حق مالکیت خصوصی به این دلیل که از حقوق عمومی تری چون آزادی و مشارکت دموکراتیک حمایت می کند قابل توجیه است، پس جوامعی که از نابرابری های مالکیت ثروت دفاع می کنند ممکن است در خطر تضعیف این ارزش های عام و فراگیر قرار گیرند. بسیاری از فلاسفه پیش از هگل و پس از او، حقوق مالکیت را به نحوی با آزادی های شخصی پیوند داده اند. از جمله این اشخاص می توان از تدوین کنندگان «قانون اساسی ایالات متحد» و نظریه پردازان سیاسی جدیدی مانند میلتون فریدمن و جان رالز نام برد.

برای شناخت این که چگونه مالکیت برای حمایت از آزادی فردی طراحی شد، لازم به یادآوری این نکته است که در دنیای باستان و قرون وسطا، شهروندی از عهده تامین برابری شأن و موقعیت افراد همه جامعه بر نمی آمد. شهروندان در روم و یونان باستان عمدتاً براساس مالکیت شخصی دارای قدرت مستقل بودند. نظام زمینداری (فئودالیسم) رابطه قانونی پیچیده ای میان ارباب و رعیت برقرار کرد، که الزاماً رعیت را در مالکیت ارباب قرار می داد. حق عمومی مالکیت، که لاک و جانشینان او از آن دفاع می کردند، به مردم در وهله نخست مالکیت بر [نیروی کار] خودشان و سپس حق دارا بودن اشیا را اعطا می کرد- و بدین ترتیب آنان را از وابستگی به دولت می

رهانید. این استقلال به عنوان شرط لازمی برای مشارکت دموکراتیک شمرده می شود، شرطی که از طریق آن هر کس می تواند در فرایند سیاسی به عنوان عضوی برابر شرکت کند. «برابر» در این مفهوم به معنای آن نیست که هرکس دقیقاً استطاعت مادی یکسانی دارد. بلکه، هر شخصی به منابعی از دارایی دسترسی دارد، و این دسترسی شالوده ای برای آزادی های بیان، اجتماعات، و غیره، فراهم می آورد که مقدمات کار حاکمیت دموکراتیک است.

اما، در ارتباط میان حقوق مالکیت و آزادی تناقضی وجود دارد که هم آزادی خواهان و هم سوسیالیست ها در باره اش اظهار نظر کرده اند. اگر مردم از آزادی برای داشتن [ثروت] و انتقال آن به مثابه یکی از جنبه های عمده مالکیت برخوردارند، برخی از مردم می توانند با کار بیشتر از دیگران و استفاده از استعداد و تواناییشان، و در بهتر به کارگیری منابع و داراییشان، آزادی های بیشتر از دیگران به دست آورند. خلاصه این که آزادی عملی که متضمن مالکیت خصوصی است ناگزیر منجر به نابرابری مالکیت بر دارایی می شود.

نظریه پردازان، از ارسطو گرفته تا سیمور مارتین لیپست، جامعه شناس سیاسی معاصر امریکایی، در این نکته تردید داشته اند، که آیا حکومت با ثبات می تواند در کنار نابرابری مادی عمیق در جامعه به زندگی خود ادامه دهد. این تردید نیز وجود دارد که حقوق سیاسی دموکراتیک و آزادی های فردی بتوانند، در شرایطی که این نابرابری ها به حد افراط برسند، ادامه یابند. اگر حقوق مالکیت زمینه مشارکت سیاسی مستقل را فراهم می سازند، طبیعی است که با حاد شدن شرایط نابرابری این زمینه از میان خواهد رفت. استقلال به وابستگی تهیدستان به کسانی که ثروت زیادی در اختیار دارند خواهد انجامید. این وابستگی در صورتی نگران کننده است که نتیجه طبیعی آزادی مردمی باشد که به دلخواه از حقوق مالکیت خود استفاده کنند.

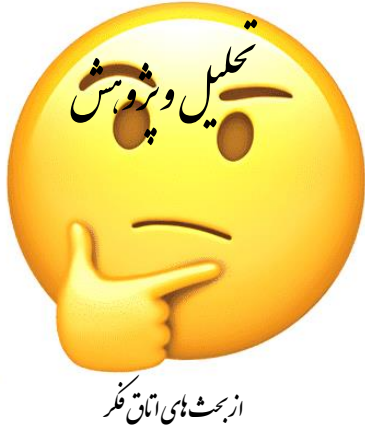
«دیوان عالی کشور ایالات متحد» در دعوای حقوقی مارش علیه آلاباما (۱۹۴۶) به این موضوع پرداخت. دعوای

حقوقی مربوط به یک شرکت بزرگ تجاری بود که شهرکی را برای سکونت کارگانش به ملکیت خود درآورده بود. این شرکت مردمی را که برای بهره مندی از حقوقشان بر طبق «نخستین اصلحیه» در زمینه های آزادی بیان، اجتماعات، و مذهب تلاش می کردند از مالکیت محروم کرد. حق تملک انحصاری یکی از عناصر اصلی و عمده مالکیت است. با این حال، این مورد و موارد بعدی دیگر دیوان عالی را وادار کرد تا به تضاد میان حق [آزادی] بیان و حق مالکیت خصوصی توجه نماید. دیوان عالی حکم کرد که دارندگان اموال خصوصی، هرگاه اختیارات اجرایی دولت را بر عهده می گیرند، بخشی از کنترل و نظارت بر اموالشان را در احترام به آزادی قانونی دیگران از دست خواهند داد.

به طور قطع، نابرابری قدرت اقتصادی در میان افراد می تواند موجب تزلزل پایه و اساس آزادی و مشارکت دموکراتیکی شود که حقوق مالکیت اصولاً برای تامین آنها طراحی شده اند. با این حال، مفهوم مالکیت به قدر کفایت پیچیده و چند کاربردی هست که بتواند دوام آورد و نقش های متفاوت خود را بازی کند. مالکانی که باید از بخشی از حقوق خود محروم شوند، هنوز می توانند از درآمد، انتقال اموال، و استفاده از مجموعه حق مالکیت خود برخوردار باشند. دولتی که به سبب نقشی که در حمایت از آزادی فردی و مشارکت سیاسی دارد از حق مالکیت حمایت می کند، ممکن است در باره حمایت از مجموعه مبسوط تری از حقوق مالکیت که به این هدف نایل می شوند نیز تصمیم بگیرد.

- برگرفته از دایرة المعارف دموکراسی،
- تلخیص و تفسیر از ه. تاچ

این رشته ادامه دارد

تهیه و ارائه کننده: همایون تاج

جنگ اسرائیل با حماس

مقدمه

بیزانسی پلستینا (اول و دوم) برای اشاره به منطقه جغرافیایی بین رودخانه اردن و دریای مدیترانه به کار رفته است.

در کتب مقدس یهودی، در دوره پیش از اسرائیل، برای اشاره به این ناحیه کنعان به کار رفته و پس از آن از اسرائیل (بیسرائیل) استفاده شده است. در مورد سرزمین کنعان آمده است که شامل کل سرزمین لبنان می باشد. چنین به نظر می رسد که در این سرزمین پهناور قبیله های یهودی البته به همراه سایر گروه های قومی سکونت داشته اند.

پس از کنترل دوباره مسلمانان بر فلسطین بعد از جنگ های صلیبی در قرن ۱۲ و ۱۳، تقسیم بندی نواحی دوباره انجام گرفت و در این مدت مرزها به سرعت تغییر می کردند.

در اواخر قرن ۱۳، فلسطین در واقع شامل قسمت های بسیاری از نواحی شیخ نشین سوریه یعنی پادشاهی غزه (شامل آسکالن (عسقلان) و هبران (حیرون))، کراک (شامل جافا و لجیو)، سفاد (شامل سفاد، ایکر، سیدون و تایر (صور)) و

پیشینه تاریخی: سرزمین فلسطین، به صورت تاریخی و از دوران روم باستان به ناحیه ای گفته می شود که بین دریای مدیترانه و کرانه های رود اردن واقع شده است.

کلمه فلسطین از فلسطینی های باستان که نام یک گروه غیریهودی ساکن در منطقه ای کوچک از ساحل جنوبی به نام فیلیستا است، گرفته شده است. مرزهای «فیلیستا» در نزدیکی نوار غزه قرار دارد و پنج شهر غزه، اشکلون، اشداد، اکرون، و جت را در بر می گیرد.

در دوره بیزانس یا امپراتوری روم شرقی (۳۹۵-۱۴۵۳)، این منطقه (شامل سوریه، فلسطین، سامره و ایالت جلیل) دوباره پلستینا نام گرفت و بین دیوسس اول و دوم تقسیم شد. بیزانسی ها همچنین سرزمینی شامل نگو، سینا و ساحل غربی شبه جزیره عرب را پلستینا سالوتریس نامیدند که گاهی پلستینای سوم نامیده می شد. از دوره بیزانس، مرزهای

بخش‌هایی از پادشاهی دمشق (در برخی دوره‌ها از جنوب تا اورشلیم) بود.

در اواسط قرن ۱۴، سوریه دوباره به پنج ناحیه تقسیم شد که از بین آن‌ها فلسطین شامل اورشلیم (مرکز آن)، رمله (شهر)، آسکالن، الخلیل و نابلس بود، در حالی که حوران شامل تیرپاس (مرکز) بود.

پس از پیروزی عثمانی‌ها، این منطقه در سال ۱۵۱۶ جزئی از امپراتوری عثمانی شد و تا سال ۱۶۶۰ در واقع بخشی از ویلایت (بخش) دمشق-سوریه محسوب می‌شد تا این که از ۷ مارچ ۱۷۹۹ تا جولای ۱۷۹۹ با اشغال جفا، حیفا و سکارا ارتباطش با دیگر نقاط قطع شد. در ۱۰ می ۱۸۳۲ این منطقه، که یکی از نواحی ترکی بود، که توسط محمد علی تصرف شده بود، اما در نوامبر ۱۸۴۰ دوباره تحت فرمانروایی مستقیم عثمانی قرار گرفت.

پس از پایان جنگ جهانی اول، بریتانیا و فرانسه یک منطقه مشترک به نام «حکومت منطقه اشغالی دشمن» به وجود آوردند که در واقع همان سوریه عثمانی بود. بریتانیایی‌ها به وسیله سرپرستی که در سال ۱۹۲۲ از جامعه ملل به دست آورده بودند برای ادامه کنترل بر منطقه توجیه داشتند. موضوع اصلی سرپرستی بریتانیا که از جانب جامعه ملل ارائه شد اداره بخش‌های از کارافتاده امپراتوری عثمانی بود تا زمانی که مردم آن منطقه بتوانند روی پای خودشان بایستند.

در سال ۱۹۲۲ و پس از فروپاشی امپراتوری عثمانی که به مدت چهار قرن (۱۹۱۷-۱۵۱۷) بر سرزمین فلسطین حکم‌فرمایی کرده بود، قیمومیت بریتانیا بر فلسطین تأسیس شد. آینده فلسطین به منازعات شدید اعراب و جنبش‌های صهیونیستی به سر آمد. در سال ۱۹۴۷، سازمان ملل، طرح تقسیم‌بندی مناطق تحت قیمومیت را به ایالاتی مخصوص اعراب و یهودیان پیشنهاد داد که در آن بیت المقدس و نواحی اطراف آن به عنوان «بخش جداکننده» و تحت حکومت رژیم بین‌المللی مشخص کرد. مناطق اختصاص یافته به دولت عربی پیشنهادی، شامل نواحی ای بود که بعداً به عنوان نوار غزه و تقریباً تمام آنچه کرانه باختری نام گرفت به انضمام مناطق دیگر می‌شد.

در دوره قیمومت بریتانیا منطقه شاهد دو جنبش بزرگ ملی گرایانه، یکی میان یهودیان و دیگری میان اعراب بود. رقابت بر سر منافع ملی بین اعراب و یهودی‌ها و علیه نیروهای اجرایی بریتانیا به انقلاب اعراب در بین سال‌های ۱۹۳۶ تا ۱۹۳۹ و همچنین جنگ داخلی فلسطین از ۱۹۴۷ تا ۱۹۴۸ منجر شد. تأثیرات جنگ داخلی و جنگ اعراب با اسرائیل در سال ۱۹۴۸ منجر به قرارداد آتش‌بس و بخش‌بندی منطقه تحت سرپرستی سابق به سه بخش جدید شد. یکی اسرائیل - برای اکثریت یهود - و دیگری نوار غزه تحت حکومت دولتی تمام فلسطینی، و سرانجام کرانه باختری رود اردن برای پادشاهی اردن.

نیروهای نظامی و دولتی بریتانیا در دوره سلطه خود بر فلسطین مرتکب جنایات جنگی بسیاری علیه فلسطینیان از جمله تنبیه دسته جمعی، قتل عام، کشتار سازمان یافته، شکنجه، استفاده از سپر انسانی شدند.

گروه‌های یهودی (و به‌طور مشخص آژانس یهودیان) معمولاً از طرح تقسیم پشتیبانی می‌کردند. گروه‌های عربی (کلیه کشورهای عربی حاضر در سازمان ملل به آن رأی مخالف دادند) معمولاً طرح تقسیم را رد کرده و متقابلاً به دولت اسرائیل که تازه تأسیس شده بود می‌تاختند. شروع این تهاجمات جنگ سال ۱۹۴۸ اعراب-اسرائیل بود.

بعد از جنگ، اسرائیل کنترل بسیاری از مناطق مشخص شده جانب اعراب را در اختیار گرفت. توافقات حاصل از مذاکرات باعث ایجاد خط حایل ترک مخاصمه (ای.دی. ال‌ها) گردید که حالت مرزهای شناخته شده بین‌المللی را دارا نبودند.

از این رو نواحی که تحت کنترل نیروهای اردن و عراق بودند (با کمی تغییرات) تحت کنترل حکومت اردن قرار گرفته و به نام کرانه باختری رود اردن معروف شد که در مقابل کرانه شرقی یا خاک اردن قرار گرفت؛ منطقه تحت کنترل مصر عبارت بود از طول ساحل دریای مدیترانه در نزدیکی شهر غزه و جنوب مرزهای بین‌المللی، تحت کنترل مصر باقی‌مانده و به نام نوار غزه شهرت یافت. در سال ۱۹۵۰، اردن مناطق اشغالی را به خاک خود ضمیمه کرد، اما دیگر کشورها این تغییرات را به رسمیت نشناختند. فقط یک استثناء در این رابطه وجود داشت و آن انگلستان بود.

برای مدت ۱۹ سال پس از قراردادهای ترک مواصمه ۱۹۴۹ و تا جنگ شش روزه سال ۱۹۶۷، باریکه غزه توسط مصر اشغال شد و اردن کرانه باختری و بیت المقدس شرقی را اشغال نمود، و هیچ دولتی عربی شکل نگرفت.

اسرائیل هر دو منطقه را در سال ۱۹۶۷ و در طی جنگ شش روزه به تسخیر خود درآورده و این مناطق از همان زمان تحت کنترل اسرائیل باقی مانده‌اند. بعد از جنگ، با استناد بر قطعنامه ۲۴۲ شورای امنیت سازمان ملل منازعه، مفهومی زمین برای صلح فرمولی جهت عادی سازی روابط اسرائیل با همسایگانش پرداخت.

پیمان مصالحه اسلو که در اوایل دهه ۱۹۹۰ بین سازمان آزادی بخش فلسطین و اسرائیل برقرار شده بود منجر به پیدایش حکومت ملی فلسطین شد. این حکومت نوعی سازمان موقت بود که به منظور مدیریت اشکال محدود خودگردانی توسط فلسطینیان در مناطق مربوط و به مدت پنج سال تشکیل شد تا مذاکرات در خصوص وضعیت نهائی به سرانجام برسند. حکومت خودگردان مسئولیت امور کشوری در برخی مناطق روستائی و همچنین مسئولیت امور امنیتی در اکثر نقاط شهری کرانه باختری و نوار غزه را بر عهده گرفت. اگرچه طول دوره پنج ساله در سال ۱۹۹۹ منقضی شد، وضعیت نهائی علی‌رغم تلاش هائی از قبیل نشست ۲۰۰۰ کمپ دیوید، نشست تابا و پیمان غیر رسمی ژنو هنوز مشخص نشده‌است.

در سال ۲۰۰۵ نیروهای اسرائیلی به صورت یکجانبه از نوار غزه عقب نشسته و کنترل کامل و مؤثر منطقه را به حکومت ملی فلسطین واگذار کردند.

دولت بریتانیا برای سرکوب فلسطینیان سیاست «آرام سازی روزانه» را در نظر گرفت. این سیاست بر محدودیت یا منع رفت و آمد، تصرف اموال یا محصولات، بازداشت خودسرانه، و کار اجباری برای ساخت جاده و پایگاه‌های نظامی متکی بود. نظامیان بریتانیایی مظنونان فلسطینی را مجبور به دویدن بین دو صف سربازان بریتانیایی می‌کردند و آنها را با استفاده از قنداق تفنگ و تیشه می‌زدند و زخمی می‌کردند. اگر کسی که می‌مرد او را داخل خودرو حمل گوشت می‌انداختند و در یکی از روستاهای فلسطینی رها می‌کردند.

پس از وقوع جنگ عرب‌ها و اسرائیل در سال ۱۹۴۸، در موافقت‌نامه‌های آتش‌بس موقت مابین اسرائیل و کشورهای عرب همسایه آن، هیچ گاه از فلسطین به عنوان یک سرزمین مجزا نامی برده نشد. در این موافقت‌نامه‌ها فلسطین بین اسرائیل، مصر، سوریه و اردن تقسیم شد.

اسرائیل علاوه بر مناطقی که سازمان ملل متحد تقسیم‌بندی کرده بود ۲۶ درصد از سرزمین‌های تحت قیمومت در غرب رود اردن را نیز تصرف کرد. اردن نیز ۲۱ درصد از سرزمین‌های تحت قیمومت را تصرف و به خاک خود ضمیمه کرد. بیت المقدس به دو بخش تقسیم شد، و اردن بخش‌های شرقی از جمله شهر باستانی را در اختیار گرفته، و اسرائیل بخش غربی را در اختیار گرفت. مصر نیز باریکه غزه را در اختیار گرفت.

از دهه ۱۹۶۰ به بعد، اصطلاح «فلسطین» مرتباً در بافت‌های سیاسی به کار گرفته می‌شد. اعلامیه‌های مختلف، همچون اعلام تشکیل کشور مستقل فلسطین در سال ۱۹۸۸ توسط سازمان آزادی بخش فلسطین به کشوری که فلسطین نامیده می‌شد اشاره می‌کرد، و مرزهای آن را با درجات مختلف وضوح تعریف کرده، و از جمله خواستار ضمیمه شدن کل کشور اسرائیل به فلسطین شد. اخیراً، پیش نویس قانون اساسی فلسطین بر اساس کرانه باختری و باریکه غزه پیش از ۱۹۶۷ (جنگ شش روزه) مرزهای فلسطین را تعیین کرده‌است. این خط سبز (اسرائیل) بر اساس موافقت‌نامه خط آتش بس موقت ۱۹۴۹ تعیین شده، و مذاکرات مربوط به تعیین مرزهای دائمی هنوز انجام نشده‌است. علاوه بر این، از سال ۱۹۹۴، تشکیلات خودگردان فلسطین کنترل بخش‌های مختلف فلسطین باستانی را در اختیار گرفته‌است.

ماده ۲۴ قانون اساسی ملی فلسطین مصوب سال ۱۹۶۴ تصریح می‌کند که: این سازمان هیچ نوع حاکمیت منطقه‌ای در خصوص کرانه باختری در پادشاهی اردن هاشمی، بروی نوار غزه یا منطقه هیما ندارد.

فتح حکومت کامل بر منطقه (الف) کرانه باختری و نیز منطقه (ب) را به صورت مشترک با اسرائیل برعهده دارد، اما منطقه (ج) و بیت المقدس همچنان تحت اشغال اسرائیل هستند. این حکومت، کنترل نوار غزه را نیز برعهده داشت تا

این‌که پس از درگیری فتح و حماس در سال ۲۰۰۷، حماس موفق شد که کنترل نوار غزه را در عمل برعهده بگیرد.

حکومت ملی فلسطین را نباید با سازمان آزادی بخش فلسطین (ساف) اشتباه گرفت. ساف تنها نهادی است که به عنوان نماینده مردم فلسطین در سطح بین‌المللی شناخته می‌شود و در سازمان ملل نیز عضویت دارد. اما تشکیلات خودگردان به امور داخلی مناطق فلسطینی‌نشین می‌پردازد.

نگاهی به جایگاه حقوقی فلسطینی‌ها

فعالیت دولت خودگردان منحصر به مناطق فلسطینی نشین است و فلسطینی‌هایی که محل زندگی آنان خارج از کرانه باختری و نوار غزه است از حق رأی در انتخابات تعیین‌کننده مناصب دولت خودگردان فلسطین محروم هستند. سازمان آزادیبخش فلسطین از سال ۱۹۷۴ به عنوان «ناظر» در سازمان ملل متحد حضور دارد و بسیاری از کشورهای دنیا نیز ساف را به رسمیت شناخته و با آن روابط دیپلماتیک برقرار کرده‌اند. پس از صدور اعلامیه استقلال فلسطین در سال ۱۹۸۸ نام نمایندگی این سازمان در سازمان ملل متحد از «سازمان آزادیبخش فلسطین» به «فلسطین» تغییر یافت. در واقع این ساف است - و نه دولت خودگردان - که در سازمان ملل و برخی سازمان‌های بین‌المللی دیگر هیئت نمایندگی دارد و در بسیاری از کشورهای دنیا سفارتخانه دارد و در مذاکرات صلح با اسرائیل نیز نمایندگان ساف - به عنوان تنها نماینده قانونی مردم فلسطین - شرکت می‌کنند.

بیشتر منابع مالی دولت خودگردان فلسطین از طریق کمک‌های بلاعوض کشورهای عضو اتحادیه عرب تأمین می‌شود. دولت خودگردان کمک‌های مالی قابل ملاحظه‌ای را هم از اتحادیه اروپا و ایالات متحده دریافت می‌کند (جمعاً حدود ۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ دلار در سال ۲۰۰۵)، و لیکن هر دو آن‌ها پس از پیروزی حماس در انتخابات پارلمانی ۲۰۰۶ ادامه کمک‌های مالی را منوط به شناسایی اسرائیل از سوی حماس کردند و یک سال بعد آن را به حالت تعلیق درآوردند.

جنبش حماس در سال ۱۹۸۷ میلادی یعنی در جریان اولین «انتفاضه فلسطین» تاسیس شد و در سال ۲۰۰۶ میلادی در انتخابات پارلمانی تشکیلات خودگردان فلسطینی شرکت کرد و به یک پیروزی قاطع رسید. به این ترتیب اسماعیل هنیه نخست‌وزیر «دولت وحدت ملی» با مشارکت هر دو گروه فتح و حماس شد.

حماس از نظر تاریخی خواستار تشکیل یک کشور فلسطینی اسلامی از جمله اسرائیل، کرانه باختری و نوار غزه بوده و راه‌حل تشکیل دو کشور را رد کرده‌است. با این حال، آنها بعداً موافقت کردند که با اسرائیل مذاکره کنند و مرزهای سال ۱۹۴۷ را بپذیرند. برخی از محققان معتقدند که در سال ۲۰۱۷، حماس با تشکیل کشور فلسطینی در این مرزها موافقت کرد. حماس ملی‌گرایی فلسطینی را در چارچوب اسلامی ترویج می‌کند و از مبارزه مسلحانه علیه اسرائیل استفاده کرده‌است. آنها یک بخش خدمات اجتماعی به نام دعوت و یک بخش نظامی به نام گردان‌های عزالدین قسام دارند.

به تاریخ ۷ اکتوبر ۲۰۲۳ شاخه نظامی حماس عملیاتی گسترده را علیه اسرائیل آغاز کرد که آن را «طوفان الاقصی» می‌نامند. گروه شبه نظامی فلسطینی با یک حمله غافلگیرانه دیوار سیم خاردار نوار غزه را عبور کرد و وارد سرزمین‌های اسرائیل، شد. در این یورش کماندوهای حماس، از زمین و هوا (چتربازهایی که بدون پرواز توسط طیاره، با فشار باد تولیدشده از وسایل [پنوماتیکی] در ارتفاع معینی از زمین) در داخل بخش‌هایی از سرزمین‌های اشغالی تحت اداره اسرائیل دست به عملیات خشن، کشتار، و گروگان‌گیری زد. از اثر این حمله، بیشتر از ۱۴۰۰ تن کشته، و حدود دو صد و بیست تن (طبق ادعای طرف اسرائیلی)، که بیشتر آنها افراد غیر نظامی‌اند، به گروگان گرفته شدند. در میان گروگان‌ها، زنان و افراد غیرنظامی وجود دارد.

دولت راست‌گرای اسرائیل، به ریاست بنیامین نتانیاهو جهت انتقام در برابر این حمله خونین و مرگبار، نوار غزه را طی حدود یک ماه گذشته، بدون وقفه تحت آماج بمباردمان شدید قرار داد. در ادامه حملات هوایی، که بخش عظیمی از

غزه، شامل مناطق مسکونی، تاسیسات عام المنفعه، مراکز بهداشتی، به شمول شفاخانه ها با خاک یک سان شده اند، حملات زمینی ارتش اسرائیل با پشتیبانی آتش توپخانه و راکت نیز شروع شده است. شمار تلفات، که اکثر شان را افراد ملکی، کودکان، زنان و سالمندان تشکیل می دهند روزانه به صدها تن بالغ می گردد؛ تازه ترین آمار (اول نومبر ۲۰۲۳) شمار کشته ها را نزدیک به ۹۰۰۰ و زخمی ها نشان می دهد. شبکه های برق، آبرسانی، توسط اسرائیل قطع و خطوط مواصلتی تخریب، ذخایر مواد سوخت، مواد غذایی و دارو به پایان رسیده است. اسرائیل به تقاضاهای جامعه جهانی و نهادهای کمک رسان مبنی بر پذیرفتن آتش بس موقت جهت ارسال دارو و مواد غذایی به ساکنان جنگزده غزه واقعی نمی گذارد، و از پذیرفتن هرگونه آتش بس خودداری کرده است. شفاخانه ها، گنجایش بیشتر جابجایی زخمی ها را ندارند، نبود برق، کمبود دارو و وسایل پانسمان رسیدگی به مجروحان را به سرحد بحرانی رسانیده است.

در حقیقت، در نوار غزه یک فاجعه در جریان است.

اقدام حماس در حمله به اهداف ملکی، کشتار و گروگان گیری افراد غیرنظامی نه تنها توجیه ندارد، بلکه عملی است تروریستی؛ پیامد این اقدام فاجعه بار تراژیدی است که اکنون بالای مردم غزه نازل شده است.

حمله حماس دستاویزی شد برای حکومت افراطی اسرائیل- که بدون آن هم با بهانه های مخالف به آزار و اذیت فلسطینی ها مبادرت می ورزید- تا به بهانه پاسخ موجه در برابر حمله تروریستی حماس نوار غزه را با خاک یکسان کند و از ساکنان غزه پشته ای از کشته بسازد. اسرائیل سال های طولانی پلان داشت تا با حماس، سازمان شبه نظامی حاکم در نوار غزه، که با عملیات نظامی، هر از گاهی آرامش اسرائیلی ها را بر هم می زد، تصفیه حساب کند و شبکه وسیع تونل های زیرزمینی حماس را، که به نظر اسرائیلی ها جهت اهداف نظامی- تروریستی بکار گرفته می شود نابود سازد. حمله ۷ اکتوبر به سادگی این بهانه را به اسرائیل داد.

اسرائیل در اقدام تلافی جویانه چنان خشن و بیرحمانه عمل می کند که تاریخ کمتر نمونه آن را به حافظه دارد. یورش حماس، که از جانب متحدان بین المللی اسرائیل به حیث یک اقدام تروریستی شناخته شد پشتیبانی جامعه جهانی، بخصوص کشورهای غربی، به شمول امریکا و اتحادیه اروپا را برای اقدام تلافی جویانه از جانب اسرائیل به دست آورد، سفرهای یکی در پی دیگر روسای کشورهای با وزنه جهان، جو بایدن، رئیس جمهور ایالات متحده امریکا، ریشی سوناک، صدراعظم بریتانیا، ایمانوئل مکرون، رئیس جمهور فرانسه و شمار دیگری از رهبران کشورهای حامی اسرائیل کارت سبزی بود برای حکومت ناتیا هو تا از هوا و از زمین نوار غزه را با ساکنان آن «گوش مالی» بدهد.

تاکنون، (اول نومبر ۲۰۲۳)، علاوه بر کشته شدن بیشتر از ۸۵۰۰ فلسطینی، منجمله ۳۵۰۰ کودک، ۱۲۰ کارمند خدمات طبی، ۶۴ تن از کارکنان سازمان های امدادرسان بین المللی، ۳۱ خبرنگار، در این جنگ نابرابر کشته شده اند. یونیسف، سازمان حمایت کودک و مادر سازمان ملل متحد می گوید، روزانه ۴۲۰ کودک در جنگ جاری کشته و یا مجروح می شوند.

کشتاری که زیر نام اقدام تلافی جویانه از جانب اسرائیل در سرزمین غزه به راه انداخته شده است، بیشتر به قتل عام فلسطینی ها شباهت دارد تا یک عملیات جنگی تلافی جویانه. در این اقدام «تلافی جویانه» اهداف غیر نظامی، تاسیسات ملکی، شفاخانه ها، خطوط مواصلاتی، جاده های موتررو، عبادتگاه ها (مساجد و کلیسا) اهداف آشکار بمباردمان های هوایی اسرائیل قرار می گیرند. چنین قتل عام بیشتر به نسل کشی شباهت دارد.

عدم تمکین اسرائیل به تقاضای جامعه بین المللی در پذیرش آتش بس موقتی و بشردوستانه، و عطش سیری ناپذیر کشتار انسان های بیگناه چنین انتباه می دهد، گویا اسرائیل جهت پاکسازی نوار غزه از وجود فلسطینی ها برای همیشه انتظار چنین بهانه ای را می کشید؛ گویا، حمله حماس به اسرائیل در ۷ اکتوبر ودیعه ای بود برای این کشور.

میان این دو کشور، مدعی رهبری جهان اسلام (عربستان سنی و ایران شیعه) را تشدید کرد.

ایران و عربستان سعودی در ماه مارچ ۲۰۲۳ برای برقراری مجدد روابط دیپلماتیک و بازگشایی سفارت‌ها پس از هفت سال تنش توافق کردند. این اقدام موجب شوک در شرق میانه، به ویژه اسرائیل، دشمن اصلی ایران شد.

ایران و عربستان نمایندگی‌های دیپلماتیک خود را بازگشایی کرده‌اند.

توافق برای برقراری مجدد روابط دیپلماتیک یک پیشرفت بزرگ با میانجیگری چین بود که احتمال درگیری بیشتر بین ریاض و تهران - هم مستقیم و هم در درگیری‌های نیابتی در منطقه را کاهش داد.

هنوز تأثیرات تیرگی روابط نامتعارف ایران و عربستان سعودی کاملاً برطرف نشده، که با میانجی‌گری ایالات متحده عربستان سعودی با اسرائیل، دشمن جمهوری اسلامی ایران، به عادی‌سازی روابط خود تمایل نشان داده و گام‌های عملی در زمینه برداشتند. از منظر سیاست خارجی ایران، چنین انکشافات می‌تواند مستقیماً بر مناسبات آتی ایران و عربستان سعودی، جایگاه و برنامه‌های استراتژیک ایران در شرق میانه، و برنامه هسته‌ای این کشور تأثیرات منفی داشته باشند.

رهبر جمهوری اسلامی ایران، خامنه‌ای، به تاریخ ۳ اکتوبر نگرانی خود را از عادی‌شدن روابط اسرائیل و عربستان سعودی به صورت آشکار چنین ابراز کرد: عادی‌سازی روابط با اسرائیل یک "قمار محکوم به باخت" است.

تحلیلگران معتقدند، حمله حماس بر اسرائیل و پیامدهای خونبار آن که تا هنوز ادامه دارد توانست روند عادی‌سازی را مختل کند؛ عربستان سعودی پروسه را معلق قرار داده است. هکذا، در پی ادامه کشتار مردم غزه، بحرین روابط خود را با این کشور قطع کرد، پیش از این، بولیوی، قطر و موریتانیا روابط خود را با اسرائیل به تعلیق درآورده بودند. اردن نیز سفیر خود را از اسرائیل خواسته است.

واکنش‌ها در برابر حملات بیرحمانه و پی‌در پی اسرائیل به غزه، بمباردمان منطقه‌ای با بیشتر از دو میلیون جمعیت، و کشتار بیرحمانه در همبستگی با فلسطینی‌ها، و مردم غزه در سرتاسر جهان رو به افزایش است. مردم در اقصی نقاط جهان در برابر حملات نیروهای نظامی اسرائیلی، و کشتار بیرحمانه مردم بیگناه در غزه به خیابان‌ها برآمده و خواستار توقف بمباردمان غزه شده‌اند. تلاش‌های جهانی در عملی شدن آتش‌بس موقت (وقفه بشردوستانه) جهت رسیدگی به بحران انسانی جاری در غزه نسبت مقاومت جانب اسرائیلی تاکنون به نتیجه‌ای نرسیده است.

حمله حماس چگونه تدارک دیده شد؟ آیا یورش ۷ اکتوبر یک اقدام اپراتیفی بود؟

شواهد انکار ناپذیر نشان می‌دهند که حماس، گروه شبه نظامی تحت حمایت ایران، از بیشتر از یک سال بدین سو برای یک اقدام غافلگیرانه کماندویی بالای اسرائیل آمادگی می‌گرفت. حزب الله لبنان، تحت حمایت رژیم ایران در آموزش و ایجاد تسهیلات برای جنگجویان حماس نقش فعال داشت. ناظران باور دارند، این عملیات غافلگیرانه به مقیاس بزرگ تری در نظر گرفته شده بود. در عملیات غافلگیرانه که به اشتراک حماس، حزب الله لبنان و حوثی‌های یمن، و همچنین گروه‌های شبه نظامی تحت حمایت ایران در سوریه پیش‌بینی شده بود، می‌بایست به صورت هماهنگ، در زمان واحد به خاک اسرائیل حمله می‌کردند.

تلاش‌های ماه‌های اخیر در جهت گسترش برنامه صلح «ابراهیم» (عادی‌سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی)، بویژه روابط اسرائیل با عربستان سعودی، جمهوری اسلامی ایران را، که سعی در عادی‌ساختن روابط اش با عربستان سعودی دارد، سخت‌نگران ساخته است. برنامه عادی‌سازی روابط عربستان با اسرائیل نمی‌تواند درحمله ناگهانی حماس، بدون اشتراک سایر گروه‌های همسو بی‌اثر بوده باشد.

روابط عربستان سعودی و ایران که در پی حمله بر سفارت عربستان در تهران در ۲ جنوری ۲۰۰۶ به تیرگی گرایید، و منجر به قطع روابط دیپلماتیک شان شد، رقابت

۱- ایران

پیامدها:

یکی از بازیگران این منازعه خونین است که به شیوه منحصر به فردی جنگ نیابتی را توسط حماس تحت حمایتش با اسرائیل به راه انداخت، و به اصطلاح، با یک تیر چند فاخته زد!

• روند عادی سازی روابط اسرائیل با عربستان سعودی را بر هم زد،

• قدرت نظامی اسرائیل را در برابر یک گروه کوچک شبه نظامی (حماس) به چالش کشید،

• جایگاه خود را به حیث رهبر شیعه ها محکم تر ساخت،

و

• تشکیل اتحادیه جدید منطقه ای متشکل از کشورهای عربی + اسرائیل در شرق میانه را، که از جانب امریکا به هدف ایجاد کمربند دفاعی در برابر گسترش روزافزون هژمونی اقتصادی- تجارتي چین (یک کمربند، یک راه) برنامه ریزی شده بود، به چالش کشانید.

۲- اسرائیل

• اسرائیل عهد کرده است که «حماس را نابود کند» - و می گوید این سازمانی است که باید مثل گروه داعش از میان برداشته شود.

• اسرائیل قدرت نظامی درهم شکستن زیرساخت های حماس، نابود کردن تونل هایش و به زانو در آوردن شبکه های فرماندهی و کنترل شان را دارد.

• اسرائیل حمایت بلاقید و شرط دولت های حامی اش در غرب را در عملیات تلافی جویانه در برابر حماس به دست آورد.

۳- ایالات متحده امریکا

در حالی که ایالات متحده امریکا در آستانه انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۲۴ قرار دارد، مایل به درگیری تازه ای در جنگ نیست و حکومت بایدن تمام تلاش خود را به

• فاجعه انسانی، کشتار هزاران انسان بیگناه، به شمول کودکان، زنان، بیماران و زخمیان داخل بستر.

• یکی از عوارض این ماجرا افزایش یهودی ستیزی در سرتاسر جهان است.

• پروژۀ عادی سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی صدمه دیده است.

• روند عادی سازی روابط اسرائیل و عربستان سعودی متوقف گردید.

• پروژۀ عادی سازی روابط اسرائیل و اعراب که به مثابه بخشی از روند ایجاد موانع در برابر برنامه بلند پروازانه چین «یک کمربند، یک راه» مورد حمایت امریکا قرار داشت و مانعی در روند فروپاشی هژمونی غرب پنداشته می شد، اکنون، حداقل در وضعیت جاری، کارآمدی خود را از دست داده است.

• روسیه توانسته است جنگ خود را در اوکراین با نظارت کمتر جهانی انجام دهد.

احتمالات:

- گسترش جنگ منطقه ای، جهانی.
- تغییر ساختار نظم جهانی.
- احتمال تغییر جغرافیای مناطق درگیر.
- تشکیل ائتلاف ها و اتحادیه های جدید منطقه ای و بین المللی.
- تجدید نظر در جایگاه حقوقی ملل متحد.
- آغاز مذاکرات صلح جنگ اوکراین.

کی به دنبال چیست؟

خرج می دهد تا با تمرکز در جنگ اوکراین روسیه را به زانو درآورد. و بدین ترتیب، با گسترش ناتو به شرق و تقویت اتحاد کشورهای متحد در شرق اروپا با شکست دادن روسیه در جنگ اوکراین توانایی های چین را در اجرای برنامه «یک کمربند، یک جاده» به چالش بکشد.

حکومت بایدن با طرح پروژه بزرگ زیرساختی بین‌المللی برای اتصال هند، شرق میانه و اروپا از طریق راه‌آهن، خطوط کشتیرانی، و خطوط لوله انرژی در تلاش است تا جلو بلندپروازی پکن را تا حد ممکن بگیرد. استفاده از هند و پیشنهاد برای ایجاد یک خط ترانزیتی بهینه و بزرگ برای اتصال هند به شرق میانه و سپس اروپا می‌تواند تا حد زیادی قلب طرح بزرگ کمربند-جاده چین را هدف بگیرد. و بدین ترتیب، با طرح چنین پروژه بلندپروازانه در برابر روند تشکیل قطب های جدید قدرت در نظام جهانی موانع ایجاد کند. بدین لحاظ امریکا مایل نیست به طور مستقیم در جنگ اسرائیل با حماس دخیل گردد.

در این پروژه اسرائیل نیز حضور دارد که در صورت عادی شدن روابط کشورهای عربی خلیج فارس با اسرائیل می‌تواند خطوط ریلی و دریایی آنها را به اروپا وصل کند.

جنگ حماس با اسرائیل نه تنها پلان تشکیل اتحادیه جدید منطقه ای متشکل از کشورهای عربی شرق میانه + اسرائیل را عجاتاً متوقف ساخته است؛ در حقیقت روند کاری پروژه خط اتصالی هند- شرق میانه را نیز به تعلیق درآورد.

ارسال دو ناو جنگی امریکا به آب های شرق مدیترانه یک حرکت بازدارنده از گسترش جنگ در منطقه شمرده می شود.

سایر هدف ها:

• ارسال سلاح و تجهیزات جدید به اسرائیل،

• کسب همسویی اکثریت کشورهای شامل اتحادیه اروپا

از داعیه اسرائیل

• هدف استراتژیک امریکا، کامیابی اسرائیل و اوکراین

برای امنیت ملی امریکا حیاتی است

• تامین امنیت پروژه خط آهن هند- شرق میانه.

واکنش ها:

• وضعیت جاری در غزه مبین ناکارآمدی سیستم فعلی جهانی است. نظم جهانی بهم خورده است.

• باراک اوباما هشدار داد، برخی اقدامات اسرائیل در غزه ممکن پیامد وارونه بدهد!

• گوترش، آنچه حماس در ۷ اکتوبر انجام داد، پیوند دارد با اشغال سرزمین های اعراب (فلسطین) از جانب اسرائیل.

• وزارت خارجه چین به حماس اشاره نکرد، اما در عوض از طرف های درگیر خواست تا آرامش خود را حفظ کنند، خویشتن داری کنند و فوراً به خصومت ها پایان دهند تا از غیرنظامیان محافظت کنند. وزارت خارجه چین طی بیانیه ای گفت که چین «دوست اسرائیل و فلسطین است».

• مقامات دولت اسرائیل آشکارا از واکنش چین انتقاد کرده اند.

• در حالی که فن هونگدا، استاد مطالعات شرق میانه در دانشگاه مطالعات بین المللی شانگهای، دیدگاه متفاوتی داشت. او گفت: که اصطکاک بین اسرائیل و چین به تفاوت در چارچوب منجر شد. وی افزود: «اسرائیل بر مناقشه خاص فعلی تاکید می کند، در حالی که چین بر مسیر اساسی برای حل مساله فلسطین تاکید می کند».

• مسکو اعلام کرد که با اسرائیل، فلسطینی ها و کشورهای عربی در تماس است و خواهان خویشتنداری طرفین شد.

• دیمیتری پسکوف، سخنگوی ولادیمیر پوتین گفته است: «روسیه قادر است و قصد دارد در حل این بحران نقش ایفا کند. ما تماس خود را با دو طرف درگیری حفظ کرده ایم».

• الکساندر بن تزوی، سفیر اسرائیل در مسکو این هفته به روزنامه کامرسانت گفت: «ما فکر نمی کنیم که روسیه هیچ نقشی [در حمله] داشته باشد». او افزود طرح این موضوع که ممکن است روسیه ارتباطی با جنایات حماس در اسرائیل داشته باشد، «از اساس بی معنی» است.

• هانا نوت، کارشناس روسیه و خاورمیانه در موسسه تحقیقاتی «جیمز مارتین برای مطالعات عدم اشاعه» مستقر در برلین می‌گوید: «من هیچ‌گونه شواهدی مبنی بر نقش مستقیم روسیه در تامین سلاح برای حماس و یا نقش ارتش این کشور در آموزش نیروهای حماس مشاهده نکرده‌ام». هانا نوت معتقد است «شرایط ناپایدار اما دقیق و سنجیده، می‌تواند منافع روسیه را تامین کند».

• «اگر این بحران توجه‌ها را از اوکراین به سوی اسرائیل جلب کند، در آن صورت روسیه در کوتاه مدت از شرایط نفع خواهد برد. و با توجه به اهمیت اسرائیل در بستر سیاست داخلی امریکا چنین چیزی بسیار محتمل است.»

• اما خانم نوت معتقد است روسیه از جنگی که کشورهای دیگر منطقه را درگیر کند - از جمله ایران را که سلاح و پول در اختیار حماس می‌گذارد - نفع نخواهد برد.

• روسیه مایل نیست جنگ تمام‌عیاری بین اسرائیل و ایران در بگیرد. اگر اوضاع به آن سو پیش برود واضح است که امریکا تمام‌قد پشت اسرائیل خواهد ایستاد، و فکر می‌کنم روسیه هم گزینه‌ای بجز متمایل شدن به سمت ایران نخواهد داشت. مطمئن نیستم که روسیه از این شرایط استقبال کند.

• نریندرا مودی، صدراعظم: هند با ابراز همبستگی صریح با اسرائیل، از رویکرد دیرینه نسبت به فلسطینی‌ها فاصله می‌گیرد.

• محمود عباس، رئیس تشکیلات خودگردان فلسطینی در بیانیه‌ای اعلام کرد که مردم فلسطین حق دفاع از خود علیه «ترور شهرک‌نشین‌ها و سربازان اشغالگر» را دارند. او در یک جلسه اضطراری در رام‌الله سخن می‌گفت.

• یحیی رحیم صفوی، فرمانده اسبق سپاه پاسداران و مشاور نظامی علی خامنه‌ای، ساعاتی پس از آغاز تهاجم حماس به اسرائیل در همایشی در تهران گفت: ما از این عملیات اعلام حمایت می‌کنیم و مطمئن هستیم که جبهه مقاومت نیز از این موضوع حمایت می‌کند.

• وزارت خارجه عربستان خواهان «توقف فوری خشونت‌ها» بین اسرائیل و فلسطینی‌ها شد. در این بیانیه آمده که عربستان پیش از این نسبت به خطرهای موقعیت رو به انفجاری که حاصل سرکوب و تبعیض علیه فلسطینیان و اشغال سرزمین‌های اشغالی است، هشدار داده بود.

• ترکیه نیز از هر دو طرف اسرائیلی و فلسطینی خواست با خویشتن‌داری برخورد کنند و از افزایش خشونت‌ها بپرهیزند.

• اورزولا فون در لاین، رئیس کمیسیون اروپایی، چنین گفت: من قاطعانه حمله تروریست‌های حماس علیه اسرائیل را محکوم می‌کنم ... اسرائیل حق دفاع از خود در برابر چنین حمله‌های شنیعی را دارد.

• پنی وانگ، وزیر خارجه استرالیا در پیامی به اسرائیل گفت: «جامعه بین‌المللی کشتار غیرنظامیان را نمی‌پذیرد. بنابراین وقتی دوستان اسرائیل خواهان خویشتنداری این کشور هستند و می‌خواهند که اسرائیل از جان غیرنظامیان محافظت کند، بسیار مهم است که اسرائیل به این خواسته توجه کند.»

• ولودمیر زلنسکی رئیس‌جمهوری اوکراین در سخنانی حمایت خود را از اسرائیل ابراز و نسبت به دو دستگی در غرب در واکنش به درگیری‌های جدید میان غزه و رژیم صهیونیستی ابراز نگرانی کرد.

• از سوی دیگر، گوستاوو پترو رئیس‌جمهوری کلمبیا در بیانیه‌ای از سازمان ملل خواست که به سرعت دو کنفرانس صلح در مورد اوکراین و فلسطین برگزار شود. وی پیش‌تر در سخنانی خود در مجمع عمومی سازمان ملل، برگزاری کنفرانس‌های صلح را ضروری خوانده بود.

پترو در بیانیه‌ای در توئیتر از اورسولا فون در لاین رئیس کمیسیون اروپا به دلیل "تشویق اسرائیل به واکنش انتقام جویانه" انتقاد کرده بود.

●

سازمان مالی و پولی بین‌المللی

صندوق بین‌المللی پول

International Monetary Fund

بررسی انتقادهای وارد به صندوق بین‌المللی پول و پاسخ صندوق

۱. صندوق بدون در نظر گرفتن شرایط اقتصادی کشورها درمان‌های یکسانی را تجویز می‌کند؛
 ۲. برنامه‌های مورد حمایت صندوق، ضد رشد اقتصادی است؛
 ۳. برنامه‌های مورد حمایت صندوق، ریاضت اقتصادی را به کشورهای عضو تحمیل می‌کند؛
 ۴. صندوق پیرو فلسفه آزادی فعالیت‌های اقتصادی و سیاست‌های بازار گراست و آنها را بدون توجه به مقتضیات کشورها به مرحله اجرا در می‌آورد؛
 ۵. برنامه‌های مورد حمایت صندوق بی‌فایده است؛
 ۶. برنامه‌های مورد حمایت صندوق فقر تهیدستان را تشدید می‌کند؛
 ۷. صندوق، بانک‌های تجاری را از ورشکستگی نجات می‌دهد؛
 ۸. کشورهای در حال توسعه نفوذی بر سیاست‌های صندوق ندارند؛
 ۹. صندوق تنها بر کشورهای دارای کسری تراز پرداخت‌ها تاثیر می‌گذارد و نفوذی بر کشورهای دارای مازاد ندارد؛
 ۱۰. صندوق و بانک جهانی با یکدیگر در برابر کشورهای در حال توسعه تباری می‌کنند.
- صندوق نیز در این مورد طی انتشار دفتری تحت عنوان برداشت‌های نادرست در باره صندوق بین‌المللی پول پاسخ‌هایی را در این زمینه ارائه داده است:

در مورد انتقاد اول، پس از این که اعتقاد خود را که ناشی از تجربه طولانی آن نهاد است در این می داند که شانس بیشتری برای توسعه کشورهای دارای اقتصاد باز وجود دارد، اعلام می کند بهترین راه حصول به آزادی، بسته به شرایط خاص هر کشور، شدت و فوریت مساله و توانایی اقتصادی کشور برای اجرا و تداوم بخشیدن به تدابیر مورد نیاز برای کشورهای مختلف متفاوت است و نمی تواند به درمان های یکسانی منجر شود.

در مورد انتقاد دوم، صندوق اذعان می کند که برنامه های مورد حمایت صندوق بدون هزینه نیست، زیرا نیازمند کاهش تدریجی سطح هزینه های قبلی و تمرکز منابع کمیاب حول کاربردهای مولد تر است. صندوق، این اقدامات را برای خلاصی اقتصاد کشور از رویه هایی می داند که موجب خفگی آن شده است. این امر را زمینه ساز استفاده مولد از منابع کمیاب می داند.

در مورد انتقاد سوم، صندوق اعتقاد دارد (۱) عدم تعادل اولیه و فقدان چشم اندازهای مالی هستند که موجب اتخاذ سیاست های ریاضت اقتصادی برای کشورها می شوند؛ (۲) در شرایط مذکور کشور می تواند یا از ذخایر ارزی خود استفاده کند و یا از خارج استقراض کند که به میزان ذخایر ارزی و تمایل اعتبار دهندگان خارجی بستگی دارد و کشور دارای کسری تراز پرداخت، دیر یا زود و یا بدون همکاری صندوق باید به تعدیل اقتصادی روی آورد؛ (۳) با قبول همراه بودن برنامه های تعدیل اقتصادی با تعداد قربانی، قربانیان سیاست تعدیل را باید با قربانیان ناشی از عدم مبادرت به تعدیل شرایط وخیم اقتصادی مقایسه کرد؛ (۴) تعدیل مورد نیاز را می توان بین گروه های مختلف جامعه سرشکن کرد و این دولت ها هستند که تصمیم می گیرند چگونه این توزیع صورت گیرد؛ اما در عمل، صندوق بین المللی پول را سپر بلای خود ساخته و ادعا می کنند که این اصلاحات را صندوق بین المللی پول دیکته کرده است. در واقع ممکن است صندوق بین المللی پول پیام آور اخبار ناخوشایندی باشد ولی اجرا کننده برنامه ها نیست؛ (۵) برنامه های تعدیل ارز و تضعیف ارزش پول می تواند بویژه در کشورهایی که کشاورزی بخش اعظم فعالیت های آنها را تشکیل می دهد، موجب انتفاع اکثریت جمعیت روستایی به واسطه فروش و صدور

محصولات آنها به قیمت بالا شود؛ (۶) سیاست های تعدیل مورد حمایت صندوق می تواند موجب حذف ناکارایی و ائتلاف منابع شود و منافع بلندمدت اعضا را تأمین کند.

در مورد انتقاد چهارم، صندوق به تجربه گذشته خود اشاره می کند و پذیرش عضویت در صندوق را معادل پذیرش دیدگاهی می داند که تعدیل خارجی را ارتقا می بخشد. صندوق ادعا می کند که در این راه ابزارهایی را که در خود کشورها برای مدیریت کلان اقتصادی وجود دارد با نظام اقتصادی همان کشور سازگار می سازد.

در مورد انتقاد پنجم، سنجش اثربخشی برنامه ها را در این می داند که: (۱) در صورت عدم اجرای برنامه ها چه روی می داد؟ (۲) وضعیت کشورها قبل و بعد از اجرای برنامه ها مقایسه می شود؛ (۳) تفاوت بین عملکرد اقتصادی و اهداف تعیین شده سنجیده شود؛ (۴) مقایسه پیشرفت اقتصادی کشورهای اجرا کننده برنامه ها با کشورهای مشابهی که این برنامه ها را اجرا نکرده اند؛ البته صندوق اعتقاد دارد که در این بین باید میان آثار فوری و آثار دراز مدت تفاوت قایل شد. همچنین، آثار برنامه ها را بر مجموعه کاملی از شاخص ها، از جمله بر تراز پرداخت ها، تورم، رشد، طرح های سرمایه گذاری، مشوق های صادراتی، دیون خارجی، مدیریت مالیات، سیاست های قیمت گذاری و کنترل های تجاری و ارزی مورد ارزیابی قرار داد.

در مورد انتقاد ششم، صندوق مجدداً اعلام می دارد که باید بین نقش صندوق و نقش مقامات ملی در شیوه اجرای تعدیل تفاوت قایل شد. نقش صندوق را در این مورد موضوعات کلی، همچون تصحیح عدم موازنه کوتاه مدت و بهبود رقابت پذیری در بلند مدت می داند و مواردی از قبیل نرخ های دستمزد را از موارد معدود ورود به حوزه حاکمیت ملی کشورها می داند. در این مورد و مواردی از قبیل حذف یارانه مواد غذایی یا فرآورده های نفتی تنها به یادآوری هزینه اقتصادی روند مذکور به مسوولان اقتصادی کشور می پردازد و گاهی راه های کارآمد تری را توصیه می کند. صندوق اعتقاد دارد که ارزیابی پیامدهای اجتماعی برنامه های تعدیل مورد حمایت خود را در کشورهای کم درآمد آغاز کرده است و با دیگر سازمان های جهانی در بررسی آثار تعدیل اقتصادی بر فقرا همکاری دارد.

در مورد انتقاد هفتم، صندوق اعتقاد دارد که به دنبال بحران بدیهی‌ها در سال ۱۹۸۲ نوعی استراتژی تداوم شده است تا میان این کشورها و وام‌دهندگان خارجی آنها، یعنی دولت‌ها، موسسات مالی رسمی و بانک‌های تجاری مشارکت به وجود آید. همچنین اظهار شده است که چون منابع صندوق صرفاً بخش کوچکی از بدهکاری‌ها را به تنهایی می‌تواند تأمین کند، از این رو از بانک‌های تجاری برای تأمین اعتبار استفاده می‌شود. هرچند صندوق اعتقاد دارد که نمی‌تواند بانک‌های تجاری را از اشتباه مصون سازد، نفع بانک‌های تجاری از صندوق یک نفع جانبی است و نفع کشور بدهکار چشمگیر است.

در مورد انتقاد هشتم، صندوق اعتقاد دارد هرچند آمریکا با در اختیار داشتن بیست درصد منابع صندوق در همین حدود از کل قدرت رأی را در اختیار دارد، اما گروه کشورهای در حال توسعه در مجموع ۴۰ درصد کل قدرت رأی را در صندوق در اختیار دارند که معادل رأی مجموع پنج کشور پیشرفته است. از طرفی در تصمیم‌گیری‌های مهم که به ۷۰ درصد یا ۸۵ درصد آراء نیاز است (شامل تصمیم‌گیری در مورد افزایش میزان منابع صندوق، فروش طلای صندوق، و تعیین هزینه‌های استقرار از صندوق) تصمیمات به اجماع گرفته می‌شود.

در مورد انتقاد نهم، صندوق پاسخ می‌دهد که شرط اولیه استفاده اعضا از منابع صندوق عدم تعادل در تراز پرداخت‌ها است که شامل حال تمام اعضا می‌شود. در سال‌هایی که انگلستان بزرگ‌ترین قرض‌گیرنده از صندوق بود در استفاده از صندوق تابع همان شروطی بود که یک کشور در حال توسعه برای وام گرفتن باید برآورده سازد. در صورت پذیرش برنامه تعدیلی توسط کشور عضو، صندوق بر انجام تعهد آن کشور نظارت می‌کند. برای کشورهایی که دارای مازاد تراز پرداخت‌ها هستند صندوق از راه توصیه اخلاقی به سه طریق تأثیر می‌گذارد: مکانی برای ابراز نظر در مورد سایر اعضا فراهم می‌کند؛ سالی یک بار با هر یک از اعضا مشاوره دارد؛ از طریق انتشار نظرها در باره تمامی کشورها دیدگاه‌های صندوق را در مورد بزرگ‌ترین و مهم‌ترین اعضا اعلام می‌کند.

در مورد انتقاد دهم، صندوق اعتقاد دارد که هدف کلی‌اش با بانک مشترک است اما مطابق اساسنامه‌های خود اختیارات جداگانه‌ای دارند. صندوق و بانک به طرق متعددی، از جمله مشورت متخصصان هر دو سازمان در موضوعات مربوط به دیگری با یکدیگر همکاری دارند. صندوق اعتقاد دارد این همکاری خطر فعالیت در جهت خلاف یکدیگر را به حداقل می‌رساند.

در مورد این انتقادات و پاسخ‌ها به نظر می‌رسد (۱) صندوق در مورد راه حل جویی برای رفع مشکل تراز پرداخت کشورها به منافع بانک‌های تجاری و توسعه اهداف سرمایه‌داری جهانی توجهی بیشتر از اصل قضیه مبذول می‌دارد؛ (۲) این گفته صندوق در مورد مسؤلیت دولت‌ها برای حفظ منافع جامعه و توزیع عادلانه ثروت نکته مهم و درسی اساسی است که دلسوزی در این زمینه را باید دولت‌ها خود به عهده بگیرند و از سازمان‌های بین‌المللی انتظاری در این حد نداشته باشند؛ (۳) صندوق بسیاری از انتقادات اساسی را به طور تلویحی پذیرفته است و در پاسخ خود چیزی را مطرح کرده است که از جمله همان موارد انتقاد بوده است؛ مانند همکاری و به عبارتی، تباری صندوق و بانک جهانی در مورد تصمیم‌گیری در مورد کشورهای جهان سوم. در مورد رأی کشور آمریکا هرچند این رأی به میزان بیست درصد کل آراء است، اما معمولاً کشورهای گروه هفت - کشورهای بزرگ صنعتی - که ۴۰ درصد آراء را در اختیار دارند، نیز اغلب با آمریکا هماهنگی دارند.

"سازمان‌های مالی و پولی بین‌المللی"

اثر دکتر مهدی ابراهیمی

ادامه دارد.

سید جمال الدین افغانی از افسانه تا حقیقت

(ع.ب. جهانی)

(قسمت پنجم)

از کدام وقت کار جایز شمرده شده که سید آن را موجب اتحاد هر دو دولت می نامد؟

یکی از مورخین معاصر ایرانی به نام حسین جودت در کتاب خود می نویسد:

«کشته شدن میرزاتقی خان امیرکبیر به تحریک و به سعایت دربار در زمان سلطنت ناصرالدین شاه اهالی کشور را از هرطبقه عصبانی نمود.

جداشدن یک قسمت از خاک میهن به نام افغانستان به سعی میرزا آقاخان نوری، جانشین امیرکبیر در زمان سلطنت ناصرالدین شاه عقده بر عقده های دیرین افزود» حسین جودت. از انقلاب مشروطیت تا انقلاب شاه و ملت ص ۱۳

مورخین ایرانی جداشدن افغانستان از خاک ایران را باعث عصبانی شدن ملت ایران می دانند. آیا سید هم به همین عقیده بود که افغانستان باید اصلاً وجود نمی داشت و اگر می داشت بایست که تحت تسلط ایران می بود؟

محمدشاه قاجار در بهار سال ۱۸۳۷ برای اشغال شهر هرات و اطراف آن بر این شهر لشکر کشید. مورخ مشهور ایرانی محمود محمود می نگارد:

اتحاد دو ملت یا اشغال ؟

سید جمال الدین افغانی مدعی است که «وقتی انگلیس ها دانستند که تسلط ایرانی ها بر بلاد افغانی اخیراً موجب اتحاد هر دو دولت می گردد و در نتیجه انگلیس ها را در هند صدمه می رساند بنابراین، اردوی مکملی را مجهز ساخته با شاه شجاع پادشاه سابق افغانستان به سوی افغانستان حرکت داد...» تتمت البیان ص ۱۲۰

وقتی آدم این جملات فوق را می خواند در ذهنش این سوال خلق می شود که آیا سید حقیقتاً هم فرق اتحاد و اشغال را نمی فهمید؟ و یا تسلط ایرانی ها بر بلاد افغانی را اتحاد بین دو کشور مستقل می خواند؟ سید، حملات بی موجب ظالمانه، گلوله باران نمودن و به توپ بستن شهرهای غوریان و هرات و کشتار مردم بیگناه را اتحاد هر دو دولت می خواند؟ ایرانی ها خاک افغانستان را از خود می دانستند و به زور اسلحه و افواج خود بر شهرهای آنها حملات می نمودند و افغان ها برای راندن مهاجمین و به منظور دفاع از استقلال کشور خود می جنگیدند و سید این عمل را هنوز اتحاد بین دو دولت می نامد. در حالی که شخص سید افغانی آن را تسلط ایرانی ها بر بلاد افغانی می نامد. تسلط ایرانی های بیگانه، که در طول حیات افغان ها و تاریخ افغانستان، هیچ گاهی دوست مردم یا دولت این کشور نبوده است،

« یکی از آمال ایران آن بود که هرات همیشه برای مملکت ایران باقی باشد. اگرچه در این سی ساله اخیر والی هرات گاه گاهی علم طغیان را به تحریک بیگانگان بلند می نمود ولی فوراً در مقابل اقدامات دولت ایران سرتسلیم پیش می آورد؛ خراج عقب افتاده را می پرداخت، خطبه به نام پادشاه ایران خوانده می شد و سکه به نام شاهنشاه زده می شد و به همین اندازه هم دولت ایران قناعت می کرد، ولی در این هنگام دسایسی در کار بود که دولت ایران ناچار بود حق حاکمیت خود را به هرات عملاً مسلم کند و از خود والی صدیقی در آنجا تعیین نماید. بنا براین محمدشاه مصمم شد برای انجام این مقصود به هرات برود. جان ویلیم کی مولف کتاب تاریخ جنگ افغانستان می نویسد:

«خیال بر هم زدن سلطنت افغانستان همیشه در فکر محمدشاه بوده و در محافل و مجالس علناً از آن صحبت می نمود. فقط یک محرک جزیی لازم داشت که او را به این اقدام وادار کند. روس ها برای تحریک او حاضر بودند و مدام گوش شاه را در سهولت انجام این امر پر می کردند.

روس ها خیلی میل داشتند به جای اراضی ایران که به تصرف خود آورده بودند در قسمت های دیگر آسیا جبران کنند. بنا براین، دولت ایران را تشویق می نمودند که قسمت ممالک شرقی را برای خود متصرف شود» محمود محمود، تاریخ روابط سیاسی ایران و انگلیس در قرن ۱۹ ص ۳۴۵-۳۴۶

البته این تنها مورخین نبودند که هرات و مضافات آن را، و حتی همه کشور افغانستان را خاک ایران می پنداشتند بلکه نظر رسمی دولت ایران همین بود و برای تحقق بخشیدن به نظریات و دعوای خود در زمینه متوسل به قوه می شدند. در یادداشتی که صدراعظم ایران، میرزا آقاسی نوری به فرستاده میرزا کامران از هرات به دربار ایران می سپارد به صورت، رسمی بر این ادعا تأکید صورت گرفته:

« چون هرات و مضافات آن یکی از ولایات ایران هستند این دولت، بنا به مقتضیات خود، میتواند به هر سمتی که بخواهد لشکر خود را بفرستد و هرات باید، مثل سایر ولایات، برای شاه ایران لشکر و مواد را تهیه بدارد.

شهزاده کامران در مکتوب خود، از سر تا به آخر، خود را شاه خطاب نموده. این نکته ای است که باعث لشکرکشی می شود تا اینگونه ادعاها را از بین ببرند. و کامران باید از این ادعاها بگذرد. دو شاه در یک قلمرو نمی گنجند» Correspondence Related to Persia and Afghanistan. P50

حرکت عساکر ایران، تحت قومانده مستقیم شاه ایران، در بهار سال ۱۸۳۷ آغاز شد و چندین ماه طول کشید. محمدشاه هیچ گونه شرایط حکمران هرات شهزاده کامران را قبول نمی کرد و بالاخره در جواب نماینده حکومت انگلیس گفت که «یا باید همه مردم شهر هرات تسلیم شوند و خود را رعیت شاه ایران بپندارند یا این شهر را به زور توپ و تفنگ خواهم گرفت و آنها را به تسلیم اطاعت مجبور خواهم کرد» Kaye, History of the War in Afghanistan Vol 1 P249

بالمقابل، وزیر شهزاده کامران، یار محمدخان به سفیر انگلستان پیغام داد که اگر شاه ایران می خواهد با لشکر خود به هرات بیاید شما هیچ ممانعت نکنید و نه در این راه به خود زحمت بدهید. بگذارید بیاید و ثابت بسازند که چه کرده می توانند. اگر خواست خدا بود اسپ های آنها به هدف نخواهند رسید. Correspondence P 69

از یک بیانیه سید، که در باره عظمت ایران ایراد نموده است، متأسفانه چنین استفاد می گردد که جناب سید هم هرات را شهر ایران می شمارد. او در پهلوی یادآوری اسماء علماء و فلاسفه و شعرای بعضی شهرهای ایران مانند طوس، اصطخر، بسطام و... می نویسد که « استاد الهروی که استاد حقیقی محی الدین العربی بوده است از هرات بود و این شهرها شهرهای فارس شمرده می شوند. فیلسوف مشهور ابوعلی سینا، شهاب الدین مقتول و

اشخاصی مانند آنها در خاک فارس پرورده شده اند» د
افغانی سید جمال الدین خاطرات ص ۱۹۶

از برکت موقف جیواستراتیژیک هرات، انگلیس ها در مقابل حمله ایران بیکار نشسته نمی توانستند. اگر هرات این موقف جیواستراتیژیک را نمی داشت شاید رنج مردم این شهر، از حملات بیرحمانه قوای ایرانی ها، ده چند می شد. اگرچه در این مدت بیش از یک سال محاصره به هزاران تن از مرمی های فوج ایرانی و در نتیجه قحطی، که معلول محاصره شهر بود، به شهادت رسیدند.

سفیر برتانیه در ایران، جان مکنایل به وزیر خارجه، ویسکونت پالمستن نوشت «من از این ناحیه تشویش جدی دارم که قبل از سقوط هرات کهندل خان شاید با شاه ایران همکاری را آغاز کند در حالی که در صورت سقوط هرات من هیچ شکی ندارم که حکمران قندهار، شاید برای منفعت شخصی خود، با ایران و روسیه دست یکی خواهد نمود و دوستی آنها را بر دوستی انگلیند ترجیح خواهند داد. از همین سبب اندیشه دارم که سقوط هرات شاید موقف ما را در افغانستان ضعیف سازد و همه کشور را در زیر نفوذ و قدرت ایران و روسیه قرار خواهد داد. من به این عقیده هستم که در راه دفاع از هند باید هیچ معاهده ای را اعتبار ندهیم» Ibid p 119

مکنایل در یک مکتوب دیگر خود به گورنر جنرال لارد اکلیند می نویسد «...مسئله هرات مسئله تمام افغانستان است. و اگر هرات سقوط کند و ما در راه نجات دادن آن هیچ کوششی به خرج ندهیم یقین دارم که این موضوع بر شهرت ما در همه شهرهای که در آن منطقه واقع هستند اثر منفی خواهد گذاشت زیرا این موضوع بر همه آفتابی شده که حکومت انگلیس در حفاظت نمودن هرات سعی بلیغ خود را بکار می اندازد. تمام آسیای مرکزی این موضوع را شاید سوال مجادله بین دو قدرت بزرگ به حساب بیاورد. با هر دهاتی ای که روبرو شده ام از من سوال نموده که آیا روسیه موافق و انگلستان مخالف شاه نیست؟» Ibid p 122

سید یک سال محاصره و گلوله باری ایرانی ها را بر شهر و مردم هرات و مقاومت جانبازانه مردم و عساکر هرات را اهمیت نمی دهد و طوری می نویسد که گویا هیچ حمله ای صورت نگرفته و ایرانی ها برای محاصره نمودن، خراب نمودن و چور و چپاول نمودن شهر هرات و کشتن مردم بیگناه نه، بلکه برای اتحاد و همبستگی با آنها آمده بودند. وقتی ایرانیان شهر هرات، بادغیس، غور و قندهار و بعضی ها همه افغانستان را خاک و ملکیت ایرانیان می دانند چطور می توان با آنها کنار آمد و سخن از اتحاد میان آورد؟

بدنیست شمه ای از مصیبت های مردم هرات را، که از برکت محاصره پادشاه ایران، که صرف برای وحدت با مردم هرات!!! آمده و شهر را محاصره نموده بود، بیان کنیم. مورخ انگلیس سرجان کی، به حواله یادداشت های پوئینجر، که در محاصره هرات اشتراک ورزیده بود، می نویسد «ضمناً، با سپری شدن ماه ها، مصیبت و مشقت مردم شهر محاصره شده هر روز زیادتر می شد. عجب این است که در اوایل محاصره مردم هرات تحمل مصیبت ها را به خوبی می نمود. خانه ها به مقصد هیزم ویران می شدند و مردم اسپ های خود را می کشتند و می خوردند. مردمی که در مابین دیوار ها جمع شده بودند نه تنها کمبود مواد خوراکی به وجود آورده بودند بلکه به نسبت نداشتن بدرفت های کافی هوای شهر مساعد به سرایت سریع امراض شده بود. زباله ها به صورت غیرقابل تصور در مابین شهر جمع شده بود و بوی بد طاقت فرسا شده بود. مرده ها در مابین کوچه ها و میدان ها افتاده بودند که هم بوی بد و آزار دهنده می داد و هم منظره شهر را وحشتناک ساخته بود. همه کس انتظار شیوع یک وبای خطرناک را می کشیدند. در اوایل ماه می قحطی و گرسنگی مردم شهر را چنان زیر فشار قرار داد که در باره این موضوع بحث ها آغاز شدند که بهتر نخواهد بود یک عده مردم شهر را بیرون کرده و مردم باقیمانده شهر را نجات داد...» Kaye PP 259-60

مقاومت مردم و عساکر شهر هرات و مداخله انگلیس ها، که شاه را تهدید به جنگ نمود، شاه ایران را مجبور

خود را به خلیج فارس فرستاده جزیره خارک را اشغال نموده و در داخل خاک ایران در حمله های پی در پی نظامی قوای مدافع نظامی ایران را شکست دادند. ایران مجبور به عقب نشینی شد و در معاهده ای که بین دو کشور امضاء شد ایران تعهد نمود که:

« اعلیحضرت شاه ایران تعهد می سپارد که بر شهر هرات و سایر شهرهای افغانستان همه گونه دعوا را ترک بگوید و هیچ وقت از سران هرات یا سایر شهرهای افغانستان خواستار هیچ گونه اطاعتی، از قبیل سکه زدن و یا خطبه خواندن به نام شاه ایران، نگردد و خواستار مالیه نشود.

اعلیحضرت شاه ایران همچنان وعده می سپارد که بعد از این در مسایل داخلی افغانستان از هرگونه مداخله نمودن بپرهیزد. اعلیحضرت وعده می سپارد که استقلال هرات و تمامی افغانستان را به رسمیت بشناسد و هیچ وقت در استقلال آنها مداخله ننماید.

در صورت بروز اختلافات، حکومت های ایران و هرات و افغانستان متعهد می شوند که مسئله را به حکمیت کشور دوست خود برتانیه بسپارد و هیچ وقت دست به اسلحه نبرد و الا حکومت برتانیه در حکمیت خود ناکام شود» Sykes , A History of Afghanistan Vol 2 pp 66-67

باسابقه، نه چندان دور، مداخلات و حملات غیرعادلانه و تجاوزات پی در پی ایران بر خاک افغانستان و دعوای ملیت آن کشور به شهر هرات و حتی تمام افغانستان، سید باز هم خواستار اتحاد بین این دو کشور گردیده و حتی به افغان ها توصیه می نماید که قوای ایران و روس را اجازه بدهند که از خاک های این کشور عبور نموده و بر هند حمله نمایند.

سید می نویسد که «وقت حمله روس ها بر هند نزدیک شده ... اگر دولت های ایران و افغانستان با هم متحد گردند برای هر یکی از آنها منفعت بسیار دارد. یقین است که تنفر هندی ها از انگلیس به نفع روسها است. مگر در این راه کوه ها و موانع بسیار موجود هستند که این

ساخت تا از محاصره هرات دست کشیده و به تهران برود. مورخ مشهور انگلیس در زمینه می نویسد «به تاریخ ۱۱ اگست سال ۱۸۳۸ نماینده و معاون سفارت انگلیس در تهران، کلنل ستودارت Colonel Stoddart به کمپ محمدشاه رسید. و عاجل به اتاق وزیر اعظم رفت. او دید که فرزند حکمران کندهار و چند تن افغان ها در خیمه انتظار می کشند.. ستودارت به وقت معین به اتاق شاه، که از زمین شش یا هفت پله بلند تر بود، رفت. شاه در اتاق خود نشسته بود و به نماینده انگلیس اشاره نمود که نزدیکتر بیاید. او با احترام تمام، از نماینده انگلیس استقبال نمود و از او در باره پیغام حکومت انگلیس پرسید. شاه ایران از موقع سکوت مختصر استفاده نموده گفت که اگر من از محاصره هرات دست نکشم این معنی جنگ را دارد؟ همین طور نیست؟ ستودارت در جواب گفت که بله معنی جنگ را دارد و همه چیز به جواب شما اعلیحضرت مربوط است. خدا شما اعلیحضرت را نگهدارد! پیغامی که به انگلیسی تحریر یافته بود به شاه تقدیم شد. شاه گفت من هم منتظر همین جواب بودم. ...

دو روز بعد شاه بار دیگر ستودارت را به اتاق خود پذیرفت. شاه گفت که ما همه خواسته های حکومت انگلیس را قبول می کنیم. ما با انگلیس اعلان جنگ نخواهیم داد. اگر مراعات این دوستی با انگلیس ها نمی بود ما هرگز از هرات عقب نشینی نمی نمودیم. اگر ما می فهمیدیم که آمدن ما به اینجا سبب از دست دادن دوستی انگلیس ها می شود هرگز نمی آمدیم. صاحب منصب انگلیس به خاطر این که اعلیحضرت چنان تصمیم معقول را گرفته بودند که به نفع مردم ایران بود، شکر خدا را بجا آورد. مگر او به وزیر خارجه ایران، که از خیمه بیرون می رفت گفت که با وجود آن که جواب شاه رضایت بخش بود ولی اگر زود تر عملی شود اضافه تر رضایت بخش خواهد بود» Ibid PP273-274

در سال ۱۸۵۶، در زمان ناصرالدین شاه قاجار، فرزند و جانشین محمدشاه قاجار، قوای ایران بار دیگر بر هرات حمله نموده و آن را اشغال نمود. انگلیس ها این بار قوای

موانع بدون دوستی افغان ها و فارسی ها از میان برداشته شده نمی توانند...» عروة الوثقی ص ۲۳۰

انگلیس ها، در قرن ۱۹، همیشه از این ناحیه ترس داشتند که اگر روس ها و ایرانی ها با هم متحد شوند و هرات را، که دروازه هند است، بدست آرند بر هند حمله خواهند نمود. سید عین همان پلان را طرح ریزی می کند و به افغان ها توصیه می کند که با کار گرفتن از عقل سلیم در فکر آینده خود باشند و با برادران ایرانی خود به این امر اقدام کنند زیرا بین آنها کدام دل بدی عمده نیست که در راه منفعت عمومی موجب اختلاف آنها شود. زیرا آنها هردو شاخه های یک درخت هستند و برعلاوه این هردو با رشته دین اسلام باهم پیوند یافته اند. سید می افزاید که دوام اختلاف آنها به ضرر هردوی آنها و هم به ضرر مسلمانان هند تمام می شود. همان کتاب ص ۲۳۱

سید گویا فراموش نموده است که ایرانی ها در ظرف تقریباً بیست سال دو دفعه بر هرات حمله نمودند و هزاران تن بیگناه را کشته و بی خانمان نمودند و هنوز هم هرات و اطراف آن را خاک خود دانسته و در کمین فرصت هستند. افغان ها چطور و به کدام اعتماد به این دشمن دیرینه میهن خود در خاک خود راه داده می توانند. در حالی که سید در حمله دوم ایرانی ها یعنی سال ۱۸۵۶ جوان ۱۸ ساله بود و، طبق ادعای مورخین ما، مشاور امیر دوست محمدخان و طبق ادعای مرحوم غبار، استاد فرزند دوست محمدخان، سردار محمد اعظم خان بود. اگر حوادث حمله اول ایرانی ها را ندیده بودند حوادث حمله دوم را باید در حافظه خود می داشت.

سید افغانی، با وجود آن که شاهد حمله غیرعادلانه ایرانی ها بر خاک افغانستان، اشغال هرات و دعوی ملکیت این شهر تاریخی بوده است؛ باز هم گویا مسوول دوام اختلاف با ایران را افغانستان می داند و می نویسد که «گردن افغان ها بسته خواهد بود اگر در این وقت باز هم دامن اختلافات فرعی را می گیرند (اشغال نمودن شهر هرات و دعوا به خاک افغانستان، کشتار مردم بیگناه و سوختاندن خانه ها و محصولات مردم اختلاف فرعی است؟) بلکه باید از این اختلاف بگذرند و نظری به ریشه مشترک با ایرانی ها

بیندازند. خطر، افغان ها را از هر طرف احاطه نموده اند و آنها بدون اتفاق با ایرانی ها راه نجات دیگری در پیش ندارند. وقت یکجاشدن رسیده است» همان کتاب ص ۲۳۲

سید، در وقت نگاشتن این مقال، در فکر این نبود که، در شرایط آن وقت، خود ایران بزرگترین خطر و خطرناکترین دشمن افغانستان بوده است؟ انگلیس در، ظرف تقریباً چهل سال، دو دفعه بر خاک افغانستان، با اسلحه عصری وقت حمله نمود و هزار ها مردم قربانی این تعرضات ظالمانه آنها گردیدند. انگلیس دشمن بود ولی دعوا به خاک ما نداشت و یا باید بگوییم که دعوا کرده نمی توانستند ورنه این خاک و مردم آزادی دوست این کشور را دو دفعه آزموده بودند و به شرمساری از این خاک رانده شده بودند. بعد از شکست خوردن از افغان ها از خاک ما برآمدند و در نتیجه هیچ جنگی ادعای ملکیت خاک ما را نکرده اند. ولی ایران مدعی خاک بود و هست. اگر افغانستان در تبابی با ایران و روس بر هند حمله می نمود و احیاناً انگلیس را در هند شکست می دادند؛ بعد از این فتح ایرانی ها را از کشور خود به کدام وسیله و قوت می راندند؟ معلوم است که افغانستان باید به ده ها و حتی صدها هزار کشته می داد تا به حالت سابقه خود بر می گشت و آزادی خود را از ایرانی ها می گرفت.

اطلاعات سیدجمال الدین افغانی در باره اوضاع افغانستان آنقدر ناقص بود که امیر عبدالرحمن خان را دشمن انگلیس پنداشته و او را در حمله روس و ایران بر هندبرتانوی با خود همراه می ساخت. سید یا نمی فهمید یا این قسم مضامین را دانسته و از روی سیاست می نگاشت. می خواست بدین وسیله دل ایرانی ها را به دست آورد و خود را دوست روس ها، که چند سالی در آن کشور سپری نموده بود، معرفی کند. سید می نویسد:

« پادشاه افغانستان امیر عبدالرحمن را ما می شناسیم که از آوان جوانی با انگلیس ها دشمنی سختی می ورزد. و انگلیس و امیر عبدالرحمن با هم چنان دشمنی و عداوت دارند که هیچ وقت از بین نخواهد رفت. بلکه گفته می توانیم که دشمنی با انگلیس در خون همه افغان ها فوران می کند و با خون آنها مخلوط گردیده. پس اگر امروز بین

در همین موضوع، در یک صفحه دیگر می نویسد:

«چون توضیح دادم که افغانستان لزوماً مجبور است با یکی از همسایه های قوی خود اتفاق نماید شکی نیست که در این اوقات صرفه و منفعت آن در این است که دولت انگلستان را منتخب نماید و به دوستی و همراهی مشارالیه تکیه داشته باشد. اولاً به جهت اینکه دولت انگلیس هیچ خیالی ندارد که ایران یا ترکستان را مسخر سازد و به جهت پیشرفت این کار راهی از افغانستان لازم داشته باشد. اما دولت روس در خیال تسخیر هندوستان می باشد و به این واسطه محتاج است که از مملکت من عبور نماید. و نه فقط به همین که عبور بنماید و از عقب سر تشویش هم داشته باشد بلکه لازم دارد اگر بتواند افغانستان را متصرف شود...»

دوستی افغان به جهت دولت روس هیچ فایده ندارد جز آنکه مشارالیه را بگذارد از افغانستان به طرف هندوستان عبور نماید و این مثل آن است که افغانستان زیر پای روس گسترده شود و هرگاه چنین شد افغانستان پایمال عساکر و دولت روس خواهد گردید. شاید دولت روس به حکمران افغانستان وعده ای هم بدهد که پنجاب یا نقطه دیگری از هندوستان را به او خواهد داد و معاهدات دوستانه نسبت به او اظهار خواهد داشت که افغانستان باید همیشه مستقل بوده باشد ولی اینگونه مواعید و معاهدات همان حالت را خواهد داشت که سایر معاهدات دولت روس داشته است. یعنی همین که به جهت دولت صرفه نداشته باشد که معاهده مذکور بیشتر از این برقرار بوده باشد معاهده مزبور ساقط می شود. اما فرض کنید که دولت معاهده مذکور را هم نشکست، اگرچه ترک عادت خواهد بود، ولی در آن صورت هم نمی تواند دولت روس بر هندوستان حکومت نمایند بدون اینکه لشکر و مامورین و مسافری روس و سایرین استمراراً از افغانستان عبور نموده به هندوستان بروند یا از هندوستان مراجعت نموده به روسیه بروند. به این قسم افغانستان همیشه پایمال دولت روس خواهد بود و دولت مشارالیه استطاعت مملکت را از قبیل حیوانات بارکش و آذوقه و امثال آنها به جهت ملزومات خود مصرف خواهد رسانید و افغان ها را به جهت خدمت نظامی خود عنفاً استخدام خواهد نمود. و هر جا که

حکومت های ایران و افغانستان اتفافی میان بیاید در میان سایر ممالک اسلامی شرق یک قوت جدیدی به وجود خواهد آمد و بدین وسیله روحیه مسلمان ها زنده خواهد شد» همان کتاب ص ص ۲۰۶-۲۰۷

در حالی که امیر عبدالرحمن خان اگر دوست انگلیس ها نبود، دشمن آنها هم نبود و در مابین دو قدرت بزرگ استعماری جهان، که مملکت او در مابین آنها حایل شده بود، پالیسی خاصی را تعقیب می نمود که انگلیس ها را بر روس ترجیح می داد.

عبدالرحمن خان، در خاطرات خود، راجع به پالیسی خود، در میان دو دولت بزرگ همسایه می نویسد:

«مسلمانان می دانند که راحت و امنیت آنها بسته به این است که با دولت انگلیس دوست باشند. لهذا به همین جهت با این که از دولت انگلستان بیشتر از دولت روس صدمه خورده اند باز هم ابداً مایل نخواهند بود به مخالفت دولت انگلیس با دولت روس متفق بشوند. و اگر یک وقتی این اقدام را هم بنمایند اجباری خواهد بود. به ملاحظه دلایل مذکوره فوق مطلبی در باب مقاصد دولت انگلیس و سلطنت هندوستان و نیز به جهت پیشرفت مقاصد دولت عثمانی و ایران و افغانستان خیلی معتنا به می باشد. مطلب مذکور اظهاری است که اگر اظهار مذکور را سیاسی دان های دول مذکوره قبول نمایند به جهت همه آنها خیلی نافع خواهد بود.»

مطلب مذکور این است. دولت عثمانی و ایران و افغانستان که سه دولت برادران اسلامی هستند و به یک دین متدین هستند باید با همدیگر کمال اتحاد را داشته باشند و اگر ممکن باشد پای تخت های خود را به واسطه راه های آهن و خطوط تلگراف به یکدیگر وصل نمایند. این تدبیر به منزله دیوار محکمی در مقابل تخطیات استمراری دولت روس به طرف هندوستان خواهد گردید و به جهت خود دول اسلامی هم اسباب محافظت خواهد شد. چون بنای این اتحاد ثلاثه به جهت منفعت دولت انگلیس می باشد و بیشتر بسته به میل و همراهی دولت مذکوره است هرچه زود تر دولت انگلیس به جهت اجرای این کار اقدام به عمل بیاورد بهتر خواهد بود. تاج التواریخ ص ۵۵۰

متحد شده؛ راه را به عساکر روسیه بدهید و مشترکاً بر هند برتانوی حمله نمائید.

سید جمال الدین افغانی گاهی ایرانی ها و افغان ها را به اتحاد نمودن با روس، بر ضد انگلیس تشویق می نمود و گاهی، در قلمرو استعماری برتانیه، هندوستان و بلوچستان بر ضد روس ها بیرق جهاد را بلند می کرد. ولی به حیث یک رهبر سیاسی منطقه، بخصوص مسلمان ها، هیچ گاهی از حماسه دشت میوند و شکست قوای انگلیس و جنگ های خورد کابل مردم افغانستان بر ضد استعمارگران برتانوی، یا از کشته شدن سفیر برتانیه کیوناری، یادآوری نمی نماید. معلوم می شود که سید یا از حوادث و جنگ های ملی فوق الذکر افغان ها بیخبر مانده و یا چندان اهمیتی نداده است؛ که در هر دو صورت قابل سوال می باشد. اگر سید در فعالیت های سیاسی خود، بر ضد برتانیه و گاهی هم بر ضد روسیه و گاهی بر ضد شاه ایران به این اندازه مصروف بود که برای تبصره بر چنین جنگ و یا جنگ های ملی افغان ها فرصتی به دست نیاورده باشد؛ جای تعجب است که مورخین و نویسندگان ما هنوز هم جنبش مشروطیت یا مفکوره مشروطه خواهی، در افغانستان، را از اثر فعالیت های سیاسی و تبلیغات ضد استعماری سید می خوانند.

سید در سال های ۸۰ و ۹۰ قرن ۱۹ برضد شاه ایران به اندازه ای فعال بود، که شاه را مجبور ساخت تا از ترکیه اخراج و فرستادن سید به ایران را درخواست نماید. ولی در همین سال ها، افغانستان حماسه سازی های کرده بود که در قاره آسیا نه نظیر آن دیده شده بود و نه بعد از آن دیده شده است. سید نباید از حماسه های چنین قهرمانانه چشم می پوشید و بایست درباره آن مضامینی به نشر می سپرد.

باقی دارد

جنگی باشد آنها را در پیش خواهند انداخت و از این اقدام دو مقصود خواهند داشت: اول آن که افغان ها را به کشتن داده آنها را تمام نمایند. دوم آنکه عیال و اموال آنها را متصرف گردند. مسلمان ها در باب حفظ ناموس خود کمال مواظبت را دارند و متحمل نخواهند گردید که روس ها با آنها این نوع سلوک نمایند و در مملکت ایشان هرچه بخواهند بکنند...

الغرض پولیتیک افغانستان نسبت به دو همسایه های قوی خود باید به آن یکی دوستانه باشد که تعدی اش کمتر است و به آن دولتی که بخواهد از افغانستان عبور نماید یا در استقلال آن مداخله کند باید خصومت بورزد. ولی افغانستان نباید به واسطه حرکات خود هیچ یک از همسایه های مزبور را برنجانند و نباید هیچ یک از آنها را بگذارد به هیچ بهانه ای داخل خاک آنها شود و اعتنا و اعتماد به معاهدات و به مواجید آنها ننمایند» همان کتاب ص ص ۶۵-۵۶۳

سید جمال الدین افغانی شخص عالم و هوشیار بود؛ مگر چون همه عمر عزیز خود را در سیاحت سپری نموده بود از مردم، شرایط اجتماعی، سلاطین و تاریخ این کشور بیخبر مانده بود ورنه امیر عبدالرحمن خان در زمان او زندگی می کرد. اگر با شخصیت و افکار امیر بلد می بود هرگز او را نسبت به روس دشمن انگلیس نمی خواند. و تعجب آور است که سید به سوابق بسیار نزدیک خصمانه دو ملت همسایه، که به جنگ یکدیگر رفته باشند و در شهرها و دهات خرابی ها و تباهی ها را مرتکب شده باشند هیچ اهمیتی نمی دهد و دلیل او فقط این است که هر دو از نژاد آریایی و هردو مسلمان هستند. اگر ایران کشور افغانستان را برادر نژادی و دینی خود فکر می کرد هرگز بر آن حمله ور نمی شد و آن هم به تحریک روس ها، که نه برادر نژادی و نه برادر دینی ایرانی ها بوده است.

لازم به تذکار است که سید در نامه خود به سلطان عثمانی، که قبلاً ذکر نموده ایم، مسلمانان آسیا را در مقابل روس متحد می سازد و در مضامین فوق الذکر دیده می شود که روس را، در مقابل انگلیس، دوست خود می شمارد و افغان ها را توصیه می نماید که با برادران ایرانی خود

کلید او دمره دریم باب

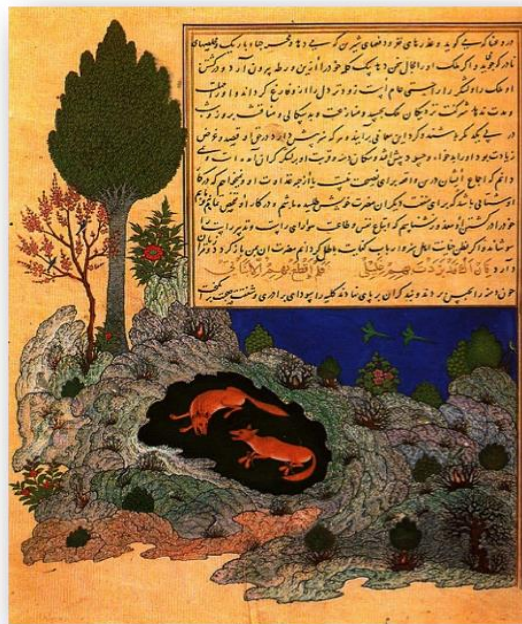
(اریایي فولکلور)

د تیرو په ادامی سره

د بوډا مار او چنگښو د
پاچا کیسه

راوړي یې دي:

یو مار وو چې ژوند
یې په خوښیو او مستیو
کې تیر کړی او د
چنگښو په ښکار او
خوړلو یې مزې کړي
وې. کله چې زور سو نو
له ښکاره ولوېدی او د

څرنگه چې مار ځان
خوابدی او ناهیلی ښودی
نو یوې چنگښي وپوښتی
چې ولي داسي په زړه زهیر
او ناهیلی دی؟

مار ورته وویل:

څه ووايم زه د همدې
غم او خوابدی وړ يم.

هغې وپوښتی:

ولي لامل یې څه دی؟

مار ورته وویل:

زما ژوند ټوله د چنگښو په ښکار کې تېر سوی دی، خو
اوس داسي یو چل پېښ دی چې پر ما چنگښي حرامي سوي
دي. ان که هغه هم ونیسم نو ځان راڅخه خلاصولای سي.
چنگښی چې دغه واورېدل نو برابر ولاړه او دغه زېری یې پر
خپل پاچا وکړ؛ خو مار هم له چنگښي سره یو ځای پاچا ته
ورغلی وو. پاچا له مار څخه پوښتنه وکړه چې دغه کار څرنگه
ورپېښ سوی دی؟

ژوند مزه یې ولاړه. د زوروالي ورځي یې پر مخ ولاړې او د
ښکار زور نه وو پکښې پاته اریان تللی وو چې څه وکړي؟ نه
چنگښه ښکارولای سي او نه یې خوړلو ژوند ادامه موندلای
سي. د ژوند له بیوفایي او د اسمان او زمانې له کارونو یې
فریادونه کول، خو څه فایده یې نه ورته کوله. نو یې په زړه
کې وویل نور نو باید له ازاره لاس واخلي او د ژوند لپاره بل
ډول تدبیر ونیسي. ولاړ او د ډنډ پر غاړه پرېووت چیري چې
ډېرو چنگښو ټوپونه وهل یا یې لامبووي کولي.

مار ورته وويل:

پوهانو ويلي دي: «عقل تر مراني شه دئ.» يو سړی که ډېر زور هم ولري نو به لس حتا شل کسه د پښو وغورځوي خو يو سړی کولای سي په عقل يو ښار خپل رعيت وگرزوي. لکه اور که څه هم چې ډېر زور او قهر لري، خو کله چې پر ونه برابر سي نو يې يوازی هغومره سوځلای سي چې د مځکي پر سر وي او د بيخ ريښې يې ژوندۍ ځني پاتېري خو نازک بدنه او تازه اوبه په خپل زلال او پاسته بدن په نرمه، نرمه هر څومره لويه ونه چې وي له بيخه کښلای سي.

څلور شيان دي چې ډېر لږ يې بايد زيات وگنل سي:

اور، ناروغي، دشمن او پور. بايد ووايم دغه کار د پاچا د شان او برم او نېکبختۍ په برکت تر سره سو. ويلي يې دي:

که دوه کسه د يوه کار په تر سره کولو پسې ولاړ سي، بری د هغه په برخه دئ چې شان، برم او مرانه ولري. که په دغو شرايطو کې سره مساوي کسان وي نو هغه يې وري چې د پرله پسې کار توان ولري او که په دغو شرايطو کې هم سره يو شان وي نو يې هغه وري چې ياران او مرستندويان يې ډېر وي. خو که په دغه کې هم برابر وي نو بری به د هغه چا په برخه وي چې بختور او نېک ذاته وي.

پاچا وويل: په دغه کار کې خو بری ستا د هوشيارۍ او سمو مشورو له کبله وو. هر څوک چې خپل د پام وړ کارونه د روڼ اندي او ليري ليد لرونکي په لاس تر سره کوي هيڅکله به د ناکامۍ مخ نه ويني.

وزير وويل: په دغه کار کې زما لارښود د پاچا خبري او کړنلاره او شه چلند وو. د پاچا لويي مي په ټولو کارونو کې لارښود وو. پوهېرم چې پر لوی خدای توکل، د لاري موندلو چاري، زړه ورتيا، ټول او ټول په پاچا کې دي.

پاچا وويل: د خپل دربار په فرمان وړونکو کې مي يوازي ته موندلی يې چې خبري او عمل دي سره نژدې دي. تا د ټينکي پرېکړي، احتياط او ليري ليد په مرسته وکولای سوه چې دغه ډېر لوی کار تر سره کړي. لوی خدای ستا د بخت د بيدارۍ له کبله دغه لويه کاميابي زما په برخه کړه. د هغه لوی غم له کبله چې ورسره مخامخ وم نه خوړو په خوړوالي،

پر يوې چنگښي مي غوټه ووهله، خو هغې راڅخه ټوپ کړه او ولاړه، زه هم په پسې سوم چې ويې نيسم. هغې ټوپونه وهل او ولاړه د يو زاهد په کور ننوتله. ما هم ځان پسې ورساوه. هلته تياره وه، ما څه نه ليدل د زاهد پر زوی مي غاښ برابر سوی وو. فکر مي کاوه چنگښه ده. غاښ می کښېکښی. د زاهد زوی ځای پر ځای مړ سو. د زاهد زړه ډېر په غوسه سو او تر خولې يې دغه ښرا ووتله:

ماره! له خدايه مي سپک او بيچاره غوښتی يې. داسي سپک چې د چنگښو پاچا درباندي سپرېري او چنگښي هم يوازي هغه وخت خوړلای سي چې پاچا اجازه درکړي. اوس نو دلته راغلی يم چې ته به نو زياتي پر ماسپرېري او ازلي او اسماني تقدير به پر ما عملي کېږي. پاچا او چنگښي ډېري خوښي وي او په دغه کار ډېري وياړېدلې. پاچا به پر مار سپرېدی.

څو ورځي وروسته مار پاچا ته وويل:

لکه چې ډېر زور سوی يم او ستا سپرېده مي ډېر ستړی کوي او د وړلو توان دي نه لرم. که تا خدای مهربانه کې او ماته د چنگښو د خوړلو اجازه راکړي.

پاچا وويل: دغه خو رشتيا ده چې ته بې خوړلو ژوند نه سې پاتېدلای. نو يې مار ته د ورځي دوې چنگښي حواله کړې. په دې توگه مار هر ورځ دوې چنگښي خوړلې او گزاره يې په کوله او د هغه حکم پر بنسټ يې چې وايي په تواضع کې گټه ده، پر ځان يې د چنگښي سپرېدل عار او سپکاوی نه گانه.

د کارگانو وزير د کيسې په پای کې وويل:

نو ما هم د بومانو په دربار کې د مار غوندي هر سپکاوی او تحقير منلی وو چې په هغه کې مي د بومانو مرگ او د کارگانو بری لیدی. همدا ډول پوهېدم چې دشمن تر زور په نرمي ډېر ژر ماتېدلای سي. ځکه:

نه د شرابو په مزه او نه د خوب په راحت پوهېدلېم. هر هغه څوک چې د بريالي او ظالم دشمن سره مخامخ وي، نو تر هغه وخته پوري چې له هغه څخه نجات و نه مومي، پښې او سر، موچني او لنگوټه شپه او ورځ نه سره پېژني.

پوهانو ويلي دي:

تر هغو چې د ناروغه صحت ښه نه سي نو د خوړو په مزه نه پوهېږي. هر هغه وخته چې بار له اوږو كښته نه سي څوك نه سي هوسا كېدلای.

اوس نو ووايه چې د هغوی د پاچا چلند او خوی دي په مجلس او جگړه كې څرنگه وموند؟

وزير وويل: د هغه كار د بې وخته خوشبيني، هر څه ښه كښلو، ځان خوشبوني او ځانښووني پر بنسټ ولاړ وو. سر بېره، پر هغه يې په څېره كې ستړيا او كمزوري بربنده وه.

هغه لوړتيا يې نه لرله چې د عاقلانه نظر څخه سرچينه اخلي.

تر هغه يوه وزير پرته چې زما د وژلو وړانديز يې كاوه نور ټول فرمان وړونكي يې همداسي كمزوري وه.

پاچا پوښتنه وكړه:

په هغه وزير كې دي كوم كار تر ټولو خوښ سوی وو؟

كارگه وزير وويل: اول هوښيار كار يې دا وو، چې زما وژل يې غوښتل او په هغه كې يې تر پايه ټينگار كاوه. دوهم ښه كار يې دا وو چې پاچا ته يې هر څه په زغرده ويل، هيڅ خبره يې په زړه كې نه پرېښودله او دريم ښه كار يې دا وو چې هره خبره يې په مثالونو او كيسو ورته ثابتوله او پاچا يې نه په قهر كاوه.

خو پاچا نه د هغه له هوښيارۍ او نه يې له پوهي څخه گټه واخيستلای سوه. هغه وو چې ځان او ټول بومان يې د مرگ خولې ته پوري وهل.

په پای كې پاچا خپل وزير ډېر وستايه او ويې ويل:

ما په خپلو ټولو خدمتگارانو كې يوازي ته وموندلې چې د خبرو ښكلا دي له عملي كړونو سره يو ځای ده. د كلكي ارادي او سم چلند سره دي دغه شان ستر كار په يوازي تر سره كړ چې ټول لښكر نه سواي كولاى.

پاچا ادامه وركړه، ويې ويل:

د خلكو لارښوونه ډېر سخت كار دى، دغه په كوښښ او هيله لرلو نه تر سره كېږي، بلكي د پېښو د مساعدت او برخليک په ملاتړ لاسته راتلاى سي. كله چې برى لاس ته درسي هغه بايد گران وگڼي او په ساتلو كې يې تلابښ وكړي. ښه لاره يې دا ده چې كارونه اسانه ونه گڼل سي. لوى كارونه واړه و نه بلل سي. ځكه د ملك ارام ساتل وړاندي ليد، پوخوالي، عدالت، سمې رايې او تېرې توري ته اړتيا لري.

خو د بومانو پاچا نه دخپل وزير خبرو او مشورو ته غوږ نيوى او نه يې د هغه د عقل او پوهي څخه استفاده وكړه او نه يې په خپله ځان له دغه مصيبت څخه وژغورلاى سو.

دغه د دشمن له دسيسې او دوکې څخه د ځان ژغورني كيسه ده. كه څه هم چې وزير ځان ډېرې سپكاوي ته وركړ خو په يوازي سر او كمزوري بدن يې غښتلي او ډېر شماري دشمن ته ماتې وركړه.

بومانو د رايې د كمزورۍ له كبله ماتې وخوړله؛ كه نه يوه زاغ هيڅكله مقصد ته نه سو رسېدلای او دغه شان برى يې په خوب هم نه سو ليدلای.

هوښياران بايد دغه كيسه د يوه پند په څېر وگڼي او د زړه په غوږونو يې واوري. صحيح او ناسم سره وپېژني، پر دشمن اعتماد ونه كړي او هغه كمزورى ونه گڼي، كه څه هم په ظاهره بې ځواکه وښكاري.

كه يو څوك وكولاى سي چې هم دوستان گران او منونكي وساتلاى سي او هم دشمنانو له دوکو څخه خپله لمنه راټوله كې، خپلو ارزوگانو ته به ورسېږي او د دواړو دنياوو نېكبختي به لاسته وروړي.

بحثی بر سبک های ادبی

سوررئالیسم

Surrealisme

در ادامه از مبحث گذشته

سوررئالیسم در کشورهای دیگر

ترین اشتراک سبک و وحدت مضمون میان این دو مسلک ایجاد کند. در آلمان و روسیه و اسپانیا نیز قبل از فرانسه مطلقاً خبری از سوررئالیسم نبود. تنها مکتب «پوئتیسم Poetisme» که زودتر از بیانیۀ سوررئالیسم برتون در چکوسلواکی به وجود آمد، تا اندازه ای از سوررئالیسم فرانسه سبقت می راند. این مکتب، شعر را «آلودگی احساسات و مفاهیم یا یک حلقه فیلم مستان یا چراغ جادو» می داند که «در عالم دیوانگی مقدس استعارات» به سر می برد. به همین دلیل به جای این که این مسلک را پیشرو سوررئالیسم فرانسه بشماریم، باید آن را پیرو ایماژیسم انگلیس و امریکا و ادامه دهنده سبک آپولینر به حساب آوریم.

سوررئالیسم جنبشی است که در شعر و هنر فرانسه به وجود آمد و پایه و اساس آن کاملاً وابسته به ذوق فرانسوی است. گرچه فوتوریسم ایتالیایی را می توان از نظر کاوش در اعماق ذهن و کوشش برای نوآوری با سوررئالیسم مقایسه کرد، ولی موارد افتراق بیش از آن است که کوچک

با این حال، آراء سوررئالیسم به سرعت از چهار دیوار فرانسه بیرون رفت و در چهار گوشه جهان جای پای برای خود باز کرد. در سال ۱۹۳۶ نمایشگاه آثار سوررئالیست ها در لندن افتتاح شد. آندره برتون به کشورهای اروپای مرکزی و حتی تا جزایر قناری در اوقیانوس اطلس مسافرت کرد تا با تبلیغ و سخنرانی، عقاید خود را ترویج کند. در نمایشگاه بین المللی سوررئالیسم که در سال ۱۹۳۸ در پاریس افتتاح شد چهارده کشور جهان، منجمله انگلستان و بلجیم و اسپانیا و سوئیس و چکوسلواکی و یوگسلاوی و آلمان و افریقا و جاپان و مکزیک و برازیل و ایالات متحده آمریکا شرکت کردند. در سال های خونین ۱۹۳۹-۱۹۴۵ مرکز سوررئالیسم با خود آندره برتون به جزایر آنتیل و هائیتی و شبه جزیره فلوریدا منتقل شد و پس از جنگ دوباره به پاریس بازگشت.

در انگلستان شاعر بزرگی به نام D. Gascoigne دیوید گاسکوین در سال ۱۹۳۵ سوررئالیسم فرانسه را کشف می کند و کتاب دنیای اشارات را، که در واقع نخستین اثر سوررئالیستی انگلیسی است انتشار می دهد. سوررئالیسم انگلستان عکس العملی است در برابر شعر رئالیستی و اجتماعی اودن و مک نیس و اسپندر. یکی از معروف ترین شاعران انگلیسی نیمه اول قرن بیستم به نام دیلن توماس (۱۹۱۴-۱۹۵۳) در آغاز به پیروی سوررئالیسم، هنرمندان را به طلب سرچشمه های درونی وجود انسان می خواند. عقیده دارد که «شعر حرکت موزون و الزاماً حکائی است که آدمی را از کوری پرده پوش به بینایی عریان هدایت می کند.» می گوید «من خارج از تصادم ناگزیر صور ذهنی می کوشم تا این صلح و آرامش موقت را که همان شعر است به وجود آورم.» که رنج های بنی آدم را شرح می دهد و کم تر از آثار نخستینش دستخوش مستی الفاظ و استعارات است، «در تجلیل عشق به انسان و ستایش پروردگار» سروده شده است.

در اسپانیا نخست مخلوطی از فوتوریسم و دادائیسم و سوررئالیسم با دو نام جدید به میدان آمد: یکی مکتب

«اولترائیسم در سال ۱۹۱۹، و دیگری مکتب «کرناسیونیسیم» در سال ۱۹۲۵. اولترائیسم، که معروف ترین شاعرش گیرمو د توره نامیده می شود اعلام می کند که شعر با گذشته پیوند ندارد. کرناسیونیسیم به رهبری شاعری اهل چیلی به نام وینسنته هویدوبرو که در مکتب های تندرو فرانسه پرورش یافته و اشعاری نیز به زبان فرانسه سروده، می خواهد «شعر بیافریند همان گونه که طبیعت درخت می آفریند.» خرال دو دیگو Geraldo Diego که هواخواه مکتب اخیر است اشعاری پر از احساسات تغزلی و صور سوررئالیستی می سراید و گاه نیز از اسالیب کهن شعر اسپانیایی تبعیت می کند. شاعر دیگر اسپانیایی که در این مکتب پرورده شده پدرو سالیناس است که نخست به تبع پل والری اشعار محکم و منظم و غامض می سراید، سپس به کشف نواحی پنهان حافظه می رود و دنیا را مجموعه ای از اشکال و مفاهیم متشتت و پراکنده می داند. ولی بزرگ ترین شاعر سوررئالیست این کشور فدريكو گارسيا لورکا، از شهیدان راه آزادی و جنگ داخلی اسپانیا است (۱۸۹۹-۱۹۳۶). این شاعر نخست به شیوه اولترائیسم چند قطعه شعر محکم و زیبا می سازد و سپس با کتاب «شاعر در نیویورک» به سوررئالیسم محض رجوع می کند. اساس شعر لورکا متکی بر ترانه های عامیانه است که در قالب هنر شاعرانه و تخیل خلاق او ریخته شده. لورکا، هم شاعر، هم موسیقی دان، و هم نقاش، و هم نمایش نویس، و هم سخنرانی چیره دست است، ولی معاصرانش او را آخرین شاعر حماسه سرای اسپانیا می دانند. از دیگر شاعران سوررئالیست این کشور می توان رافایل آلبرتی را نام برد که مانند لورکا قصص عامیانه را در شعر می آورد. معروف ترین اثر او منظومه شاعر در کوچه است که عقاید سوررئالیستی و کمونیستی و رومانیتیک او را شرح می دهد. آخرین مجموعه اشعار او به نام در میان دریا دلهره انسان معاصر را که پیوسته با خاطرات و رویا ها و امور روزمره زندگی دست در گریبان است بیان می کند. از دیگر شاعران سوررئالیست معروف اسپانیایی می توان ویسنته الکساندره

Tibor و Paatersen در دانمارک، و Ion Barbu در رومانی، و Dery (رمان نویس) در مجارستان از پیروان این مکتب بشمار می روند. حتی در مصر، پس از جنگ جهانی دوم، مجله ای به نام "La Part du Sable" که به چاپ آثار سوررئالیست ها اختصاص داشت به زبان فرانسه در قاهره منتشر می شد.

★★★

نمونه هایی از آثار سوررئالیست ها

قسمت هایی از بیانیه اول سوررئالیسم

(۱۹۲۴)

از بس به زندگی، به ناپایدار ترین جنبه های زندگی، یعنی به زندگی واقعی [روزمره] ایمان پیدا می شود که سرانجام این ایمان از میان می رود. انسان، این خیالپرداز مسلم، که روز به روز بیشتر از سرنوشت خود ناراضی است چیزهایی را که مجبور شده است به کار برد با بیزاری برانداز می کند، این چیزها را سهل انگاری او و یا کوشش روزمره اش در اختیار وی گذاشته است، زیرا او حاضر شده است که کار کند یا دست کم بدش نیامده است که بختش را امتحان کند (یا آنچه را که بخت خود می نامد!). آنچه حالا برای او مانده است فروتنی بزرگی است: می داند که چه زن هایی را «داشته است»، در چه ماجراهای مضحکی دخالت کرده است، به ثروتمند و یا فقیر بودن خود اعتنایی ندارد. مثل بچه ای است که تازه از مادر خود زاده شده است و من معتقدم که به ندای وجدان اخلاقی هم

Vicente Alexander و لوئیس سرنودا Luis Cernuda را ذکر کرد.

در یونان نخست شاعری به نام امبیریکوس در سال ۱۹۳۵ سوررئالیسم را وارد آن کشور می کند. پس از جنگ جهانی دوم، سوررئالیسم به طرز شگفت آوری وارد شعر یونان می شود. شاعران بزرگی نظیر الیتیس Elytiss و گاتسوس Gatsos دست پرورده این مکتبند.

در سویدن نخست آرتور لوندکویست A. Lundkvist آثار شاعران سوررئالیست فرانسوی را به سوئدی ترجمه می کند و بدین طریق این مکتب تازه را به هم میهنان خود می شناساند. بزرگ ترین شاعر سوررئالیست سوئدی، گونار اکلوف Gunnar Ekelof است، که به رغم اعتراض خودش، او را از پیروان این مکتب بشمار می آورند.

بزرگ ترین شاعر قرن بیستم چکوسلواکی، یعنی ویتسلاو نزال Vitezslav Nezval از نخستین کسانی است که بر اثر نفوذ سوررئالیسم فرانسه در جستجوی قالب های تازه کلام بر می آید و عنان شعر را به دست اوهام و تخیلات ذهن می سپارد. سیر تحول شاعرانه نزال بی شباهت به آراگون و الوار و تزارا نیست: یعنی شاعر پس از پیروی سبک آپولینر در راه سوررئالیسم می افتد و از آنجا به انقلاب و از انقلاب به رئالیسم سوسیالیستی می رسد. در آخرین منظومه ای که با عنوان نغمه دهکده من سروده، این شاعر، ویرانی جهان کهنه و دورنمای دنیای آینده را تصویر می کند و سپس خطاب به «نسل پیردل تهی» یعنی نسلی که «دوستدار زرق و برق بود» و «بار دو جنگ خونین را به دوش کشید» چنین می گوید:

«اکنون می توانی گریه کنی که یادگار قرن های تو فرو ریخته است و دنیای تازه ای می خواهد از میان خرابه ها سر بر آورد.»

فراموش نکنیم که هیچ کشوری نیست که از نفوذ سوررئالیسم بر کنار مانده باشد. شاعران و هنرمندان بزرگی مانند Alberto Savinio در ایتالیا، و Gustaf Munchz

ای مخیله عزیز، آنچه مخصوصاً در تو دوست دارم این است که تو نمی بخشی.

یگانه کلمه ای که هنوز مرا به هیجان می آورد، کلمه آزادی است. فکر می کنم که این تعصب قدیم انسانی را شایسته است که هنوز هم قدر بدانیم و حفظ کنیم. این کلمه بدون شک پاسخگوی یگانه آرزوی مشروع من است. باید قبول کرد که از میان آن همه نکبتی که به ارث می بریم، بالاترین حد آزادی فکر نیز برای ما به یادگار گذاشته شده است. بر ماست که در باره آن قضاوت ناشایست نکنیم. به بردگی کشیدن مخیله، حتی اگر ناشی از آن چیزی باشد که وقیحانه خوشبختی می نامیم، فرار کردن از همه آن عدالت متعالی است که در درون مان باقی مانده است. فقط مخیله می تواند به ما بگوید که چه چیزی می تواند باشد. و همین کافی است که بتوانیم آن ممنوعیت وحشتناک را از سر راه مان بر داریم. و نیز کافی است که من خودم را بدون ترس از اشتباه تسلیم آن کنم (چنان که گویی می شد باز هم بیشتر اشتباه کرد). آیا مخیله در کجا به بد شدن روی می آورد و سلامت فکر در کجا به خطر می افتد؟ آیا برای ذهن امکان ولگردی، امکانی برای بهبود نیست؟

می ماند دیوانگی و دیوانه، که به حق، اصطلاح «دیوانه زنجیری» را در باره اش به کار برده اند. دیوانه زنجیری یا بی آزار... هر کسی می داند که دیوانگان، به زنجیر کشیده شدن شان به سبب ارتکاب یک سلسله اعمال قابل سرزنش است، و اگر این اعمال را مرتکب نمی شدند، آزادی شان (یا آن چه ما از آزادی آنها می بینیم) در خطر نبود. من حاضرم قبول کنم که آنها قربانی مخیله شان می شوند، به این معنی که مخیله آنها را به سوی عدم رعایت بعضی از قوانین می راند که خارج از آنها نوع بشر خود را در خطر می بیند و هر فردی به سبب دانستن آنها حقوق می گیرد. اما بی قیدی عمیقی که دیوانگان در برابر انتقادهای ما از آنان و حتی مجازات های متعددی که برای شان تعیین می شود نشان می دهند، سبب می شود فرض کنیم که آنها

گوشش بدهکار نیست. اگر چیزی هم از روشن بینی در او باقی مانده باشد، فقط به سوی کودکیش بر می گردد که به رغم شکنجه مربیانش باز هم در نظر او آکنده از جاذبه است. در دوران کودکی، فقدان هرگونه اجبار مشخص، چشم انداز چندین نوع زندگی را در برابر او قرار می دهد و او در این وهم ریشه می دواند. دیگر نمی خواهد چیز دیگری را به جز سادگی آتی و نهایی هر چیز بشناسد. هر روز صبح، بچه ها بی نگرانی به راه می افتند، همه چیز نزدیک است، بدترین شرایط مادی عالی است، جنگل ها سفیدند یا سیاه. دیگر کسی نخواهد خوابید.

اما حقیقت این است که نخواهند توانست چندان دور بروند. تنها مسأله مسافت در میان نیست. راه پر خطر است و انسان تسلیم می شود و سهمی از قلمروی را که می بایستی فتح کند، رها می کند. این مخیله ای که حد و مرزی نمی شناخت، دیگر مجاز نیست که خودسرانه عمل کند، مگر در چارچوب سودمندی قطعی، اما این نقش نازل را نمی تواند مدت درازی تحمل کند و در حوالی بیست سالگی، به طور کلی ترجیح می دهد که انسان را به دست سرنوشت تاریک خود رها کند.

انسان که احساس می کند بتدریج همه دلایل زیستن را از دست داده است و عاجز است از این که خود را در مقام یک وضع استثنایی نظیر عشق قرار دهد، تلاش می کند که خود را اصلاح کند، اما چندان کاری ازش بر نمی آید، زیرا جسماً و روحاً تابع ضرورت عملی قهاری است که از چشم دور نمی ماند. همه حرکات او فاقد رسایی و همه اندیشه های او فاقد فراگیری است. از آنچه برایش پیش می آید و باید در آینده پیش بیاید هیچ تصویری ندارد مگر تصور آنچه این حادثه را با انبوهی از حوادث مشابه دیگر مربوط می کند، حادثی که خود در آنها شرکت نداشته است، حوادث از دست رفته. حتی در باره آن بر اساس یکی از آن حوادث که نتایجی اطمینان بخش تر از حوادث دیگر داشته است قضاوت خواهد کرد. در این میان به هیچ بهانه ای رستگاری خودش را نخواهد دید.

استمالت فوق العاده ای از مخیله شان می بینند و از هذیان های خویش چنان لذتی می برند که حاضرند تحمل کنند آن هذیان ها فقط برای خود آنها ارزش داشته باشد. در واقع خیال پردازی ها و اوهام منابع لذت کوچکی نیستند. منظم ترین لذات حتی سهم خود را در آنها پیدا می کنند و من حاضرم که شب های فراوان، آن دست زیبا را که در آخرین صفحات کتاب فراسبتن مرتکب دیوانگی های عجیبی شده است دست آموز کنم. حاضرم تمام زندگیم را صرف شنیدن رازگویی دیوانگان کنم. آنان آدم هایی هستند با صداقت و سواس آلود و معصومیت هیچ کسی به پای معصومیت شان نمی رسد مگر معصومیت من. ضرورت ایجاب کرده بود که کریستف کلمب برای کشف امریکا همراه دیوانگان راه بیفتد. و ملاحظه می کنید که این دیوانگی شکل گرفته و استمرار یافته است.

○

ترس از دیوانگی نیست که باعث خواهد شد ما پرچم مخیله را نیمه افراشته کنیم. شیوه رئالیستی که از پوزیتیویسم، از توماس قدیس تا آنا تول فرانس الهام گرفته است، در نظر من دشمن هرگونه جهش ذهنی و معنوی است. من از رئالیسم وحشت دارم زیرا از بی مایگی، کینه، و خودخواهی سطحی ساخته شده است. رئالیسم است که امروزه این همه کتاب های رادیکال و نمایشنامه های ناسزاگو به وجود آورده است. دائماً از روزنامه ها تغذیه می کند و با علم و هنر در جنگ است و پیوسته پست ترین سلیقه های آراء عمومی را با وضوح نزدیک به بلاهت و زندگی سگی را می ستاید. فعالیت بهترین ذوق ها از آن فراری است و سرانجام قانون کم ترین کوشش بر آنها و بر دیگران تحمیل می شود. مثلاً، نتیجه مضحک این وضع در ادبیات، فراوانی رمان ها است. هر کسی با مشاهدات حقیرش قدم در این راه می گذارد. بر اساس ضرورت تصفیۀ [این رشته] اخیراً آقای پل والرئ پیس نهاد کرده است که منتخبی (تا حد امکان، بزرگ) از جملات اول رمان ها فراهم آید تا روشن شود که چه بلاهت هایی مرتکب شده اند.

طبعاً نویسندگان بسیار مشهور در این مسابقه شرکت داده خواهند شد. آقای والرئ هنوز از چنین اندیشه ای بر خود می بالد. چندی پیش به من می گفت که او به سهم خودش، هرگز راضی نخواهد شد که بنویسد: «مارکیز ساعت پنج از خانه بیرون آمد.» اما آیا وی به حرفش وفادار ماند؟

اگر سبک اطلاع رسانی محض و ساده، که جمله مذکور نمونه ای از آن است، فقط در رمان ها رواج دارد، باید تاکید کرد که بلند پروازی رمان نویس ها چندان فراتر نمی رود. کیفیت حاشیه پردازانه و به طور بیهوده ای شخصی هر یک از یادداشت های آنها این اندیشه را در من تقویت می کند که آنها مرا دست می اندازند، همه تردیدهای شخصیت اثر را تحویل من می دهند: آیا او بور خواهد بود؟ اسمش چه خواهد بود. آیا در تابستان او را گیر خواهیم انداخت؟ همه این سوال ها به طور کلی حل شده است اما به صورت سرسری. هیچ گونه قدرت و اختیاری به من نمی دهد، مگر این که کتاب را ببندم و این کار را اگر از همان صفحه اول بکنم خطا نکرده ام. و اما تحلیل ها! هیچ چیزی با بیهودگی آنها قابل مقایسه نیست، انباشتن تصویرهای کاتالوگی است. نویسنده هر قدر که دلش بخواهد از آنها اقتباس می کند، مجال یافته است که همه کارت پستال هایش را تحویل من بدهد. می خواهد که من در باره این مبتذلات با او موافق باشم:

«اتاق کوچکی که جوان وارد آن شد، کاغذ دیواری زرد داشت، پنجره ها گل های شمعدانی و پرده های توری داشت. آفتاب دم غروب، نور تندى بر همه آنها می انداخت. اتاق هیچ چیز خاصی نداشت. مبل ها از چوب زرد و بسیار کهنه بودند. نیمکتی با پشتی بلند و خوابیده، میزی بیضی شکل در برابر نیمکت. یک میز آرایش و آیینۀ پشت به دیوار میان دو پنجره. صندلی هایی کنار دیوار و دو سه گراور بی ارزش که دختران

آلمانی را نشان می داد با پرندگانی در دست. همهٔ
ااث اتاق عبارت از همین بود.»(۱)

بردی در میان است و نه باختی...

... جنون لاعلاج [پر حرفی] برای شناساندن ناشناس و
درجه بندی او، انسان را دچار سرگیجه می کند. عشق به
تحلیل بر احساس ها غلبه می کند(۱) و حاصل آن شرح و
بسط های طولانی است که قدرت اقناع شان را از غریب
بودنش شان می گیرند و با استفاده از زبانی انتزاعی و پر
پیچ و خم، خود را به خواننده تحمیل می کنند. اگر اندیشه
های کلی که تاکنون فلسفه بحث در باره آنها مطرح کرده
است، تحلیل های نهایی اش را در اینجا در زمینه وسیع تر
انجام می داد، من اولین کسی بودم که از آن لذت می
بردم. اما این بحث ها همه زبان بازی است. نکته پردازی
ها و تکلفات زبانی، به جای این که موفقیت آمیز باشد،
اندیشه واقعی را که خود جستجوگر بود، از ما می رباید.
من گمان می کنم که هر عملی، دست کم برای کسی که
استعداد انجام آن را دارد، توجیه خود را در خود دارد، از
قدرت درخشانی بهره مند است که کوچک ترین توضیحی
آن را ضعیف می کند. و عملاً با این توضیح، آن عمل از
انجام گرفتن باز می ماند. از این که این گونه واضح و
مشخصش کنند، هیچ سودی نمی برد. قهرمانان استاندال
زیر ضربات تعریف این نویسنده می افتند. تعریف هایی
که کم و بیش موفقند اما هیچ چیزی به ارزش های آنها
اضافه نمی کنند. ما وقتی این شخصیت ها را واقعاً پیدا می
کنیم که استاندال گم شان کرده است.

○

ما هنوز در زیر تسلط منطق زندگی می کنیم. و من
اکنون می خواهم به آن پردازم. شگردهای منطقی در
روزگار ما فقط به حل مسایلی می پردازند که در درجه
دوم اهمیت قرار دارند. خودگرایی مطلق که اکنون رواج
دارد، فقط مسایلی را در نظر می گیرد که مستقیماً ناشی از
تجربه ما است. برعکس، هدف های منطق برای ما روشن
نیست. احتیاجی نیست که بگوییم تجربه نیز حدود معینی

هر قریحه ای ولو به طور گذرا، چنین موتیف هایی را
تصویب کند، من حال پذیرفتنش را ندارم. خواهند گفت که
این طرح های بچه مدرسه ای در جای مناسب خود می آید
و در آن جای کتاب نویسنده حق دارد که مرا به ستوه
بیاورد. وقتش را تلف می کند، چون من وارد اتاق او نمی
شوم. تبلی و خستگی نویسنده ها مرا جذب نمی کند. من
از تداوم زندگی چنان برداشت ناپایداری دارم که حاضر
نیستم دقایق افسردگی و ضعفم را معادل بهترین دقایق
بشمارم. می خواهم که انسان وقتی احساسی ندارد ساکت
بماند. و توجه کنید که من تازه نبودن را تنها به سبب تازه
نبودن متهم نمی کنم. فقط می گویم که من برای لحظات
پوچ زندگی ارزش و اعتبار قایل نمی شوم. و از جانب هر
شخصی متبلور کردن لحظاتی که چنین به نظر می رسند،
کار ناشایستی است. به من اجازه بدهید این وصف اتاق و
اوصاف فراوان دیگری از این قبیل را کنار بگذارم.

خوب، حالا به مساله روان شناسی رسیده ام که در باره
آن به هیچ وجه قصد شوخی ندارم.

نویسنده خلق و خویی را در نظر می گیرد و وقتی این
خلق و خو تعیین شد، قهرمانش را در دنیا می گرداند. هر
وضعی که پیش آید، این قهرمان که عمل ها و عکس العمل
هایش به بهترین وجهی پیش بینی شده است از حسابی که
قبلاً در باره اش شده است نباید تجاوز کند، اما به نظر
برسد که دارد تجاوز می کند. به نظر می رسد که امواج
زندگی بر می خیزند، او را از جا می کنند و می غلتانند و
به زمین می اندازند، اما او همیشه همان تیپ انسانی
ساخته شده است. بازی ساده شطرنج که من هیچ علاقه ای
به آن ندارم. و این انسان هر چه باشد برای من حریف بی
مایه ای است. آنچه نمی توانم تحمل کنم، بحث های بی
مقدار اوست در باره فلان یا فلان حرکت، در مواقعی که نه

۱. از جنایات و مکافات داستایفسکی

۱. در آثار بارس، پروست.

دارد. در قفسی دور خود می چرخد که خروج از آن مشکل است. تجربه معمولاً به سود آنی متکی است و تنها به سمت آن می رود. زیرا عنوان تمدن و به بهانه پیشرفت، هر آنچه را که به عمد یا به سهو، خرافات یا خیال پردازی خوانده اند از ذهن بیرون می ریزند. و همه شیوه های جستجوی حقیقت را که کاربرد عملی ندارد رد می کنند. ظاهراً بر اثر تصادفی فوق العاده، اخیراً قسمتی از جهان ذهن-و به عقیده من مهم ترین قسمت آن- که کوچک ترین اعتنایی به آن نداشتند، روشن شده است. در سایه کشفیات فروید باید به این عالم ناشناخته توجه کرد. سرانجام بر اثر این کشفیات، جریان فکری تازه ای طراحی می شود که بر طبق آن، انسان جوینده خواهد توانست پژوهش های خود را بسیار جلو تر ببرد. دیگر تنها در بند واقعیت های اجمالی نباشد. تخیل، شاید در مرحله بازیافتن حقوق خویش است. اگر اعماق ذهن ما دارای نیروهای غریبی است که می تواند نیروهای سطحی ما را افزایش دهد، یا پیروزمندانه با آن بجنگد، بسیار جالب است که آن نیروها را در اختیار بگیریم و بعد، در صورت امکان به اطاعت خرد خود درآوریم. خود تحلیل گران هم باید در این راه موفق شوند. اما باید توجه داشت که پیشاپیش هیچ وسیله ای برای پیشبرد این مقصود به دست داده نشده است و رسیدن به نظام تازه ای در این مورد، همان طور که کار دانشمند است به گردن شاعر نیز هست. موفقیت در این راه نمی تواند از راه های کم و بیش هوسبازانه به دست آید.

○

فروید به حق، نقد خود را به مسأله رویا اختصاص داده است. در واقع قابل قبول نیست که به این قسمت مهم فعالیت روحی این همه بی توجهی شده باشد. زیرا دست کم از تولد انسان تا مرگ او، اندیشه هیچ گونه تداوم را نشان نمی دهد. مجموعه لحظه های خواب، از نظر زمانی، حتی اگر فقط رویاهای خالص، یعنی رویا در خواب را در نظر بگیریم، از مجموع لحظه های بیداری کم تر نیست،

تفاوتی که مردم عادی بین جدی بودن حوادث بیداری و حوادث عالم خواب قایل می شوند همیشه مرا به حیرت انداخته است. چون به نظر من انسان وقتی که خواب نیست، بیش از هر چیزی بازیچه حافظه است و در حالت عادی، حافظه چندان قادر نیست که کیفیات رویا را دنبال کند، رویا را از همه نتایج آماده اش محروم می کند و معمولاً برای نتیجه گیری به چند ساعت پیش، یعنی پیش از رویا بر می گردد. دچار این وهم است که چیزی را دنبال می کند که ارزش دنبال کردن دارد. به این ترتیب رویا را، مثل شب، داخل پرانتز می گذارد و هیچ استفاده ای از آن نمی کند. این وضع غریب اندیشه هایی را به خاطر من می آورد:

۱- رویا، در زمینه هایی که عمل می کند، بر حسب همه ظواهر، به هم پیوسته است و سازمان دارد. فقط حافظه به خود اجازه می دهد که آن را تکه تکه کند، پیوندها را در نظر بگیرد و به جای انتقال رویا به ما، یک رشته رویاها را منتقل کند... خواب شب پیش من، می تواند شب بعد هم ادامه یابد، و شب آینده هم با دقت و صحت ارزشمندی دنبال شود...

۲-

۳- روح کسی که خواب می بیند، با آنچه برایش پیش می آید عمیقاً اقناع می شود. مسئله اضطراب آور «امکان داشتن» برای او مطرح نیست... اگر بمیری آیا مطمئن نیستی که از میان مردگان بر خواهی خاست؟ هر کاری که دلت می خواهد بکن. حوادث تاب این را ندارند که تو به تأخیرشان بیندازی. تو نام نداری. سهولت همه چیز باور نکردنی است...

منی دانم چه انگیزه ای، قوی تر از انگیزه دیگر، این حالت طبیعی را به رویا می دهد و مرا وادار می کند که به هنگام نوشتن، یک گروه از حوادثی را باور کنم که از غرابت شان به جای خود خشکم می زند. با وجود این باید آنچه را که به چشم خودم دیده و به گوش خودم شنیده ام

باور کنم. این روز خوش فرارسیده و این حیوان سخن گفته است!...

۴- ... من به انحلال آینده این دو حالت ظاهراً متضاد، یعنی واقعیت و رویا، در نوعی واقعیت مطلق یعنی «فوق واقعیت» معتقدم...

...حکایت می کنند که «س- پل-رو» (شاعر و فیلسوف فرانسوی ۱۸۶۱-۱۹۴۰)، هر روز وقتی که می خوابید، دم در خانه اش نوشته ای می آویخت به این مضمون: «شاعر مشغول کار است!»

در این مورد باز هم می توان فراوان سخن گفت، اما من می خواستم به این موضوعی که اختصاصاً به اثری جداگانه و مفصل و جدی احتیاج دارد فقط اشاره ای کرده باشم. در این باره باز هم سخن خواهم گفت. فعلاً می خواهم مسأله کسانی را مطرح کنم که «کینه به غرابت» در دل آنها بیداد می کند... خلاصه کنم: غرابت پیوسته زیبا است و حتی هیچ چیزی نیست که به زیبایی غرابت باشد.

در قلمرو ادبیات تنها غرابت می تواند حتی از نوع ادبی پست تری مانند رمان، اثری در حد لطیفه در بیاورد... در این قبیل رمان ها، اشباح و موجودات وهمی نقش منطقی بازی می کنند. زیرا ذهن انتقادی گریبان آنها را نمی گیرد که اعتراض کند.

ممکن است این پیشنهاد من خودسرانه جلوه کند، در صورتی که ادبیات شمال و ادبیات شرق پیوسته انواع غرابت را در آثار خود می آورند. ادبیات مذهبی همه سرزمین ها که جای خود دارد.

«غرابت» در همه عصرها یکسان نیست، بلکه به طور مبهم در نوعی تجلی کلی است که فقط جزئیات آن به ما می رسد. اینها همان «ویرانه» های رومانستیک هاست و «مانکن» های عصر جدید. یا همه نمادهایی که می توانند حساسیت انسانی را برای مدتی به خود مشغول دارند. با

این همه در این زمینه هایی که اغلب لبخندی بر لب ما می آورد، پیوسته علاج ناپذیر ترین دردهای بشری تصویر می شود. از این رو است که من آنها را جدی می گیرم و از بعضی آثار داهیانۀ ادبیات که پیشتر از آثار دیگران زاییده درد و رنجند، جدایی ناپذیر می دانم. چوبه های دار ویون، یونانیان راسین، و دیوان های بودلر از این قبیلند...

...شب ها اثر یانگ، از سر تا ته یک اثر سورریالیستی است.

سويفت در شیطنت سورریالیست است.

ساد در سادیسم سورریالیست است.

شاتوبریان در عشق به سرزمین های بیگانه سورریالیست است.

بنژامن کنستان در سیاست سورریالیست است.

ویکتور هوگو هر آنجا که بلاهت خود را کنار می گذارد سورریالیست است.

.....

.....

ادگار آلن پو در ماجرا سورریالیست است.

بودلر در اخلاق سورریالیست است.

رمبو در طرز زندگی سورریالیست است.

مالارمه در رازگویی سورریالیست است.

داستان کوتاه

سفرنامه فرجام (چاقوی شکاری)

برگردان: پوئنل ش. تلچ

- شاید آب و هوای سرد محل پژوهش بتواند بالای روش داغ و آتشین ایوان نیکولایویچ اثر بگذارد تا آن دو بتوانند کارهای شان را با آرامش به پایان رسانند.

با وجود این اختلاف شدید و تحمل پر از حوصله و شکیبایی میخائیل سرگئیویچ بارانوف از روش ناپسندیده ی پروفیسور نیکولایویچ فیودروف، این دو به مشکل موافقت شان را نشان دادند و به سفر علمی سه هفته یی تن در دادند. در یک روز آفتابی، این به ظاهر دو خصم ولی همکار دایمی دیپارتمنت پژوهشی در یک هواپیمایی که بدانسو مسافری را با خود می برد، همراه شدند. پس از سه ساعت پرواز، آن طور که بعد ها میخائیل بارانوف گفته بود که در داخل هواپیما، با وجودی که پهلوی هم نشسته بودند، هیچ صحبتی، حتا معمولی، به جز چند سوال و جواب کوتاه، بین شان اتفاق نیفتاد.

پس از یک خواب کوتاهی که ایوان نیکولایویچ در هواپیما داشت، آنان به شهر محل کارهای پژوهشی شان رسیدند. از آنجا، از فرودگاه شهر، موتر جیب کهنه یی آن دو را با محموله های در دست داشته شان، به محل اقامت سه هفته یی آنان برد. آن جا را، محل اقامت را نمی توان شهرکی و یا حتا قریه یی نام گذاشت. آنان بایست در مدت سه هفته در آن جا شب و روز شان را به سر برند. این محل به کلی یک منطقه دور افتاده یی از خانه های انگشت شمار مسکونین نزدیک ترین قریه در آنجا بود. این خانه چوبی کوچک دو اتاق داشت. در وسط یکی به اصطلاح اتاق نشیمن چهار متر در سه متر، یک میز نه چندان بزرگ غذاخوری قرار داشت، که می شد از آن برای کار هم استفاده برد. در کناره های میز، چهار چوکی ساخته شده از چوب بلوط همان محل با زمختی

آن روزی که تمام اعضای علمی و کارمندان بخش پژوهشی دانشگاه مسکو این خبر را شنیدند که پروفیسور دکتر ایوان نیکولایویچ فیودروف، آمر دیپارتمنت پژوهشی در امور زیست شناسی با دستیارش میخائیل سرگئیویچ بارانوف برای کارهای پژوهشی در شمال کشور، در نزدیکی های شهر مورمانسک، در یک محل جنگلی نزدیک به یک قریه کوچکی به نام "لوو-اوزیره" باید بروند و تحقیقات شان را با هم یکجا انجام دهند، هر یکی از اعضای دیپارتمنت با تعجب و حیرت فراوان به هم دیگر دیده، واکنش هایی از خود نشان دادند. باور شان نمی آمد که این دو، استاد و دستیارش برای مدت سه هفته در یک منطقه دورافتاده، در جایی که به احتمال زیاد چند خانه ای از جنگل بانان و احیاناً چند خانه ای از مردم محل و شاید به احتمال زیاد به فاصله نه چندان نزدیک کدام مغازه فروش مواد خوراکی و شاید شراب فروشی هم باشد، چگونه بتوانند یکدیگر را تحمل کنند. حدس و گمان دیگر قابل قبول نبود. آیا میخائیل سرگئیویچ می تواند آن غرولندها و حتی در حالت های خاصی دشنام های ایوان نیکولایویچ را تحمل کند و در سکوت و خاموشی آن را به پذیرد؟ اگر اینجا می بود و پروفیسور بالای دستیارش عصبانی می شد و بد و بیراه می گفت، کسانی بودند که پا درمیانی می کردند و پروفیسور را آرام می ساختند. کسی از میان استادان به شوخی و خنده گفت که:

خویش خود نمایی می کرد. در گوشه دیگر این اتاق دربی بود که به یک اتاق خواب دو نفره چهار متر در دو و نیم متر، با دو چپرکت سیمی، اما راحت برای استراحت شبانه، منتهی می شد. در داخل آن یک الماری کوچک کالا هم موجود بود. بعضی وسیله هایی برای آماده ساختن غذا در آشپزخانه کوچک که در برون از این دو اتاق و در زیر سقف چوبین که با بخاری سوخت چوب می شد غذای گرم تهیه کرد، تمام این کلبه جنگلی را تشکیل می داد. ولی یگانه مزیتی که این کلبه داشت، موجودیت برق بود که در گوشه ای از آن اتاق بزرگ، یخچالی هم دیده می شد.

پروفیسور و دستیارش در نگاه اول به چند چیز اساسی توجه شان جلب شد. این که هر دو در بسترهای جداگانه، اما به اجبار در یک اتاق مشترک، باید شب را به سر رسانند. کدام یک از آن دو شبانه در هنگام خواب خرو پف می کند و موجب بیدار خوابی دیگری می شود، این هنوز معلوم نیست. آیا پیش از خواب، بدون آنکه گپ های خشونت بار بین هر دو به میان آید، شب را در همان یک اتاق مشترک با هم به صبح خواهند رساند یا خیر؟ شاید چنین نه باشد، و مشکل چیز دیگری باشد که هر دو به فکر افتاده بودند. اما مساله مهم تر از همه این که آن دو بایست خود غذای شبانه-روز شان را آماده می ساختند و به معیشت سه هفته ای شان تن در می دادند. و این البته به دوش میخائیل بارانوف بود که از روی اخلاق بایست انجام می داد. ولی باز هم مهم تر از همه این که، اگر پروفیسور از کار و همکاری م. بارانوف دستیارش راضی نمی بود، در مجموع کارها و نتیجه رسالت سه هفته ای شان به کجا می کشید! تمام استادان همکار دیپارتمنت بخش پژوهشی و هم تمام همکاران و کارمندان بلند پایه علمی در دانشگاه دولتی مسکو انتظار نتیجه را داشتند. اما مقام های بالاتر که این دستور را مقرر داشته بودند، از این ریزه کاری ها و رابطه آن دو چیزی نمی دانستند. راستش تمام آن کسانی که از این هیأت فرستاده شده ی علمی آگاه بودند و از رابطه نا خوشایند ایوان نیکولایویچ و میخائیل سرگئیویچ شناخت داشتند، از نتیجه رسالت سپرده شده به آنان، اطمینان نه داشتند. همه می گفتند که این سفر به ناحق به آن دو داده شده و نتیجه پر بار و یا حتی هیچی به دست نه خواهد آمد. چرا این دو شخص، کسانی که دید هم دیگر را ندارند، به یک کار پژوهشی بسیار مهم فرستاده شده اند. و بسیاری ها زیر زبان شان، و نه علنی، در پنهان به انتقاد سر پوشیده می پرداختند. اما مقام تصمیم گیرنده دانشگاه به نتیجه کار پژوهشی پروفیسور ایوان فیودوروف باور داشت و او را یک پژوهشگر بی همتا می شناختند.

در درازای سه روز پس از فرستاده شدن آن دو همکار علمی، همه نظر ها و تبصره های گوناگون، این که در برگشت با خود چه خواهند آورد، داشت به گونه ای به دست فراموشی سپرده می شد که؛ ناگهان خبر غیر منتظره و ناباور برای همگان، آشنایان این دو همکار و به ویژه شخصیت های علمی دانشگاه را به تعجب و حیرت فراوان و به یک حادثه غیر قابل پذیرش انداخت. یعنی چه؟! به راستی خبر به حدی غیرمنتظره و شوک دهنده بود که باور کردنش مشکل می نمود. یک جنب و جوش غیر عادی، کافیدرای (دیپارتمنت) پژوهشی در امور زیست شناسی و دیپارتمنت های جانبی، و به طور یقینی نیم تمام دانشگاه را در بر گرفت. حتا تعدادی از محصلان از این حادثه با خبر شدند و خبر به آرامی به تمام دانشگاه پخش شد... پروفیسور ایوان فیودوروف کشته شده! و جسد بیجان او را به مسکو آورده و به یک شفاخانه انتقال داده اند تا در باره نحوه کشته شدن وی، و اینکه چگونه به قتل رسیده، و چه کسی او را به قتل رسانده، بررسی همه جانبه صورت گیرد.

و حالا نظرها و تبصره های گونه گون از داخل کافیدرا و کافیدرا های پهلویی و باز هم تعدادی محصلان رشته زیست شناسی و تعدادی دیگر به هر طرف پخش می شد. گرچه مقام دانشگاه از همه خواهش کرده بود که از شایعات بی جا و حتا از پخش و انتشار خود حادثه اتفاق افتاده خودداری کنند، با آنهم این رویداد هولناک، خلاف انتظار به برون از دانشگاه هم درز کرد.

نخستین و قابل قبول ترین حدس و گمان این بود که به احتمال قوی، به دست میخائیل سرگئیویچ به قتل رسیده. علت هم معلوم است که وی آن بدو بیراه گفتن های استاد رهنمایش را که با دشنام های پیاپی همراه می بود، تحمل کرده نه توانسته و شاید نه به عمد، بل با تصادف از دست وی به قتل رسیده. یکی نظر داشت که حتمی وی زیاد مست بوده و این کار صورت گرفته. دیگری نظر غیر از این را داشت که می گفت؛ تا جایی که من می دانم، میخائیل سرگئیویچ هیچگاه زیاد نمی نوشید که به آن پیمانانه مست کند که اختیار از دستش برود و به قتل استادش بیانجامد. یک همکار سومی با احتیاط و صدای آرام به دیگری گفت؛ روزی از زبان میخائیل بارانوف شنیده بودم که به وی گفته "من نمی توانم چنین برخورد استاد رهنمایش، ایوان نیکولایویچ فیودوروف را بیشتر تحمل کنم. در صدد آنم که اگر شود استاد رهنمای دیگری بیابم تا کار رساله علمی دکترای خود را با کس دیگری به پیش برم و از دست این غرولندگر و بد زبان رهایی یابم." البته تبصره های

زیادی از سوی هر یک از همکاران بلند می شد و هر کس نظر خودش را صایب می دانست.

به یقین که در همان ساعت های اول خبر کشته شدن پروفیسور، دهها نظر و حدس و گمان در سراسر دانشگاه پخش شد. لیکن آنچه را که هنوز نمی دانستند این بود که، ایوان نیکولایویچ چگونه به قتل رسیده؟ آیا کنده چوبی و یا بوتل مشروب با شدت بر فرق اش کوبیده شده! یا کاردی یا چاقویی در قلبش فرو برده شده! و یا شاید زیر مشمت و لگدهای شدید م. بارانوف جان سپرده باشد... چگونه!؟

نامه ای با متن یک دست به تمام دیپارتمنت های دانشگاه و به تمام کارمندان آن از مقام ریاست فرستاده شد که «... تا تحقیق نهایی نحوه کشته شدن پروفیسور، و این که چرا چنین یک دانشمند برجسته از دست رفت، همگان باید از تبصره ها و پیش بینی های شخصی و خود سرانه جلوگیری کنند. از دایره سازمان مربوطه که بدین گونه مورد ها رسیدگی می کند، شخصی مؤظف شده که به این حادثه می پردازد. بعد به اطلاع همه گان خواهد رسید. مراسم به خاک سپاری پروفیسور ایوان نیکولایویچ فیودروف بعد از تحقیق همه جانبه به صورت شاندار انجام خواهد یافت.»

بوریس ایوانوویچ روبین بازرس با تجربه امور جنایی، کسی که از سوی سازمان مربوطه اش به طور معمول به چنین حادثه هایی که بیشتر گنگ و سردرگم کننده است معرفی شد تا با دقت به بررسی بپردازد، زیرا احتمال آن می رفت که علت قتل و یا قاتل به آسانی شناسایی نه شود، و یا ممکن به طور اشتباه، حکم قتل بر کسی وارد آید که آن را انجام نه داده ولی آن کس مظنون اصلی است و حتا نمی توان از عمل او در قتل عمد تردید کرد. اما، بعد ها فهمیده شود که رویداد آن گونه که فکر می شد نه بوده که آن شخص محکوم به قتل شناخته شده است.

در واقع جریان رویداد کشته شدن پروفیسور فیودروف این طور گزارش شده که وی به وسیله چاقویی که با قدرت زیادی و با شدت تا دسته در چشم چپ وی فرو رفته، باعث مرگ وی شده، ولی دستیار وی میخائیل بارانوف می گوید وی این کار را نه کرده و این که چه کسی ایوان نیکولایویچ را به قتل رسانده، او با تأثر فراوان و آه و افسوس می گوید، من در این مورد هیچی گفته نمی توانم. از او پرسیده شد:

- پس وقتی تو انکار می کنی که این عمل را که منجر به مرگ پروفیسور فیودروف شده انجام نه داده ای و این را هم می گویی که در آن لحظه شخص دیگری هم در آن حوالی نه بوده، پس چه کسی این عمل را انجام داده؟

- من هیچ چیزی گفته نمی توانم. فقط می گویم من این کار را انجام نه داده ام.

- آن چاقویی که در چشم پروفیسور فرو برده شده، از تو نیست؟

- خیر، این چاقو از من نیست.

- آیا این چاقو را پیش از این در جایی دیده بودی؟

- نه، نه دیده ام.

- آیا این چاقو را نزد پروفیسور دیده بودی؟

- نه، نه دیده بودم.

- شاید آن طور که گفتمی روز پیش از آن به مغازه ای که برای خرید رفته بودید، شاید پروفیسور آن را از آنجا خریده باشد، یعنی یک روز پیش از قتل خریداری شده باشد؟

- نه، من ندیدم که پروفیسور آن را از آن جا خریده باشد.

- پس برای من بگو که شما در آن روز از آن مغازه چه چیز هایی خرید کردید؟

میخائیل سرگئیویچ لحظه هایی به فکر فرو رفت و پس از یک دقیقه به پاسخ بازپرس پرداخت:

- در آن روز بر علاوه این که ما بعضی مواد غذایی را برای دو-سه روز آینده خریداری کردیم، هر دو رفتیم در مغازه پهلویی که وسیله های مربوط به شکار حیوانات و پرندگان را به فروش می رساند. پروفیسور از آنجا یک بسته کارتوس تفنگ شکاری را که دوازده دانه در داخل یک قوطی بود، خرید و از فروشنده مغازه هم پرسید که اندازه کارتوس به تفنگ مودل شکاری اش برابر است یا خیر! جواب مثبت شنید.

- خب، دیگر چه چیز ها خریده شد؟ خوب فکر کنید و پاسخ دهید.

- دو جوره موزه های مخصوص شکارچیان تا زیر زانو که در جنگل و تالاب ها از آن استفاده می برند. یکی به اندازه پای خودش و دیگری به اندازه پای من.

- دیگر چه چیز هایی خریداری کردید. آیا به خاطر داری؟

- ... آها، فراموش کردم بگویم از آن مغازه اولی، دو بوتل ودکا نیز خریده شد.

- پول این همه خرید شما را کی می پرداخت؟ منظورم این است که مصرف پولی شما برابر از جیب هردوی تان می رفت؟

- بلی، پول را نقد می پرداختیم، ولی پروفیسور به من می گفت که از تمام خریده ها بل گرفته شود و نگهداری اش به دوش من بود که باید آن را به شعبه محاسبه پس می دادیم.

- آن بل های خریداری شده در کجاست؟

- باید در بکسم باشد که حالا می دانم در کجاست.

- چرا! در خانه خودت نیست؟

- خیر... هنگامی که ما به مسکو برگشتیم، تمام وسیله ها و بکس هایم را به من ندادند و بازپرس های قبلی همه را با خود بردند.

- همه اش را؟

- بلی، همه اش را. حتی آنچه در جیب هایم بود را نیز با خود بردند.

- آیا کدام آله جارحه، مثلن کدام چاقویی و یا شاید کدام چیزی مثل آن با خود داشتی؟ و یا با خود نگه نمی داشتی؟

- هیچگاه چنین چیز هایی را که شما می پرسید، من با خود نداشته ام.

- خوب رفیق بارانوف... من از تو خواهش دارم که فکر کرده و قصه تمام آن روز تان را که به قصد شکار از محل بودوباش تان برآمدید، تا آن لحظه که شما، پروفیسور ایوان نیکولایویچ فیودروف را به گفته خود تان در محلی که افتاده به پشت و او را مرده یافتید، با جزئیات به من تشریح کنید. البته در جریان توضیح های شما، من هم پرسش هایی از شما خواهم کرد. آیا آماده هستید که به توضیح و تشریح آن روز و آن لحظه ها بپردازید؟

میخائیل بارانوف که کمی به فکر رفته بود، شاید در همین لحظه خودش را در همان محل و با جسد بیجان پروفیسور تصور می کرد، خاموش ماند. زمانی گذشت و بعد خود را بالای چوکی می که نشسته بود، جابجا کرده و به پاسخ بازپرس پرداخت:

- بلی، شب قبلش ایوان نیکولایویچ به من گفت که "چون فردا روز تعطیل من و توست، می رویم به شکار. آمادگی بگیر. یعنی به تو می گویم فردا پس از صبحانه به شکار می رویم."

- پروفیسور نه گفت به شکار چی؟

- نه نگفت... و من هم نه پرسیدم. چون برای من بی تفاوت بود.

- چرا؟

- برای این که اگر می پرسیدم برایم جواب می داد. دیگر این که من خود به شکار هیچ علاقه ندارم و حتا از کشته شدن حیوان اگر بگویم، نفرت هم دارم.

- پس از کسانی که به شکار علاقه دارند و خوش دارند آهویی و یا لک لکی و یا مرغابی می را شکار کنند، نفرت داری؟

- نه، منظورم از شخص معین نیست. منظور من از کشته شدن حیوان به دست انسان است.

- این پرسش در مورد روش پروفیسور با توست. تو چگونه توانستی مدت دو سال با پروفیسور با این خصلت او، با این شیوه برخورد او با تو، تحمل بیاوری و در این مدت هیچ واکنشی نداشتی؟

میخائیل بارانوف زهرخندی زد و مستقیم به چشمان بوریس ایوانوویچ دید.

- من آدم حوصله مندی هستم. به غرولندها، کنایه ها و دشنام های پروفیسور به بسیار سادگی عادت کرده بودم. همه مرا آدم حوصله مند و پرشکیبا می دانند. برای تان بگویم که من از پروفیسور هیچ کینه یی به دل نداشتم.

- من در مورد کینه تو به او نه پرسیدم... چرا پروفیسور با تو چنین رفتار داشت؟

- چرا!!... این را... باز هم لبخند زهرآمیزی زد و گفت:

- کاش زنده می بود و از خودش پرسیده می شد که چرا!... شما می توانید از دیگر همکاران کافیدرا پرسید که پروفیسور چرا چنین رفتار نه فقط با من، بلکه با تمام همکاران دور و نزدیک داشته است. من پروفیسور را سخت احترام می کردم، فقط به لحاظ دانشمند بودنش، و نه به خاطر رفتار نا مناسب وی با دیگران و به ویژه با من. اخلاق پروفیسور طوری بود که همه از دستش ناراض بودند و دل خوشی نه داشتند. همین...

- آیا زمانی، یا موقعی شده باشد که تو با او سخت و یا زشت گفته باشی که او با تو چنین رفتار داشته باشد؟

- فکر نکنم... چون من به او احترام داشتم و در عین حال رهنمای علمی ام در مورد کار دکترایم بود، پس هیچ گاه من نمی توانستم به او بی حرمتی کنم.

- شب قبل از روز حادثه شما با هم چه کار هایی داشتید! آیا کدام مشاجره ای بین تان رخ داده بود؟

- نه، نه فقط مشاجره ای نداشتیم، بلکه وی بعد از این که حدود صد گرم ودکا نوشیده بود، که اولین بار بود ما با هم می نوشیدیم، بدون این که با روش همیشگی اش با من رفتار کند، از من در مورد کار هایم پرسید و من با علاقمندی با او به گفتگو پرداختم.

- چه قدر دیر با هم در این مورد صحبت کردید؟

- شاید پنج دقیقه یی... خیلی کوتاه و مختصر از پیشرفت کار هایم برایش گفتم... فقط همین.

- آیا او در مورد پیشرفت کار هایت نظری داشت! این که شاید ترا بیشتر در کار هایت تشویق کند و یا برعکس ترا توبیخ کرده باشد؟

- نه، چنین چیزی بین ما مطرح نشد. فقط می خواست در مورد کار هایم چیزی بگوید، ولی خاموش ماند و از دو سه نفر از همکاران به مذمت و بدگویی شان پرداخت.

- از کی ها؟ از کسی مشخص بدگویی کرد و یا زیاد انتقاد کرده باشد.

- از پروفیسور الکساندر اناتولیویچ سیمیونوف، استاد بخش اناتومی حیوانات، پروفیسور ورا الکسییوفنا تاتارینسوا، استاد کرسی زیست شناسی عمومی... و... آها، سرگی تیموفیوویچ مدویدوف دستیار ورا تاتارینسوا. بلی از این سه استاد کرسی

های کافیدرای پژوهشی و امور زیست شناسی نام می گرفت و آنان را آدم هایی می شناخت که گویا به کمک دیگران به این مقام دست یافته اند و از اوشان بدگویی می کرد.

- تو هم با نظر پروفیسور موافق بودی و یا با او به مخالفت می پرداختی؟

- نه، من نمی توانستم مخالف نظر وی نظر بدهم. چون اگر این کار را می کردم، به یقین که او بر من عصبانی می شد و بد و بیراه به راه می انداخت. من نمی خواستم آن شب خوش او را خراب سازم وانگهی خود من هم از آن وضعی که بین ما به وجود آمده بود، بسیار راضی بودم.

- چرا فقط آن سه نفر را به باد مذمت خویش قرار داده بود؟

- به خاطر این که فکر می کرد که از آن دو پروفیسور، یکی شان جای او را می گیرد و خودش باید از مقام آمریت دور شود و یا خانه نشین شود.

- خب، فردایش به ساعت چند بجه به محل شکار رفتید و چه چیز ها با خود داشتید.

- قرار وعده که پروفیسور به من گفته بود، به ساعت نه شب به خواب رفتیم و به ساعت پنج صبح باید از خواب بیدار می شدیم. زیرا شما هم می دانید که در این وقت سال، در آنجا هوا به کلی روشن است. ساعت شش بجه صبحانه را خوردیم و شش و نیم بجه از آن کلبه برون رفتیم. پروفیسور تفنگ شکاری اش را که با خودش آورده بود، بر سر شانه اش انداخت و یک کیسه نه چندان بزرگ مخصوص شکارچیان را هم با خود گرفت. در درون آن چه چیز هایی بود من نمی دانستم فقط این را می دانستم که استاد قوطی کارتوس ها را نیز در آن گذاشته بود. من در یک کیسه دیگر مواد خوراکی را که در همان صبح آماده ساخته بودم، با ترموس چای دم کرده، دو گیلان، دو قاشق و هم بنا به پیشنهاد پروفیسور آن بوتل ودکای دومی را نیز با خود گرفتم. فقط همین چیز ها بود.

- آیا کدام کاردی که ضرورت می شد، مثلن اگر پروفیسور برای سر بریدن شکارش لازم می دید، تو با خود نه گرفتی؟

میخاییل بارانوف لبخندی زد و پاسخ داد:

- من از وی پرسیدم که کاردی و یا چاقویی با خود بگیرم! وی فقط گفت؛ "لازم نیست." موزه ها را از همان اول به پا کرده بودیم. گرچه راحت نه بود، اما پس از چند دقیقه عادت کردیم و به طور عادی گام برمی داشتیم. روز قبل هم پروفیسور محلی را که می بایست بدانجا رفت و به شکار مرغابی پرداخت، از یک پیرمردی پرسیده بود و سمت آن را به ما نشان داد. ما حدود بیش از نیم ساعت با پیاده روی به آن محل رسیدیم. از آن سویی که ما رفتیم، آنجا پر درخت نه بود، ولی بنه ها و درختان جوان در کنار تالابی که به نظر من هشتاد تا صد متر عرض و حدود بیش از صد و پنجاه متر طول داشت، اطراف آن جا را پوشانیده بود. بنا به پیشنهاد پروفیسور یک جای خشک در پشت بنه ها را انتخاب کرده همان جا نشستیم. در داخل آب فقط دو مرغابی که آن هم در گوشه دیگر برکه آب شنا می کردند، دیده شد. پروفیسور آرام به من گفت که نباید بلند گپ بزیم. تازه جا به جا نشده بودیم که به تعداد شاید ده-دوازده مرغابی دیگر در نزدیکی آن دو مرغابی اولی در آب نشستند. در اول به هر طرف می دیدند و با صدا های مخصوص خود شان، در واقع امنیت آن محل را به یکدیگر می فهماندند. ما هر دو ساکت بودیم و هیچ حرکتی از خود نشان نمی دادیم. پس از گذشت چند دقیقه ای که مرغابی ها مطمئن شدند، آرام آرام به هر سویی، اما بیشتر به کناره آن طرف تالاب در شای آرام بودند و از ما دور می شدند. در این حال، پروفیسور آهسته به من گفت:

- میخائیل سرگئیویچ، کمی به آهستگی به عقب برو و بعد از لای درختان به آن سو برو. وقتی آنجا رسیدی، متوجه باش خود را نشان ندهی. اما شاخه های درختان را طوری به آرامی حرکت بده که مرغابی ها از صدای شاخه ها بترسند و به این سو بیایند. اما متوجه باش که با من و مرغابی ها طوری موقعیت داشته باشی که هدف ساچمه های تفنگ من قرار نگیری. تو برو آن طرف و امشب غذای من و تو گوشت مرغابی خواهد بود.

حدود پانزده دقیقه ای را در بر گرفت که من به آن سوی تالاب رسیدم. همانگونه که پروفیسور به من دستور داده بود، می خواستم عمل کنم که یکدم صدای فیر تفنگ ایوان نیکولایویچ بلند شد. من حیران شدم که چرا این قدر زود! من از لای درختان دیدم که مرغابی ها با سرعت پریدند و به سویی رفتند. اما صدای فیر دوم بلند نه شد.

- چرا می گویی که صدای فیر دوم بلند نه شد؟

- چون خود من هم می دانستم و هم استاد به من گفته بود که مرغابی ها را در هنگام پرواز به آسانی می توان شکار کرد.

- پس برای تو چه معنی داشت؟

- همین که گفتم باید پروفیسور فیر دوم را هم می کرد، ولی انجامش نه داد. چون دیگر مرغابی آنجا نبود، من به کنار آب آمده و با صدای بلند که می دانستم شنیده می شود، او را صدا زدم ولی از سوی او جوابی نیامد.

- چرا این کار را کردی؟ منظورت چه بود؟

- این که می خواستم بفهمم من باید در آنجا معطل می ماندم و یا چه کار باید بکنم.

- خوب، بعد؟

- باز هم پروفیسور را صدا زدم، اما باز هم جوابی نه شنیدم. از همان جایم با دقت به آن جایی که او بود نظر انداختم که ببینم وی به چه کاری مشغول است. هر چه دقت کردم از آن محل حرکتی به چشمم نمی خورد. کمی نگران شدم. بار دیگر با صدای بلند تری او را صدا زدم ولی باز هم جوابی نه بود. تصمیم من بر آن شد که خود را هرچه سریع تر به او برسانم. پس از کمتر از ده دقیقه که با عجله و با تشویش و با سرعت و نفس سوختگی به او نزدیک شدم، از فاصله یی صدایش کردم. پروفیسور جواب نداد. من دیگر به حد نهایی تشویشم برداشتم. همین که به چند قدمی وی رسیدم، دیدم پروفیسور به پشت افتاده و چاقویی تا دسته در چشم چپش فرو رفته. مو بر تنم سیخ شد. سخت نگران شده و هم ترسیده بودم. بار بار صدایش می کردم، ولی او خاموش بود. به کلی دستپاچه شده بودم. به هر طرف می دیدم که حتمی کسی بوده که این کار را انجام داده، و من بیشتر ترس برم داشت. لحظه های به کلی مغزم از کار افتاده بود که... من چه کار باید بکنم. دست بردم نبضش را امتحان کردم، دیدم از کار افتاده. دیگر متیقن شدم که پروفیسور کشته شده و دیگر جان ندارد. وقتی فهمیدم که وی دیگر جان ندارد، بار دیگر بدنم به لرزه افتاد و در صدد آن شدم که بایست چاره جویی کنم. اولین کاری که به فکرم رسید، این بود که از کسی کمک بخواهم. اما از کی؟ آنچه با خود داشتم، همان جا گذاشتم و با سرعت، ولی با پریشان حالی خود را به نزدیک ترین محل بودوباش مردم رساندم. از اولین کسی که با او رو به رو شدم، سراغ مرکز میلیتسیا (پولیس در شوروی) را گرفتم. یکی برایم نشان داد. رفتم بدانجا و خود را معرفی کردم. تمام قضیه را به طور کوتاه توضیح دادم. پس از

توضیحات، آمر پولیس و یک نفر دیگر با همراهی و راهنمایی من به محلی که جسد پروفیسور به زمین افتاده بود، رفتیم. همه چیز همان گونه باقی مانده بود که از اول بود. پولیس پس از پرس و جو از من و تحقیق اولیه اش، ما را به مسکو آورد و حالا کار های دیگر به دست شماست.

- آیا شما به خانه تان رفته اید؟

- نه.

- آیا در این مدت، یعنی از روزی که به مسکو آمده اید، کسی با شما در تماس بوده؟

- خیر، هیچ کسی نه بوده.

- آیا خود شما خواسته اید با کسی در تماس شوید؟

- خیر، با هیچ کسی.

- میخائیل سرگنیویچ، آیا چیزی است که شما باید بگویید که تا حالا نه گفته اید؟

- خیر... چیزی نیست که من بگویم. اگر شما سوالی بیشتری داشته باشید، بگویید که من جواب بدهم.

بازرس بوریس ایوانوویچ روبین در حالی که کاغذ هایش را از روی میز جمع آوری می کرد، به میخائیل سرگنیویچ با گفتن این که فعلن سوالی دیگری ندارد، ولی شاید یکی یا دو روز دیگر دوباره با هم بازجویی خواهند داشت، از جایش برخاست. پس از دست دادن با وی از اتاق برون رفت.

میخائیل سرگنیویچ بارانوف وقتی در اتاق بازجویی تنها ماند، چشمانش فقط به یک نقطه دوخته شد و به فکر فرو رفت. با خود در کنکاش شد که پروفیسور چگونه کشته شد؟ صدای فیر تفنگ شکاری بلند شد، ولی دسته چاقو با شدت فوق العاده در چشمش فرو رفته که موجب مرگ وی شده است. چه کسی این کار را در چشم پروفیسور فرو برده! و ممکن شخصی به قصد این کار را انجام داده که دیگران از صدای تفنگ با خبر شوند و تا آن هنگام من همان طوری که رخ داد بالای سر پروفیسور قرار گیرم و کسانی بیایند و مرا که بالای سر جسد ایستاده ام، متهم به قتل پروفیسور سازند. اما او کیست؟ او کیست که با من دشمنی داشته باشد، و همین طور هم بدتر از هر چیز که با ایوان نیکولایویچ نیز سر دشمنی داشته که او را به قتل رسانده. او کی می تواند باشد؟

میخائیل بارانوف در فکر و تصورش به کنکاش با خود در مورد آن شخص مجهول پرداخت که احتمال می داد، کی به این جرم بزرگ و عمل ناشایست دست زده. وی چهره های یکایک همکارانش را از ذهنش می گذشتاند. ولی کسی را نیافت که با او حداقل دشمنی را داشته باشد. آخر چرا با او دشمنی کنند، همه آنان انسان های دانشمند هستند، و در سطح بالای روشنگری قرار دارند. اما... اما با آنهم انسان هایی پیدا می شوند که با وجود این موقعیت بلند اجتماعی، ممکن خصلت های منفی در درون خود داشته باشند که در یک هنگامی به اصطلاح دیو درون شان آنان را به کار خلاف غیر انسانی و شیطانی وادارد و در نتیجه به یک رویداد ناگواری مثل کشته شدن یک نفر بیانجامد. ذهن میخائیل بارانوف در اول به سوی دو نفر، آن دو کسی که شب قبل از قتل، خود پروفیسور از آنان با انتقاد و بدگویی از الکساندر سیمیونوف و ورا تاتارینسوا یاد کرده بود، کشیده شد. دو پروفیسوری که ایوان نیکولایویچ آن دو را آدم های مزخرف و رقیب علمی و به چشمداشت به مقام آمریت، یعنی بدست آوردن کرسی آمریت کافیدرا به جای خودش می دانست. هرچه فکر کرد که آیا این دو نفر می توانند برای رسیدن به هدف شان، به این عمل جنایت کارانه دست بزنند؟ و این که چگونه و به وسیله چه کسی آن را انجام دهند؟ که حالا انجام یافته... میخائیل بارانوف نتوانست خود را نگهدارد و لرزه ای در تنش ایجاد شد. وی بیدرنگ خود را از این فکر دور کرد و ناخودآگاه سرش به رغم تصورش به حرکت آمد. سرش را بالا گرفت و به کنج های بالای اتاق دید زد تا خود را از این تصور نادرستش برهاند. نه، نه، هیچگاه این دو شخصیت علمی، هر قدر حریص مقام آمریت کافیدرا هم باشند، نمی توانند برای رسیدن به آن حتا فکرش را هم بکنند، چه رسد به این که دست به قتل بزنند. بارانوف در دلش خود را سخت ملامت ساخت. لیکن کمی بعد باز به این فکر افتاد که با کشته شدن پروفیسور به آن شکلش، خود وی به مخلصه بزرگی افتاده که اگر علت کشته شدن ایوان فیودروف روشن نشود، او که تنها با پروفیسور در آن محل بوده، پس بدون شک و تردید مورد اتهام به قتل قرار می گیرد و نتنها آینده علمی اش برباد می رود، بلکه آنا میخائیلوونا ایوانوای زیبا را که چندی قبل با هم آشنا شدند و ممکن با هم ازدواج کنند را از دست می دهد. آهی طولانی کشید. احساس تشنگی کرد. تا خواست از جا برخیزد و از کسی آب بخواد، در باز شد و یک ماموری به داخل آمد. هر دو به هم چشم دوختند. بارانوف از وی تقاضای آب کرد. اما آن مامور به وی گفت:

- شما خود می توانید برون بروید آب بنوشید و بعد می توانید به خانه خود برگردید. اما برای مدتی، شاید دو سه روزی از خانه برون نروید. بوریس ایوانوویچ، بازرس به من چنین گفت که به شما بگویم. ممکن خودش روز دیگری شما را فراخواند.

بارانوف از وی تشکری کرد. تا خواست برون رود، آن مامور گیلای آبی به دستش داد. وی با ولع زیاد آب را تا ته و به سرعت نوشید. گیلای را با امتنان دوباره به دست آن شخص داد و از آن ساختمان برون رفت.

در برون، در نخست نمی دانست به کدام سمت برود. لحظه ای ایستاد و به هر طرف دید. پس از توجه زیاد دانست در کجا بوده، زیرا وقتی او را به اینجا آوردند، هم شب بود و هم داخل موتری بود که نمی شد برونش را دید. رفت به سوی ایستگاه اتوبوس. اما بعد راهش را کج کرد و به سوی نزدیکترین ایستگاه مترو به راه افتاد. تا رسیدن به ایستگاه بار دیگر فکر میخائیل بارانوف به سوی همکارانش رفت. در اول کوشش کرد خود را از این فکر، که گویا یکی از همکاران می تواند چنین توطیه ای را به راه انداخته باشد، منصرف سازد. ولی نمی توانست در این مورد فکر نکند. آخر سرنوشت آینده او به خطر افتاده است. شاید با پیدا کردن کوچک ترین دلیلی که بتواند او را از این مخمصه و اتهام نادرست و بی پایه نجاتش دهد، به یک شکلی به بازپرس بگوید تا وی با شیوه کار خودش مقصر، یا در حقیقت عامل قتل را بیابد و او را از این رویداد ناخواسته تبرئه اش کند. یک بار دیگر فکرش به سوی وادیم واسیلیوویچ خلیبنيکوف معطوف شد که آن همکار چاق و تنومندش بارها با شوخی هایش و هم بعضی وقت ها با شوخی های طعنه آمیزش می خواهد او را عصبانی سازد و گاهی هم از کارهای علمی اش ندانسته انتقادهای هم می کند. از کجا که این وادیم!... اما نه... نه، او نه، ولی ممکن این زایتسوف! بلی الکسی الکساندروویچ زایتسوف می تواند به هر کاری دست بزند. او نسبت به دیگران یک اندازه آدم محیل معلوم می شود. بلی، به دو دلیل؛ اینکه دوبار بدون آن که حق نظر داشته باشد، در جلسه های علمی کافیدرا از پیشبرد کارهای من در جهت به دست آوردن نظرات مثبت استادان پروفیسور انتقاد کرده بود. و از سویی هم ایوان نیکولایوویچ او را از این کارش توبیخ کرده و وی را شخص محیل، همانند رهنمای علمی وی، خانم ورا تاتارینسوا می داند. پروفیسور فیودوروف یک بار جداگانه او را سخت انتقاد و توبیخ هم کرده است. ولی نه، این مردک هم هر قدر آدم بد باشد، نمی تواند دست به کار غیر انسانی زند که می تواند این عمل، شخص را دایم به ناراحتی وجدان گرفتار کند که ممکن به دیوانگی

هم برساند. پس چه کسی در عقب این قتل قرار داشته و چه نفعی می توانست از نابودی آمر کافیدرای پژوهشی در امور زیست شناسی داشته باشد. پس شاید کسی هم در همان محل بوده باشد که این عمل غیرانسانی را انجام داده و از محل فرار کرده است. اما بعد از کشته شدن پروفیسور چه چیزی می توانست به دست آورد؟ در حالی که از داشته های وی در داخل کیسه و اشیای شخصی، هیچ چیزی گم نه شده بود که می شد در باره یک دزدی فکر کرد. آخ... این سوال های بوریس ایوانوویچ مرا هم به یک بازپرس تبدیل کرده و دیوانه ام ساخته است.

به راستی چنین سوال ها و حدس زدن ها، میخائیل سرگئیوویچ بارانوف را به سر دردی کشانده بود. وی قبل از به خواب رفتن، یک تابلت مسکن را با نیم گیلای آب سرد نوشید و به بسترش افتاد. تا پیش از این که خوابش ببرد، یکبار دیگر در ذهنش آن لحظه ها را که در اول صدای فیر تفنگ را شنید و بعد به آن سو شتافت و پروفیسور را مرده یافت، در تصورش آورد. خواست با جزئیات تمام آن صحنه ها را مرور کند، اما نتوانست تا به آخر پیش برود، چون از پرس و جو و وضعی که از آن دو روز پیش تا کنون بر وی تحمیل شده بود، احساس خستگی زیاد کرد. چشمانش بسته شد و به خواب عمیق رفت.

بوریس ایوانوویچ روبین بازرس قضیه، در مدت سه روز، گفتگوهای زیادی را به طور جداگانه با تمام اعضای علمی کافیدرا و حتا با دو کارمند غیر علمی این کافیدرا داشت. وی در کلیت همان چیزهایی را از خصوصیات و رفتار پروفیسور ایوان نیکولایوویچ فیودوروف شنید که از زبان دستیار وی میخائیل بارانوف شنیده بود. وی با دو عضو بلند پایه دیپارتمنت، پروفیسور الکساندر سیمونوف و خانم ورا تاتارینسوا، در مورد عادت ها و خصلت های ایوان فیودوروف پرسش های گوناگونی کرد. و این که خود پروفیسور با این دو استادان بلند پایه چه رفتاری داشته، آیا کدام زمانی با آنان پرخاش کرده و یا نه! پاسخ منفی شنید. آن دو به گونه جداگانه از رفتار نامناسب پروفیسور، به عنوان آمر دیپارتمنت و در بعضی مورد ها رفتار خشونت آمیز او یاد کردند، اما این را هم گفتند که تمام اعضای دیپارتمنت پژوهشی در امور زیست شناسی با او عادت کرده بودند و در برابر وی واکنشی نشان نمی دادند. در همین روز بازپرس از سرگی تیموفیوویچ مدویدوف دستیار پروفیسور ورا تاتارینسوا پرسش هایی در مورد رفتار پروفیسور مقتول و مناسبات وی با ورا تاتارینسوا انجام داد و برای خودش یادداشت کرد.

بازپرس روبین به طور جداگانه از دو دستیار دیگر دیپارتمنت، وادیم واسیلیویچ خلبنیکوف و الکسی الکساندروویچ زایتسوف، بر علاوه ای که از عادت های پروفیسور پرس و جو کرد، بیشتر پرسش هایش از این دو نفر در مورد خصوصیت های میخائیل سرگئیوویچ بارانوف دستیار پروفیسور می چرخید. الکسی زایتسوف گرچه در دل با م. بارانوف خود را در رقابت می دید، با آن هم او را یک دستیار پرکار در راه به دست آوردن هدفش، یعنی کار رساله دکترایش دانست و در عین حال او را یک شخص بردبار و پر تحمل می شناسد. دستیار اولی، وادیم واسیلیویچ نیز از بردباری و شکیبایی بارانوف، با وجود آن که وی بارها او را به رسم شوخی اذیت می کرد، او در برابرش همیشه رفتار دوستانه داشته و دارد، یاد کرد. وی گفت که حتا روزی او را ملامت کرده که چطور می تواند رفتار خشن و غرولند های استاد پروفیسورش را تحمل کند، به او خیلی ساده گفته که مدت ها است به این رفتار استادش عادت کرده و همان احترامی را که از اول به او داشته، تا به آخر حفظ می کند. و یاد کرد که وی، م. بارانوف را در آینده یک شخص دانشمند می شناسدش، زیرا وی به زودی می توانست به کمک پروفیسور ایوان فیودروف به این مقام دست یابد.

سه روز بعد بازپرس روبین، در ملاقات با میخائیل سرگئیوویچ بارانوف از وی خواست که یک بار دیگر حادثه همان روز را برایش تشریح کند. از وی خواست که اگر چیز هایی را فراموش کرده که بگوید، با آرامش به خاطر آورد و برایش بازگو کند. م. بارانوف با ثانی و آرامی تمام آن روز را که می توانست از خاطرش زدوده شود، همانند بار اول برای بازرس بازگو کرد.

باریس ایوانوویچ از م. بارانوف پرسید:

- رفیق سرگئیوویچ بارانوف، وقتی که از استاد پروفیسور دور می شدی، آیا غیر از این که به تو دستور داد آن طرف دیگر بروی، در دستان پروفیسور به غیر از تفنگ شکاری اش چیزی دیگری دیده بودی یا خیر؟

بارانوف به فکر افتاد. پس از لحظه ای که چشمانش به گوشه ای از اتاق افتاده بود، به خاطر آورد:

- در حال دور شدن یکبار رویم را برگشتاندم، دیدم پروفیسور قوطی کارتوس ها را از خریطه برون کشید و در پهلویش گذاشت و دوباره داخل خریطه اش را می پالید. این که چه چیز دیگری را از آن برون کشید، من ندیدم چون از آن جا دور شده و من پیش پایم را می دیدم.

- آیا هنگامی که آن طرف دیگر تالاب رسیدی، پروفیسور را دیده تانستی یا خیر؟

- نه، ندیدم. چون همین که من به آن سو رسیدم، صدای فیر تفنگ شکاری وی بلند شد. ولی نتوانستم محل و موقعیت آن طرف را تشخیص دهم.

- وقتی برگشتی، پروفیسور به کدام حالت به پشت افتاده بود؟

- راستش من خیلی وحشت زده شده بودم. این که وی در کدام حالت به پشت افتاده بود را دقیق دیده نتوانستم. وقتی دوباره با سه پولیس محل برگشتم، اینبار متوجه شدم که پروفیسور افتاده به پشت، دستانش به دو طرف بدنش بود، پای چپش همانند پای راستش نبود، یعنی کمی خمیده بود. انگشتان دست چپش هم کمی جمع شده بود.

- تفنگش به چه حالتی بود؟

م. بارانوف باز به فکر رفت:

- بلی، حالا به خاطر هست که تفنگ پروفیسور حدود دو متر دورتر از بدنش در حالت باز افتاده بود.

- آیا در میله دومی تفنگ کارتوس وجود داشت؟

- فکر می کنم که... نه. چون آمر پلیس که آن را از زمین برداشت، به دیگران گفت که فقط یک کارتوس در تفنگ جا گذاشته شده بود.

بوریس ایوانوویچ روبین دیگر سوالی نداشت. در وقت برون رفتن م. بارانوف از وی پرسید که آیا می تواند به کار های روزمره اش در دانشگاه بپردازد؟ بازپرس دوستانه به او گفت:

- بهتر است چند روز دیگر هم صبر کنید، شاید یک هفته دیگر، بعد برایت خواهم گفت که چه کار کنید.

بوریس ایوانوویچ روبین به خاطر حل معضله کشته شدن پروفیسور سخت به تلاش افتاد. او نزد خودش پس از پرس و جوی همه جانبه از تمام کسانی که با پروفیسور آشنایی و یا ارتباط کاری داشتند، به این نتیجه رسید که میخائیل بارانوف دستیار وی می تواند قاتل استادش باشد. اما قضیه باید روشن شود که این رویداد غم انگیز و درد آور چگونه رخ داده است، و باید ثابت شود. وی برای بررسی دقیق به محل حادثه، در قریه محل پژوهش

پروفسور و دستیارش سفر کرد و برگشت. تمام آنچه را که از زبان م. بارانوف و پلیس محل شنید، برای خودش یادداشت کرد و با بازجویی که از م. بارانوف کرده بود، مقایسه کرد. وی از فروشنده وسیله های شکار که پروفسور از آنجا خرید کرده بود نیز پرسش های کرده و برگشته بود. برای حل قضیه فکر کرد و باز هم فکر کرد. از اداره دانشگاه آدرس خانه پروفسور فیودروف را پرسید. دانست که خانم پیری در آپارتمان محل اقامت، پروفسور را به کار های روزمره اش کمک می شد.

بوريس ايوانوويچ زنگ در آپارتمان پروفسور را به صدا درآورد. به راستی پير زنی لاغر اندام با سن حدود بالاتر از شصت سال، در را به روی بوريس ايوانوويچ باز کرد. وی خود را معرفی کرده و از خانم وانيا واسیلیوفنا یرمیلووا خدمتکار پروفسور اجازه خواست داخل برود. وانيا واسیلیوفنا که برایش خبر داده بودند کسی به منزل پروفسور می آید، با تردید وی را به داخل پذیرایی کرد. بازرس روبین در نخست در گذشت پروفسور را به وی تسلیم گفت. وانيا واسیلیوفنا اشک در چشمانش جمع شد. آن را با دستمالی که در دست داشت پاک کرد ولی چیزی نه گفت. بوريس ايوانوويچ از وی خواست که آرامش خود را حفظ کند و توضیح داد که بنا به وظیفه سپرده شده به او، لازم می داند که وی به بعضی از پرسش هایش پاسخ گوید. وانيا واسیلیوفنا آرام در برابر بازرس، در چوکی راحتی نشست.

- خانم وانيا واسیلیوفنا، می خواهم از شما بپرسم که پروفسور ايوان نیکولایوويچ در خانه با شما چگونه رفتاری داشت؟ و یا شما چگونه با او رفتاری داشتید.

وانيا یرمیلووا با حیرت و اخم به پیشانی، پاسخ گفت:

- من چگونه رفتاری می توانستم با او داشته باشم؟ مدت بیش از ده سال است که من برای او خدمت می کنم و روزی نه شده بود که او از من شکایت داشته بوده باشد.

- نه، منظور من این نبود که شما و یا او از یکدیگر شکایت داشته باشید. منظور من از عادت و خصلت های پروفسور است که شاید بعضی وقت ها با عصبانیت و خشم نه بالای شما، بلکه سر موضوعی که از مسایل برون از این آپارتمان بوده، با شما آن گونه رفتاری داشته باشد.

وانيا واسیلیوفنا به فکر فرو رفت. شاید به این فکر رفته باشد که این بازرس می خواهد بعد از مرگ پروفسور خصلت ها و عادت های بد او را برون کشد و او را آدم بد بداند.

- من نمی دانم شما از من چه می خواهید؟ من در این مدت بیش از ده سال از او عمل بدی ندیدم. من و او در این مدت مثل خواهر و برادر در زیر این سقف زندگی کردیم. من غذایش را مطابق میل او آماده می ساختم. برایش خرید می کردم. لباس هایش را می شستم و اطو می کردم. تمام خانه را آن طور که دوست داشت، برایش پاک و صفا کرده و آن چه را دوست داشت، در جا هایش می گذاشتم. او نظم را دوست داشت. من در تمام همین مدت، فقط دو و یا سه بار او را خشمگین دیدم. اما ازش نه می پرسیدم چرا!

- چرا نه می پرسیدید؟

- برای اینکه جواب نمی داد. بار اول که پرسیدم، با چشمان خشمگین به من می دید. من بیشتر در مقابلش قرار نگرفتم و به دفعه های بعدی هیچ نمی پرسیدم.

- آیا پروفسور کدام زمانی با شما شوخی هایی هم کرده؟ منظورم را بد نه فهمید! منظور من این است که پروفسور در برون از خانه، در محل کارش در دانشگاه همیشه ترشو بوده، همان طوری که همکارانش گفته اند. یعنی در خانه اش، در اینجا هم همیشه ترشو بوده، و یا شاید در این مدت با شما گاهی به شوخی سخن گفته باشد؟

- بلی، بار ها چنین بوده. اما کمتر می خندید. شوخی هایش کمتر و یا حتی هیچ با خنده همراه نبود.

- آیا شده که شما وقتی استاد پروفسور در حال نوشتن و یا کار بوده و شما سر زده داخل اتاق کارش شده باشید؟ واکنش او چگونه بوده؟

- من چندین بار سرزده برایش قهوه می آوردم. در هر بار بر من قهر می شد که چرا بدون اجازه قبلی داخل اتاق کارش می شوم و به من تذکر می داد. برایش می گفتم که پشت در با انگشت کوبیده ام ولی چون جواب نمی دادی، من هم همین طوری داخل می شوم. چون بار ها تکرار شده بود، من هم کارم را تکرار می کردم و بین ما مشکلی نه بود، و فقط غرغر می کرد و من به این غرولند هایش عادت کرده بودم. اما به راستی آدم آرام و نکویی بود و من از خدمت به او راضی بودم.

- خانم وانیا واسیلیوفنا، شما وقتی داخل اتاق می شدید، پروفیسور همیشه در حال نوشتن بود و یا به کار دیگری مصروف بود؟

- من هر وقتی که برایش قهوه درست می کردم و می آوردم، او به نوشتن مشغول بود.

- می توانید بگویید که استاد پروفیسور با کدام دستش می نوشت؟

- واضح است، پروفیسور همیشه با دست چپش می نوشت.

بوریس ایوانوویچ که این پرسش آخری را با هیجان درونی اش به خانم وانیا واسیلیوفنا ارائه کرد، پس از شنیدن پاسخ وی چشمانش برق زد و آرام ترین نفسی را که در چند روز اخیر نکشیده بود، از سینه اش برون داد. از خانم وانیا یرمیلووا خواهش کرد که اگر ممکن است، یک قهوه ای که همیشه برای پروفیسور تهیه می کرد، برای وی نیز لطف کند و بیاورد.

تا پیش از این که خانم وانیا واسیلیوفنا آخرین قهوه ای را که برای شخص دیگری به غیر از پروفیسور در این آپارتمان آماده می ساخت و می آورد، بازرس روبین به نتیجه گیری پژوهش قضیه قتل گنگ پروفیسور پرداخت. وی نتیجه و پایان تحقیق اش را از پاسخ خانم وانیا واسیلیوفنا، گرچه از بعضی دیگران هم شنیده بود، از وی به دست آورد.

بررسی چنین بود؛ این که بوریس ایوانوویچ به محل حادثه رفته و آنچه را برایش شرح داده بودند، از نزدیک و با چشمان خودش مشاهده کرد. از فروشنده وسیله های شکار دانست که کارتوس های فروخته شده به پروفیسور دیر زمانی در مغازه موجود بوده و یک اندازه رطوبت به خود گرفته است. دیگر این که وسیله های پروفیسور به خصوص چاقوی فرو رفته در چشم وی دقیق مشاهده شد. نتیجه این که:

پروفیسور هنگامی که به دستیارش می گوید آن طرف تالاب برود، او خود می خواسته تفنگش را برای شکار مرغابی ها آماده سازد، یکی از کارتوس ها را از قوطی بر می دارد که داخل میله تفنگ بگذارد. کارتوس تا بیش از نیمه داخل میله می شود، ولی به احتمال زیاد تا به آخر به داخل نمی رود. با قرینه این که، پروفیسور زیاد کوشش کرده ولی با دست ممکن نمی شود، او چاقویی را که همیشه با خود داشته، از کیسه برون می کشد. آن را باز می کند و با دسته چوبین آن تلاش می کند با ضربه های آرام

کارتوس را به داخل میله فرو برد. اما وی متوجه نه بوده که در قسمت آخر دسته چوبین چاقو بخشی از فلز چاقو که در چوب داخل است، به اندازه چند دهم میلی متر از دسته برون زده. پروفیسور با ضربه های آرام در عقب کارتوس خواسته آن را به داخل فرو برد. اما بخت با او ننتها یاری نکرده، بل باعث مرگ وی شده است. همان برآمدگی فلزی دسته چاقو در نقطه ای از کارتوس اصابت می کند که سوزنک تفنگ به آن می خورد که باعث جرقه می شود. باروت می سوزد، ساچمه ها از میله برون می پرد و پرنده و یا حیوان را شکار می کند. اما با بدبختی فراوان که با اشتباه پروفیسور، او خود قربانی ندانم کاری خودش شده و به مرگش انجامید. دسته چاقو و انفجار باروت کارتوس. چون کارتوس به داخل میله تفنگ شکاری به کلی داخل نه شده بود، در اثر جرقه، کارتوس منفجر شده و فشار انفجار دست پروفیسور را با چاقو، با شدت فوق العاده به عقب برده و آن تا دسته در چشم چپ او فرو رفته و موجب مرگ پروفیسور شده است.

بوریس ایوانوویچ روبین چطور توانست به این نتیجه گیری برسد!

وی در مدت یازده روز خواب را بر خود حرام ساخت تا خواست این راز قتل و شناخته شدن عامل قتل مشکل ساز را هرچه زودتر حل کند. در این حادثه از یک سو پای کشته شدن یک دانشمند برجسته که ممکن به زودی وی در قطار بزرگان علم در اکادمی علوم سراسری کشور قرار می گرفت، از سوی دیگر آینده یک دانشمند دیگر کشور نیز در میان بود که ممکن ندانسته به قتل یک انسان متهم شده و به سرنوشت بدی دچار می شد. باید هرچه زود دست به کار شد و حقیقت روشن شود. بوریس ایوانوویچ با کارشناسان گوناگون از جمله با کارشناس کالبد شکافی و یک کارشناسی دیگری در مورد این گونه قتل ها، که اتفاق آیا همان گونه است که حدس زده می شود!! تماس حاصل کرد و پاسخ هایی به دست آورد و با سرهم بندی تمام دستاورد هایش، به این نتیجه رسید. اما پاسخ اصلی در دست وانیا واسیلیوفنا بود که او را به نتیجه گیری نهایی رساند.

دو روز بعد میخائیل سرگنیویچ بارانوف از سرنوشت خود آگاه شد. بوریس ایوانوویچ روبین به وی زنگ زد که آیا آماده است، آن بوتل ودکا را که از آنجا خریداری کرده بود و با پروفیسور نوشیده نتوانست، آن دو با هم یکجا بنوشند؟... یا چطور!!

پایان

ع. و. سولال

انقلابي پانگوال

واده ته ېې د هېواد په نامتو مشهورو سندرغاړو سربېره د هندي او عربي نڅا کوونکو نامتو هنري ټولگي هم رابللي وو.

د واده په محفل کې پر ډېرو گران بيه خوراکونو سربېره د تالار په يوه څنډه کې د شرابو هر ډول څښاک هم ايښي ول.

د واده جشن او مراسم له هرې خوا رنگين او خوندور وو، سندرغاړو په خپل وار مستې او زړه رابښکونکې سندرې ويلې او نڅاگرو يې په بدرگه ښايسته نڅا اوگډا کوله، دې رنگارنگيو ټول تالار زړه رابښکونکی کړی و.

د تالار فرش په عصري څوکيو او مېزونو پوښل شوی و، له پاسه پرې د هر ډول مېوو رنگا رنگ جوسونه ايښودل شوي و.

له هر مېز څو کورنۍ راچاپېره ناستې وې، په خوند يې موسيقۍ ته غوږ نيولی و، ډېرو بې له خوښۍ اوږې ښورولې او لاسونه ېې پرکول - خو د يوه مېز تر شا يو تن يوازې ناست و چې د ټولو پام يې خپل لور ته را اړولی و، رابلل شوي په دې وياړيدل چې داسې يو شتمن دوست لري.

مېز ته ناست يوازينی کس چې گرانبيه درېښي ېې په تن کړې وه، د عمر ډېره برخه وهلې وه، ويل کېدل چې اویا کلن دی - خو د هغه سرو غومبرو او تازه څهرې هغه د خپل

ناوې او زوم له سينگار تون څخه د واده تر تالاره د قيمتي موټرونو په اوږده ليکه داسې بدرگه شول، تابه ويل د خليج هېوادنو د کوم هېواد د کوم شهزاده واده دی.

موټر په يو او بل پسې ودرېدل، د واده جوړه تر هغې پورې چې ټول بدرگه چيان له خپلو موټرونو نه وو راکښته شوي، له خپل گلپوش تور اوږده موټر پلي نه شول.

د بدرگې لپاره دوه اوږده قطارونه جوړ شول، يو دنگ ځوان چې فېشنې جامې يې پر تن وې او داسې ښکارېده لکه د کوم لوړ پوړي چارواکي موټروان چې وي، ناوې او زوم ته د موټر دروازه پرانېسته. دواړه په کرار له موټر څخه پلي شول او د بدرگه چيانو د قطارونو منځ ته داخل شول.

د ټولو گډونوالو د لاسونو پيکا په هوا کې انگازې وکړې، تر هغو ولاړ ول، چې ناوې او زوم د قطارونو له منځ څخه د واده د تالار په دروازه ننوتل. په دوی پسې د راغليو مېلمنو قطار هم سوکه سوکه روان شو، ناوې او زوم نېغ د تالار سر ته پر خپلو ځانگړو څوکيو کېناستل.

د تالار له ښي، چپ او پورته پور نه په يوه اتفاق مسته نغمه واورېدل شوه.

رښتيني عمر په نسبت ډېر ځوان ښوده، هر چا دا فکر کاوه، چې نوی يې پر څلوېښت کلنې کې قدم ايښی دی .

مېلمنو نه يوازې د هغه د لويې او بېسارې پانگې هوس کاوه، بلکې د هغه روغې ستې ته هم گوته په غاښ ول.

يوه به ويل: دا يې د پاک زړه او ښه نېت ثمره ده. بل به وويل؛ شتمني دې وي خو له داسې انسان سره دې وي.

درېيم به په خبرو کې ور ولويد: دا يوازينی شتمن دی، چې په خپل نوښت يې خپله شتمني تر دې ځايه را ورسوله.

بل به هم سر ورسره د تائيد په ښه وښوراوه: دا حقيقت دی، دی له پنځه سوه ډالرو سره له وطن راووت او له پنځه سوه ميليونه ډالرو سره بېرته وطن ته راستون شو.

د يوه تن خوله خلاصه پاتې شوه:

- بووو! پنځه سوه ميليونه؟!

سړي د شربت گيلاس ور واخيست، سر ېې وښوراوه:

- بلې، پنځه سوه ميليونه!

د ده د شتمني اړوند د دومره ژورو مالوماتو لرلو دا ښودله چې غږېدونکو کسانو په څومره شوق او لېوالتيا د هغه سوداگريز پلانونه او هڅې څارلې دي.

په هوټل کې ناستو کسانو په خوند هم موسيقي اورېده او هم يې په هندي او عربي نڅاگرو سر بېره د واده د خپلوانو گډا او نڅا هم څارله. خو د يوې لويې برخې ټول فکر پر ښاغلي ميلونر راټول و. هر تن دا شېبې شمېرلې چې ژر تفريح اعلان شي او يو په بل پسې له ښاغلي ميلونر سره روغېر وکړي.

د شېبې نهه نيمې بجې شوې، موسيقي او نڅا ودريدل، له لوډسپيکر څخه د ډوډۍ او تفريح اعلان واورېدل شو، ټول گډونوال چې له ميلونر سره يې له يوې او بلې خوا پېژندل له خپلو ځايونو او ميزونو را پورته شول، چې د ميلونر پر لور هجوم ور وړي، هم روغېر ورسره وکړي او هم د ده د يوازيني زوی د واده مبارکي ورته ووايي.

خو د مخه تر دې چې د ميلونر په لور روان شي، ميلونر په خپله پر خپل ځای ودرېده، مايک يې ور واخيست او په لور غږ يې خوله پرائيسته:

- ښاغلو او اغلو ملگرو ښه راغلاست! له ټولو نړۍ مننه چې په خپل حضور مو زما د يوازيني زوی واده لا رنگين او پرتمين وگرځاوه. ستاسو د هر يوه په ليدو خورا خوښ يم، تاسو ماته خپل پرون را ياد کړ، زما د ژوند له وياړه ډکې خاطرې مو را په زړه کړې.

فکر مه کوئ چې زه اوس يو شتمن او ميلونر يم، زه اوس هم ستاسو پخوانی ساده او انقلابي ملگري يم.

زه خوابدی يم، چې داسې يو ځای مې پيدا نه کړ، چې تر دې د زياتو کسانو د ځاپدو گنجايښ يې درلود.

که د ټولې اروپا او امريکا نه وای، د انگلستان ټول ملگري خو مې حتمي راغوښتل، تاسو ته ښه مالومه ده چې زه په ظاهر کې په لوړې طبقې پورې تړلی يم او د دې طبقې لوی سرمايداران مې ښه ملگري او پارټنران دي، خو زما اصلي دوستان او ملگري تاسو ياست.

غوښتل مې د عربي اماراتو امېر، د انگلستان، جاپان او چين شو ميلونرانو هم دې واده ته راووبوم، خو ستاسو په موجوديت کې مې ونه غوښتل چې داسې يوه تېروتنه وکړم.

ما په خپلې دې پرېکړې غوښتل، تاسو ته دا ثابته کړم چې زه اوس هم هغو پخوانيو گوندي ارمانونو ته وفادار يم.

د ده له دې خبرو سره په تالار کې يو لوی شور او هياهو جوړ شوه. يو تن له ځايه پورته شو او په لوړ اواز يې چغه کړه:

هورررررر!

په بدرگه يې ټول ودرېدل او د هغه هورررا يې په خپلو هورراوو بدرگه کړه. د سوداگر مخ ته د ويسکي ډک گيلاس کېښودل شو، گيلاس يې په لاس کې ونيو، په غولونکې خندا يې وويل:

د مېز له سره یو تر ټولو عمر خوړلي سړي په رېږدېدلي غږ وویل:

ته رښتیا وايې! زه د گوند تر ټولو پخوانی غړی يم، که په موسسه کنکره کې نه وم حاضر، خو په هغه ورځ چې څوک له موسسې کانکري راغلی و، ماته يې د هغه ملگري کيسه ټکي په ټکي وکړه چې ويل يې؛ زه د يو سوداگر زوی يم، له ما سره احتیاط وکړئ، چې طبقاتي موقف مې د عدالت او برابري د لارې خنډ نشي.

بل تن سپينږيري ته سر وښوراوه، د هغه د خبرو په تائيد او دوام يې وويل:

ته حقيقت وايې! پرون مې دا خبره کت مټ د موسسې کنکري د يوه ملگري د خاطر و په کتاب کې ولوسته.

په هغه کانکره کې د يوه بل فيودال زوی هم ورته خبره کړې وه: زما پلار يو لوی فيودال دی، شل زره وسلوال لري او غواړي ټول د داود خان په خدمت کې وگماري؛ خو زه به زيار وباسم چې هغوی ټول د حزب خدمت ته وگمارم.

مخامخ ناست کس په لويو او شخو برېتونو لاس ووايه، خوله يې خلاصه کړه:

هغوی که له اړه شتمن هم ول، خو بيا يې هم د ټولنيز عدالت بيرغ پورته کړی و، خو پوهېږئ زموږ په دې ملگري کې به له هر چا دا احساس ډېر پياوړی وي.

او پوهېږئ ولې؟

د څنگ ناست کس په خبره کې ور ولوېد او د ده پر ځای ده ځواب ورکړ:

- پوهېږو، ځکه چې ده په خپله طبقاتي ستم تجربه کړی دی، د غربت مزه يې څښلې ده او د انقلابي مبارزې په اور کې لکه فولاد ويلې شوی دی.

اوس نو د هر يوه ډوډۍ هېره وه او په خپلو ځايونو کې سرينس ناست وو او د سوداگر په صفتونو نه مړېدل.

سره له دې چې زه اوس له شرابو منع شوی يم؛ خو د ملگرو د خوشحالي لپاره دا جام ستاسو د ټولو د ښې روغتيا په خاطر له تاسو سره يو ځای په سر اړوم،

له ده سره ټولو خپل گيلاسونه له ډول ډول شرابو ډک کړل، له تالار څخه په يوه اتفاق يو غږ لوړ شو:

د ملگرو په سلامتۍ!

د گيلاسونو له يو بل سره د جنگولو اوازونو يو غير موزونه موسيقي په ټول تالار کې وغږوله.

له دې سره د هر چا په خوله د سوداگر د ستاينو او صفتونو سيالي شروع شوه.

يوه وويل: دا زموږ د زماني فريديريخ اپنگلس دی.

بل وويل: دا البريټ نوبل دی، زه په دې باوري يم چې يوه ورځ به دی هم خپله ټوله شتمني يوه ستر بشري ارمان ته وقف کړي.

په يوه تن دا خبره ښه ونه لگېده، د اعتراض په ډول يې وويل:

نه ملگريه! نوبل او جايزه به يې ښه وي، خو د هغې مديريت ... د بورژوازانو په لاس کې دی، په جايزو کې عدالت نه کاروي، مونږ نه غواړو چې د هغه ميراث دې سرمايداران مديريت کړي.

يوه تن د هغه په تاييد يوه بيلگه ياده کړه:

ته او خدای چرچل وگوره او ادبيات! او بيا د نوبل جايزه.

بل يوه ېې هم په پلوی لکه د نوبل د جايزې له پوره تاريخچې چې خبر وي وويل:

ځکه خو سارتر دا جايزه وانخيسته!

مخکنۍ تن خبره بلې خواته يوړه:

که رښتیا ووايم، زموږ په گوند کې د فيودالاتو زامن و، هغوی په کارگري طبقي دومره مټين و، چې د پلار او ټولې کورنۍ دښمنۍ يې واخيستې.

- ملگریه مونږ ټولو همفکره ملگرو دا سره وپتيله چې له واده وروسته به تاسو يوه ځانگړي مجلس ته رابلو او په يوه ډېره مهمه او انقلابي موضوع به هر اړخيز بحث تر سره کوو.

سوداگر هم د ورغلي سپين ږيري بلنه په ورين تندي ومنله. د دې خبر په اورېدو د هر يوه زړه د خوشحالي ټوپونه ووهل، په خوښۍ د ډوډۍ مېز ته ودرېدل.

له واده دوه ورځې وروسته د لندن په مرکز کې ټول په يوه لوکس تالار کې سره يوځای شول.

مخکې له دې چې غونډه پيل شي، په لاوډسپيکر کې رنگارنگ پخوانيو گوندي ترانو شور او زوږ جوړ کړ. يو له هغو هم دا يوه وه:

سرنګون باد دشمنان خلق سربلند باد دوستان خلق

همدا چې د غونډې ټول گډونوال را ورسېدل، غونډه هم هماغه گړۍ پيل شوه.

لومړنی ويناوال هغه سپينږيری و، چې سوداگر ته يې په دې غونډه او بحث کې بلنه ورکړې وه.

دی چې ملا پې کړوپه نيولې او ستمیده ، له خپله ځايه راپورته شو ، سټېج ته راغی او ودرېده، وار له مخه پې سوداگر ته لاس ونيو ، خپلې خبرې يې داسې پيل کړې:

- ملگریه! مونږ ستاسو په مشروع او پاکې پانگې او همدارنگه په سوداگرۍ کې په بې سارې بريا ډېر خوشحاله يوو.

ستاسو دې بريا مونږ ته د يوې نظريې فکر راکړ، مور ټول پوهيږو چې تاسو نن سبا تر ټولو بريالی ، مخکښ ، او نوښتگر سوداگر ياست، خو مور دا هم مونږ غواړو چې تاسو د سياست په ډگر کې په يوه غښتلي او پياوړي اتل واوړئ. ملگرو غوښتل چې تاسو د هېواد راتلونکو ولسمشريزو ټاکنو ته کانديد کړو.خود ملگرو لوبې شميرې دا وړانديز او پريکړه مناسبه ونه بلله، ځکه په افغانستان کې د امپرياليستي لښکرو په موجوديت کې دا بری ناشونی و، ځکه مو لازمه وگڼله چې ستاسو په مشرۍ يو انقلابي گوند جوړ کړو! او هسې چې تاسو

نابره يو تن چې توره درېشي يې پر تن او پر سپين کمپس يې سره نېکتايي تړلې وه. په خپل وړانديز د ټولو پاملرنه ځانته را واړوله:

- څه پکې وياست! که دا ملگری را روانو ولسمشريزو ټاکنو ته ودرؤ؟!

څنگ ته ناست کس يې په مخالفت لکه په گوندي غونډه کې چې ناست وي، خپل لاس پورته کړ:

- د امريکا او ناټو په موجوديت کې فکر کوئ، چې يو انقلابي ملگری دې د هېواد ولسمشر شي؟
زياته يې کړه :

- دا سمه ده چې هغه هوسيار او پانگوال دی، خو هغه يو انقلابي او د کارگرې طبقې استازی دی. فکر کوئ که انتخابات وگټي، د ولسمشرۍ چارو ته به يې امپرياليستان پرېږدي؟ دا هسې چتيا ت دي، راځئ په يو بل څه فکر وکړو ملگرو!

مخامخ ناست کس غاړه تازه کړه او په چوکۍ کې يې ځان سم کړ:

- دا ملگری سم وايي، انتخابات به هم وگټي، خو چې انقلابي سازمان او لښکر يې تر څنگ نه وي، څنگه به هېواد مديريت کړي؟. يو بريالی ولسمشر بايد تر شاه يو غښتلی انقلابي سازمان او د دغه سازمان له غړو جوړ يو غښتلی پوځ ولري.

دې وړانديز د ناست مجلس د هر يوه تن دخوښۍ رگونه وتخنول ، د هر يوه زړه ته يې لاره وکړه او د ټولو د هرکلي وړ وگرځېد، له هر ځايه د تائيد غږونه را پورته شول. ټولو په خپلو کې سره ومنله چې د واده له دې مراسمو وروسته به په يوه ځای کې راټولېږي او له ښاغلي سوداگر سره به دا مهمه موضوع او بحث تر غور لاندې نيسي.

دوی لا خبرې بشپړې کړې نه وې چې تر ټولو سپينږيری نېغ له ځايه پورته شو ، سده لوی سوداگر ته ورغی او هغه ته يې خپل جمعي وړانديز او نظر ورواړه:

د تجارت اتل یاست، همداسې د سیاست په ډگر کې هم د اتلولۍ ویاړ خپل کړئ.

څو خپل تېر بایلی اعتبار لاسته راوړو. او هم د خپلو تېروتنو جبران وکړو.

سپینبري اوږده ساه واخیسته، له جیبه یې په رپریدلو گوتو سپین کاغذ راوکیښ ، د تندي خولې یې وچې کړې، دخپل وړاندیز په ارزښت یې خپله وینا وغزوله :

د سوداگر دې خبرې ټول گډونوال په فکر کې واچول، ټولو یو تر بله وکتل. سوداگر خبرې وغځولې:

- راختی مخکې له دې چې گوند جوړ کړو، ځینې نور قدمونه پورته کړو. په گډه ځینې اقتصادي لویې پروژې جوړې او شروع کړو، زه په ساختماني، تولیدي او بانکي برخو کې گڼې پروژې لرم څومره به ښه شي که تاسو هم په دغو پروژو کې زما ملگري او شریکان شئ.

پوهېرم چې دا اسانه او ساده پرېکړه نه ده، ژور فکر او پوره وخت ته ضرورت لري، خو دا یو تاریخي رسالت هم دی، که زموږ هېواد یو سرتاسري او انقلابي گوند درلودی، نه به دا جگړه دومره غځېده او نه به هم زموږ هېواد د دومره برېښو او پردیو دسیسو ښکار گرځیدای.

په سټېج له اوبو ډک کیلاس یې ور پورته کړ، څو غټ غړپونه یې وکړل، د پروژو گټه یې داسې بیان کړه:

له هغې ورځې وروسته چې زموږ گوند له منځه تللی دی، د هېواد ثبات او پرمختگ هم په ټپه ولاړ دی او خپلواکي مو هم له هېواده کډه کړې ده.

- دا څو گټې لري، یو دا چې دا به د ټولو یوه گډه پانکه شي او بل به په دغو پروژو کې په زرگونه افغانان په کار وگمارو، چې هغه به ټول زموږ د گوند په زېرمه واوړي.

له دې لنډې وپنا وروسته یې سوداگر ته لاس ونيو او اوس یې هم له تاسو اوږو.

بیا یې وخنډل، لاسونه یې د تالار او غونډې د برخوالو په طرف ونيول:

سوداگر یوه او بل طرف ته وکتل، له ځایه پورته شو. په درناوي یې د غونډې ټول برخوال پر خپلو ځایونو ودرېدل، لاسونه یې وپیکول، ټول تالار د هوووررررا چغو په سر واخیست.

- اوس خو ماشاءالله زموږ په ملگرو کې که د لویو پانکوالو شمېر کم دی، نو د منځنۍ سطحې لوی پانکوال خومو په منځ کې کم نه دي.

سوداگر سټېج ته ودرېد، وینا یې پیل کړه:

د سوداگر دې وړاندیز د غونډې برخوال په اندېښنه کې واچول، سوداگر د خپل لورې بیې لاسي ساعت ته وکتل، خبرې ودرولې، شېبه وروسته یې وویل:

له بلنې مو نړۍ مننه، ښه پرېکړه مو کړې ده، نظر مو زما په زړه ناست او منلی دی. غښتلي سازمانونه، نه یوازې د انقلابي هېوادونو د قوت نښه ده، بلکې لوی گوندونه د سرمایه داري نظامونو ستنې هم دي.

- بس تاسو په دې فکر وکړئ، ما دلته د یوې ساختماني پروژې له مشر سره کتنه پلان کړې ده.

هغه لکه د امریکا او لویدیځې نړۍ له ټولو دولتو او سیاسي جوړښتونو سره چې بلد وي ، ټول هغه گوندونه یاد کړل چې له پېړیو راهیسې پر دغو هېوادونو کې د حکومتونه رهبري کوي. بیا یې وویل:

سوداگر له سټېج را ښکته شو، ټولو ته یې د مخه ښې لاسونه پورته کړل او ووت. د هغه په وتلو سره د غونډې اجنډا هم بدله شوه، د گوند د جوړېدلو خبره شاته او ټول تمرکز د سوداگر په پروژو کې د دوی د پانگې په ور شریکېدو راټول شو.

زه مو د یوه غښتلي او پر ځان بسیا سازمان جوړېدو نظر خوښوم او له تاسو سره په دغه ستره او تاریخي پرېکړه کې ولاړ یم؛ خو وړاندې له دې چې داسې یو لوی او تاریخي قدم واخلو، لازمه یې گڼم چې څو نور مهم کارونه ترسره کړو. تر

یوه یې په تائید لاس پورته کړ:

بښه خبره ده، په دې سره به ټول ملګري د هېواد اقتصاد په خپل لاس کې واخلي.

بل يې هم په پلوی وويل:

- په پای کې که زموږ گوند انتخابات وګټي، مونږ به له ټولو مخکې شو او خپله سرمايه به ملي کړو او وروسته به د نورو سوداګرو او فيوډالانو سرمايه هم په اسانه او پرته له هر ډول مقاومته دولتي او ملي کړو.

بل تن هم له خپل ځايه پورته شو او د نورو په پلوی يې وويل:

- دا عالي مفکوره ده! دا د هېواد د سوسياليستي کېدلو تر ټولو اسانه، ساده او لنډه لاره ده.

نابره د شاه له وروستۍ قطار څخه يوه خېټور سړي به لوړ اواز چغه کړه:

تاسو د خدای مفلسان ياست! ځکه دا خبرې کوئ.

بل هم په غوسه شوه، احساساتي بڼه يې ونيوه، په غوسې او لوړ اواز يې وويل:

- دوی له دې زوره نه دي خبر چې سرمايه دار کېدل څومره چلونه، هنرونه، گناهونه او جنجالونه لري.

د ده له خبرې وروسته يو بل تن چې د غونډې په دويم قطار کې ناست و او د دوی خبرې يې په غور اورېدلې وې او اوس په هغو د نورو ملګرو تبصرو ته غوږ و له ځايه را پورته شو، کرار يې وويل:

- خبره د دې نه ده چې پيسې په څومره زړه چاودۍ او مردارۍ پيدا کېږي، تاسو دا ښاغلی څومره پيژنئ؟ څومره د باور وړ دي؟ داسې کسان چې دومره ژر سرمايدارېږي، همدومره ژر مفلسه کېږي هم.

يو بل تن د منځ له قطار څخه پورته شو او د ده په څېر ده هم د سوداګر په پانګه خپله بدګوماني له نورو سره شريکه کړه:

- رښتيا ده څوک پوهېږي چې سرمايه يې اوس په کوم حالت کې ده؟ ممکن سرمايه يې د نورو په قرضونو ولاړه وي او د هغوی پورونه پر مونږ پرې کړي، که سبا ته له مالي او پولي بحران سره مخ شي بيا مو خپلې پيسې له چا غواړي؟

د دې سړي په خبره سپينبري انقلابي چې سوداګر ته يې په دې غونډه کې د بلنې ويلې و، سټېج ته ودرېد.

- چې داسې ده راځئ ملګرو نور بحث راټول کړو او رايه اچونې ته لاړ شو.

په تالار کې ټولو لاسونه پورته کړل.

سپينبري يو دم ټول تالار وپوښت:

- د ده په پروژو کې پانګونه کوو او که نه؟ هغوی چې غواړي "هو" نو لاسونه دې پورته کړي.

هېچا او حتا هغوی هم لاس پورته نه کړ چې وړاندې يې د سوداګر نظر او ايډيا تعريف او منلې وه.

سپينبري وويل:

- بس چې داسې ده، نه له هغوی سره گوند جوړو او نه يې په پروژو کې پانګونه کوو.

له دې سره يې د غونډې پای اعلان کړ. ټول نهيلي او ځوړند سرونه له تالار په بېړه ووتل او تالار هم په يوه شېبه کې ت خالي شو.

لندن - انګلستان

اکتوبر-۲۰۲۳

«سایه» و ترکیب‌های ساخته‌شده از آن در شعر بیدل

دستگیر نایل

در سایهٔ مژگان تو کردند، شهیدم
بی خوابی فسانهٔ طوبی کی می کشد
ما ییم و سایه ی مژه های بلند تو

در بیت بالا خوابیدن در سایهٔ مژگان معشوق را
بهتر از شنیدن افسانه در سایهٔ طوبای بهشت می داند.

سایهٔ دیوار: سایه گاهی به پناه گاه و جای عافیت
و فارغ بودن از غم و اندوه زمانه هم آمده است:

تاب خورشید جمالش چو نداری بیدل
در خیال خط او، سایهٔ دیواری هست

جهان در سرمه خوابید از خیال چشم فتانت
چه سنگین بود یارب، سایه ی دیوار مژگان

در بیت بالا، تناسب رنگ سرمه با سایه را هم نشان
می دهد. جهان در سرمه خوابیدن، یعنی در تاریکی
فرو رفتن است.

سایهٔ بید: یعنی جای آرامش، جای راحت یافتن و
آسوده خاطر بودن :

مرا از بی بری هم راحتی حاصل نشد
ورنه بهار سایهٔ رنگین تر از گل داشت،

واژه ی «سایه» که نماد تاریکی کمرنگ و ضد روشنی
است، در تخیل بیدل کار برد فراوان یافته و به تعبیر و
مفاهیم گوناگونی به کار برده شده و از سوگلی های
شعر بیدل است. ترکیب های تشبیهی و استعاری مانند
سایهٔ مو، سایهٔ بید، سایهٔ مژگان، سایهٔ گیسو، سایهٔ باد،
سایهٔ دیوار، سایهٔ بوم، سایهٔ تاک و بسیار دیگر را در
شعر بیدل می خوانیم. هرکدام این ترکیب ها با
مفاهیم و تعبیر خاص خودش آمده است. سایه که
مقابل نور و روشنی قرار می گیرد، به معنی افتادگی،
عاجزی و سیه بخت شدن هم به کار برده شده است.
در بیت های زیر می خوانیم:

نقش پایم، نا توانی های من پوشیده نیست
پیشتر از سایه، اجزایم به خاک افتاده است

در شبستان سیه بختی ز بس گم گشته ایم
سایهٔ ما نیز بار خاطر مهتاب نیست

سایهٔ مژگان افتادن، به معنای سیه بخت شدن، به
تیره روزی رسیدن آمده:

سرمه ز خاکم برد، چشم غزالان ناز
بخت سیه بر سرم، سایهٔ مژگان کیست
تا خون من از خواب به صد حشر نخیزد

بید ما «بید»، درخت بیحاصل و بی بر است
اما سایه اش رنگین تر از بهار گل است

خوارگی و حاصل تاک (شراب) نوشیدن است. که خواب
راحت هم همانجا است.

سایه یاد : یعنی به خاطر داشتن، در یاد بودن، از یاد
نبردن.

گاهی سایه، نماد افتادگی، همراهی و زمینگیر شدن
هم آمده است:

نه گلشن دانم و نی کوه و صحرا،

زمینگیری ندارد منع تسلیم حضور از من
به خاک افتاده ام اما، همان چون سایه همراهم
داغ سایه:

این قدر دانم که هر جا می روم، در سایه یادت
وطن دارم.

هر قدر در راه الفت، داغ دارد سایه ام
کز ضعیفی تا سر کویت جبین مالید و رفت

سایه مو: نماد ناتوانی، ضعیفی و کم طاقتی است
(درز و شکست) که در کاسه چینی افتاد، کاسه را
بیصدا می سازد.

منظور بیدل از داغ سایه در بیت زیر، احتمالاً نشان
پا، در سایه باشد که می گوید تا سرکوی تو دنبال سایه
رفتم که تا آنجا زمین را بوسیده می رفت و داغ پایم در
آن نشست.

دل بر که برد شکوه، ز بیداد ضعیفی
بر چینی ما سایه مو، راه صدا بست

سایه گیسو: کنایه از لطف و کرم و حمایت، وفا و
مهربانی معشوق :

دامن کشان ز ناز، به هر سو گذر کنی
چون سایه زیر پای تو سر می کشیم ما

مبادا از سرم کم، سایه گیسوی سودایت
چو مو، نشو و نمایی دیده ام در پرده شب ها

سایه بوم: بوم، نماد بد شگونی و بخت برگشتن است.
بد اقبالی و نماد خواری برای انسان است.

ای غره اقبال، سر انجام تو شوم است
مرگت به تئ بال هما، سایه بوم است

سایه تاک : جای آسایش، آسوده حالی، می خوارگی و
شاد کامی :

غیر هستی هرچه دارد، این چنین درد سر است
خواب راحت جز به زیر سایه های تاک نیست

یعنی دنیا که جهان اعتباری است، هرچه دارد، همه
اش درد سر است. آنچه آدم را آرامش می بخشد، می

رویدادهای خوش و ناخوش

گزارش از محفل رونمایی کتاب

لندن یک بار دیگر شاهد همایش شکوهمند فرهنگی بود. این بار دو اثر با ارزش علمی یک تن از ژورنالیستان شناخته شده دهه های اخیر کشور، محترم حامد علمی در پیشگاه اهل رسانه و فرهنگ رونمایی شدند.

آثار رونمایی شده که زیر عناوین «آیین مصاحبه» و «خبر، خبرنگار، رسانه و مخاطب» تدوین شده و از چاپ برآمده اند ثمره کار و تجربه های نویسنده در شرایط و اوضاع متلاطم افغانستان در طی چهار دهه اخیر است که بر مبنای اصول ژورنالیسم علمی شکل گرفته اند.

محل در یکی از تالارهای با شکوه شمال غرب شهر لندن با گردانندگی آقای فقیر احمد میوند دایر گردید و آقایان آصف معروف، ببرک احساس، شاه محمد رییس، حمید کبیر، سید نورالحق حیدریار و هارون نجفی زاده سخنرانی نموده و با ژرفنگری به نقد و معرفی کتاب ها پرداخته، پیشنهادهای بایسته و شایسته نموده و رهنمایی های سودمند کردند.

شماری از اهل رسانه و دوستان، به شمول آقای مصطفی مستور که محفل را از طریق مجازی مشاهده می نمودند، پیام فرستاده، حاضرین را با سخنان دلنشین شان مستفید ساختند و محفل را شکوه بیشتری بخشیدند.

محل رونمایی کتاب های مذکور به تاریخ ۲۵ نومبر ۲۰۲۳ به ابتکار انجمن دوستی افغان، با همکاری انجمن افغانان لندن راه اندازی شد.

تلاش های مخلصانه مسولین و همکاران این دو انجمن خصوصا آقایان کریم شیرین، رحیم میثاق، سهیل شیرزاد و همایون تاچ قابل قدردانی است. گردانندگی آقای فقیر احمد میوند بر برازنده گی این محفل افزوده بود.

محل با صرف عصریه و تبادل افکار مدعوین در فضای صمیمیت، بعد از حدود بیشتر از سه ساعت، حوالی ساعت هفت شام به پایان رسید.

خبردار!

پهلوانان شهر جادویم، گام بر آهن مذاب زدیم
لرزه بر جان کوه افکندیم، بند بر گردن شهاب زدیم

پرونی مینه په کرکې شوه بدله
یارویشتلی یار په زیړه دی په خو ځله
تیر وتنه له هرچا کیږی کوم وخت کی
تا به هم کیږی وی نور گرموی ځله؟
د غرور په نیلي سور کلی کی کرخی
دا کار ښه دی چی یی ته کوی پاگله؟

نعره تا برکشید پیل دمان، بر تنش کوفتیم گرز گران
چشم تا باز کرد دیو سپید، بر سرش سنگ آسیاب زدیم
... ولی این خوابهای رنگارنگ پاره شد با صدای کشمکشی
اسپ ما داشت ازدها می کشت، لاجرم خویش را به خواب
زدیم

ته د کوم کمال خاوند یی چی نور نه دي
ته چی نه وی دا جونگره چا ساتله؟

تیر گز هم اگر به چنگ آمد، که توان کمان کشیدن داشت؟
صبر کردیم تا شود نزدیک، خاک بر چشم آن جناب زدیم

چی ذلت د نورو غواری ذلیل کیږی
ځان دی و ساته له دی حالت پخپله

رخش را در چرا رها کردیم تا که تهمینه ای نصیب شود
او به دنبال رخس دیگر رفت، ما خری لنگ را رکاب زدیم

کوم هدف چی حاصلیږی په نیکی کی
په نفرت نه راځی لاس ته زما گله!

تا که بوسید دست ما را سیخ، گذر از مهره های پشتش کرد
این چنین بره روی آتش رفت، این چنین شد که ما کباب زدیم

دغه لار ځی جهنم ته خبردار شه
و به نه رسی په دې لار تر کابله

هفت خوان را به ساعتی خوردیم، شهره گشتیم در گرانسنگی
لاجرم در مسیر کاهش وزن مدتی صبح ها طناب زدیم

کره په مینه کلیوال د ځان ملگري
درنوی، ځله په زور د نفرتله؟

جوشن پاکدامنی که نبود، و از آن شعله ایمنی که نبود
ما سیاوش های نابغه ایم کرم ضد آفتاب زدیم

دسمبر/۵/۲۰۲۱

ایجکس - کانادا

سید رضا محمدی

صدا ز کالبد تن به در کشید مرا
صدا به شکل زنی شد به بر کشید مرا
صدا شد اسب ستم روح من کشان ز پی ش
به خاک بست و به کوه و کمر کشید مرا
بگو کدامین نقاش ناموافق بود
که با دو دیده ی همواره تر کشید مرا
چه بیم داشت که از ابتدای خلقت من
غریب و کج قلق و دربه در کشید مرا
دو نیمه گرد مرا پس تورا کشید از من
پس از کنار تو آن سوی تر کشید مرا
میان ما دری از مرگ کرد نقاشی
به میخ کوفته ی در پشت در کشید مرا
خوشش نیامد این نقش را بهم زد و بعد
دگر کشید تو را و دگر کشید، مرا
من و تو را دو پرنده کشید در دو قفس
خوشش نیامد و بی بال و پر کشید مرا
خوشش نیامد و تصویر را بهم زد و بعد
پدر کشید تو را و پسر کشید مرا
رها شدیم تو ماهی شدی و من سنگی
نظاره ی تو به خون جگر کشید مرا
خوشش نیامد و این بار از تو دشتی ساخت
به خاطر تو نسیم سحر کشید مرا

خوشش نیامد خط خط خط زد این ها را
یک استکان چای از خیر و شر کشید مرا
تو را شکر کرد و در ذره های من حل کرد
سپس به سمت لبش برد و سر کشید مرا...

یوسف صفا

آشتی ادیان

کاش ادیان را بهم آریم باز
تا شویم از کشمکش ها بی نیاز
مقصد دین نیست جز انسان شدن
در وجود آدمیت جان شدن
زیر نام دین کشتن تا به کی
این جفا بر نسل آدم تا به کی
ای خطاکار، ای ستمکار، ای دغا
تا کجا ظلم و ستم بر خلق ها
میگذر از جهل دینی میگذر
ملتی از ظلم تو شد دربدر
یوسف صفا

MAHABBAT

December 2023

To Mercy, pity, peace and love all pray

A Periodically Issue

Kabul in 1960-1990s

شهر کابل دهر ۱۹۶۰-۱۹۹۰